

ΤΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΠΕΠΡΩΜΕΝΑ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ
ΚΑΙ ΑΙ ΘΕΜΕΛΙΩΔΕΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑΙ ΑΡΧΑΙ

« Ἀλλὰ κακεῖνο δεῖ σε ἐνθυμεῖσθαι, ὅτι ἕκαστος ἡμῶν, οὐχ αὐτῷ μόνον γέγονεν, ἀλλὰ τῆς γενέσεως ἡμῶν, τὸ μὲν τι ἡ πατρίς μερίζεται, τὸ δὲ τι οἱ γεννήσαντες. Καλούσης δὲ τῆς πατρίδος αὐτῆς πρὸς τὰ κοινά, ἄτοπον ἴσως τὸ μὴ ὑπακούειν· ἅμα γὰρ ξυμβαίνει καὶ χώραν καταλιμπάνειν φαύλοις ἀνθρώποις, οἳ οὐκ ἀπὸ τοῦ βελτίστου πρὸς τὰ κοινὰ προσέρχονται.»

ΠΛΑΤΩΝΟΣ Ἐπιστολὴ 6η

« Πῶς γὰρ ἄρξασθαι τι καλῶς οἶόν τε, μὴ προσπεριλαβόντι τῷ νῷ τὴν συντέλειαν τῆς ἐπιβολῆς μηδὲ γινώσκοντι, ποῦ καὶ πρὸς τίνος χάριν ἐπιβάλλεται τοῦτο ποιεῖν.»

ΠΟΛΥΒΙΟΥ Ἱστορ. βιβλ. Ε. Κ.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΑΘΗΝΑΙ—1949

ΤΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΠΕΠΡΩΜΕΝΑ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ
ΚΑΙ ΑΙ ΘΕΜΕΛΙΩΔΕΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑΙ ΑΡΧΑΙ

« Ἀλλὰ κάκεινο δεῖ σε ἐνθυμεῖσθαι, ὅτι ἕκαστος ἡμῶν, οὐχ αὐτῷ μόνον γέγονεν, ἀλλὰ τῆς γενέσεως ἡμῶν, τὸ μὲν τι ἡ πατρίς μερίζεται, τὸ δέ τι οἱ γεννήσαντες. Καλούσης δὲ τῆς πατρίδος αὐτῆς πρὸς τὰ κοινά, ἄτοπον ἴσως τὸ μὴ ὑπακούειν· ἅμα γὰρ ξυμβαίνει καὶ χώραν καταλιμπάνειν φαύλοις ἀνθρώποις, οἳ οὐκ ἀπὸ τοῦ βελτίστου πρὸς τὰ κοινὰ προσέρχονται».

ΠΛΑΤΩΝΟΣ Ἐπιστολὴ

« Πῶς γὰρ ἄρξασθαι τι καλῶς οἶόν τε, μὴ προσπεριλαβόντι τῷ νῷ τὴν συντέλειαν τῆς ἐπιβολῆς μηδὲ γιγνώσκοντι, ποῦ καὶ πρὸς τίνος χάριν ἐπιβάλλεται τοῦτο ποιεῖν».

ΠΟΛΥΒΙΟΥ ἱστορ. βιβλ. Ε. Κ.

ΔΩΡΕΑ
ΜΑΘΗΤΙΚΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΔΙΑ
ΤΗΝ ΔΑΝΕΙΣΤΙΚΗΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΝ
ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΤΕΛΕΣΤΕΡΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Πάν γνήσιον αντίτυπον φέρει τὴν ὑπογραφήν τοῦ συγγραφέως.

ΔΩΡΕΑ
ΜΑΘΗΤΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΩΝ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥ

Ἄπαγορεύεται ἡ ἀνατύπωσις καὶ ἡ μετάφρασις
ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ συγγραφέως.

Κ. ΔΗΜΑΡΑΤΟΣ
ΜΙΛΙΑΔΟΥ 8
ΝΕΑ ΙΩΝΙΑ - ΑΘΗΝΑΙ
ΤΗΛΕΦ. 89-399

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Σήμερον, επιπλέει ὡς φάσμα σκοτεινόν, ἐπὶ τῶν πανανθρωπίνων ἀντιλήψεων, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀρνήσεως. Ὁ ἐστὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Κακοῦ.

Τὸ Πνεῦμα τοῦτο τοῦ Κακοῦ μετεδόθη διὰ τῶν ἀρνητικῶν διδαγμάτων, ἀλλ' ὡς ρεαλιστικῶν κατ' εὐφημισμὸν θεωρουμένων τούτων, ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν τῆς ἀρνήσεως τοῦ Ἑβραίου γερανοῦ Κὰρλ Μάρξ.

Χρησιμοποιοῦν, οἱ θιασῶται οὗτοι πάσης βίας, σύμβολα καὶ συνθήματα κατ' ἀρχὴν μὲν ἰδανικά, ἀλλὰ μὴ ἔχοντα ταῦτα μὲ τὰς πράξεις των οὐδεμίαν σχέσιν. Ὑπέχουν μόνον μίαν θέσιν, τὴν θέσιν τοῦ ἀπλοῦ «μπαμπούλα», διὰ τὰς Λαϊκὰς μάζας.

Ὁ μπαμπούλας αὐτὸς ἀτυχῶς ἐνέπλεξε παρ' ἐλπίδα εἰς τὰ δίκτυά του καὶ τὴν παγκόσμιον συνείδησιν ἐν εἴδει διεκκυστίδας, ἀδιακρίτως τάξεων. Ἐμφανίζεται οὗτος καὶ ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν τῆς ἀντιτιθεμένης πρὸς τὴν ἐπαναστατικὴν αὐτὴν παράταξιν πικρολομόρφου παρατάξεως ὄχι δυστυχῶς, ὡς ἀρμόζει, ὡς θέσις, ἀλλ' ὡς τῆς ἀρνήσεως ἄρνησις. Διότι οἱ ἀντιμετωπίζοντες σήμερον τὰς καταστροφικὰς αὐτὰς ὕλιστικὰς ἐννοίας, ἀντὶ τὰ ἀντιμετωπίζον θετικῶς τὴν ἄρνησιν αὐτὴν, παρ' ἐλπίδα συνοδοιποροῦν, μέχρι παραληρήματος μάλιστα ἐξικνούμενοι. Οὐδαμόθεν ὄθεν θετικοὶ συλλογισμοί. Πόλεμος ἀπλῶς λόγων. Ἡ ἐσχάτη σημερινὴ τρομοκρατία ἀποκαλεῖται ὑπὸ τῶν σημερινῶν ἀνατροπέων τῶν πάντων καὶ ὡς νεοϊδεατῶν ἐμφανιζομένων τούτων, μὲ τὰ λίαν εὐφημα ὀνόματα, Δημοκρατία—Λαοκρατία—Κομμουνισμός, ἴσον τοῦτο Κοινοτισμός—Κοινωνισμός. Πάντα ταῦτα, ὡς γνωστόν, πλαισιοῦνται εἰς τὴν ἐννοίαν, Κοινοβουλευτισμός. Ὁ Κοινοβουλευτισμός ὡς πολιτειακὸν σύστημα εἶναι τὸ ἀποκρυστάλωμα, τὸ καταστάλαγμα πάντων τῶν ἀνωτέρω σημειωθέντων συνθημάτων καὶ τὸ ἴδιον μετ' αὐτοῦ νόημα ἐχόντων. Εἶπομεν· κατ' ἀρχὴν, ὄλα, ὠραῖα καὶ καλὰ.

Ἀλλὰ δύναται πᾶς τις τὰ διερωτηθῆναι, ποῦ ἐμφανίζεται ἡ πραγματικὴ ἐννοία Δημοκρατία, ἢ Λαοκρατία, ἢ Κομμουνισμός, ἢ ἑλλημιστὶ Κοινωνισμός, εἰς τὴν πρᾶξιν; Οὐδαμοῦ. Παντοῦ, τὸ

κυριαρχοῦν γνώρισμα εἶναι ἡ Τρομοκρατία, ἐμφανιζομένης ταύτης με μορφήν ἀλληλοσπαραγμοῦ μόνον, χωρὶς καμμίαν σοβαρὰν καὶ θετικὴν προσπάθειαν νὰ ἐξηγηθῇ βασικῶς, κατὰ πόσον ἐπὶ τέλους εὐσταθεῖ ὡς σύστημα. Πραγματικὸς δηλαδὴ φαῦλος κύκλος ἡ σημερινὴ κοινωνικὴ μορφή εἰς τὰ ὄμματα τοῦ πραγματικῶς ἀμερολήπτου καὶ αὐστηρῶς ἀντικειμενικοῦ παρατηρητοῦ.

Διὰ νὰ ἀποδοθοῦν λοιπὸν τὰ πραγματικὰ νοήματα τῶν εὐήχων μόνον αὐτῶν λέξεων, διότι εἰς τὰς πράξεις των εἶναι πλέον ἢ κακόηχοι, πρέπει νὰ προφέρωνται καὶ εἰς τὸ ἐξῆς μετὸν αὐτὸν καὶ πάλιν ἤχον, ἀλλὰ νὰ ἀποδίδεται διὰ τοῦ ἰδίου ἤχου, τὸ πραγματικόν των νόημα. Διὰ νὰ ἀποδοθῇ τὸ νόημα αὐτῶν πιστῶς, πρέπει εἰς τὸ ἐξῆς, ἡ λέξις Δημοκρατία νὰ γράφεται: Δειμοκρατία.

Ὁ Δεῖμος ἦτο προσωποποίησης τοῦ τρόμου εἰς τὴν ἀρχαίαν ἱστορίαν. Ἐχορησιμοποιεῖτο ὡς παράστασις Τρόμου εἰς τὰς ἀσπίδας τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ τοῦ Ἡρακλέους, διὰ νὰ τρομοκρατοῦν τοὺς πολεμίους.

Ποῖος ὁ σημερινὸς πραγματικὸς Δεῖμος; Ἡ ἔννοια αὕτη ἐμφωλεύει εὐσχήμως εἰς τὴν Κομμουνιστικὴν Κοσμοθεωρίαν, ἐξ ἧς πᾶσαι αἱ σημεριναὶ ἐκδηλώσεις τῆς ἐξαρτῶνται. Εἶναι δὲ αὕτη, ἡ ὡς κρηπίς τοῦ Κομμουνιστικοῦ «Εὐαγγελίου» ἐμφανιζομένη καὶ ἐπιγραφομένη: «Ὁ ἱστορικὸς ὕλισμός».

Ἀπὸ τῆς ἐπάλξεώς των ταύτης, βάλλουν καταγιστικῶς κατὰ τῶν κοινωνικῶν θεμελιῶν, Θρησκείας, Πατρῆδος, Οἰκογενείας. Ὁ ἱστορικὸς αὐτὸς ὕλισμός τοῦ Μπουχάριν εἶναι τὸ δηλητήριον, τὸ δηλητηρίασαν τὴν παγκόσμιον συνείδησιν.

Τὰ πάντα τοῦ ἔργου αὐτοῦ τοῦ ἱστορικοῦ ὕλισμοῦ, ἀνάγονται εἰς τὴν λειτουργίαν τῶν νόμων τῆς ἀσυνειδήτου καὶ μηχανικῶς μόνον λειτουργούσης ὕλης, ἐξ οὗ καὶ ἡ διακρίνουσα τὸν κόσμον, τὸν ἀκολουθοῦντα τὴν φθοροποιὸν αὐτὴν διδασκαλίαν, ἀσυνειδησία. Εἶναι ἀπολύτως ἐνηρμονισμένοι καὶ ἐν τάξει μετὴν βασικὴν των κοσμοθεωρίαν οἱ ὁπαδοὶ τοῦ Κομμουνισμοῦ. Οὐδὲν τὸ ἄξιον ἀντίδοτόν τῆς μέχρι τῆς στιγμῆς. Καὶ ποῖον τοῦτο; Δὲν εἶναι καὶ τόσον δύσκολον νὰ κατανοηθῇ, ἀλλ' οὐδέποτε ὅμως ἐνεφανίσθη ὡς ἐκδηλωτικὴ πράξις. Τὸ ἀντίδοτον αὐτὸ πρέπει νὰ εἶναι τὸ ἀντίθετον τῆς ὕλης, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι ἄλλο ἀπὸ τὸ Πνεῦμα. Τὸ Πνεῦμα, δι'

ἐνὸς καταλλήλου συγγραφικοῦ ἔργου, καὶ μὲ ἀντίστοιχον τίτλον τοῦ «Ἱστορικὸς ὕλισμὸς» Ἱστορικὸς Πνευματισμὸς, ἔπρεπε νὰ προταχθῆ ὡς θετικὸν προπέτασμα, πρὸ τοῦ ἀρνητικοῦ «Ἱστορικοῦ ὕλισμοῦ».

Τὸ Πνεῦμα, παρ' ὅλα τὰ ὑλιστικὰ αὐτὰ φληναφήματα, παρ' ὅλας τὰς θυέλλας καὶ καταιγίδας ἐναντίον του, εἶναι ἡ κυριαρχοῦσα Δύναμις τοῦ Κόσμου. Δύναται μὲ οἰανδήποτε προσπάθειαν νὰ σβύσῃ ὁ Ἥλιος; Ὁχι βέβαια. Ἄλλο τόσον καὶ τὸ Πνεῦμα. Εἶναι ὁ κυρίαρχος. Δικαιότατα λοιπὸν καὶ σοφώτατα ὁ Εὐαγγελιστῆς Ἰωάννης λέγει: «Πνεῦμα ὁ Θεός, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν.»

Εἰς τὴν ὑπερτάτην αὐτὴν παγκόσμιον ἀνάγκην ἀναποκρίνεται, νομίζομεν, τὸ ἀνὰ χειρας ἔργον. Εἰς τὸ ἔργον αὐτὸ ἤρμοζεν ἴσως καλύτερον ὁ τίτλος Ἱστορικὸς Πνευματισμὸς ἀντὶ τοῦ ὑπάρχοντος τοιούτου, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ὑπόθεσις αὐτὴ ἀποτελεῖ πραγματικὰ αὐτὴν ταύτην τὴν πηγὴν τῆς ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος, ἔπρεπε νὰ τεθῆ ὁ τίτλος ὡς ἔχει. Ἐμπεριέχεται εἰς αὐτόν, ὅλον τὸ νόημα τῆς πραγματικῆς θέσεως τῆς Ἑλληνικῆς μας ἱστορίας, τῆς ἀνεξιχνιάστου μέχρι τοῦ νῦν κατὰ κατηγορηματικὴν διαβεβαίωσιν τοῦ μεγάλου μας ἱστορικοῦ Παπαρηγοπούλου, ὡς θὰ ἴδωμεν ἀναπτυσσόμενον τὸ θέμα τοῦτο εἰς τὰς σελίδας τοῦ ἀνὰ χειρας βιβλίου. Εἶναι ἡ πηγὴ αὐτὴ συγχρόνως καὶ ἡ μοναδικὴ Ἑλληνικὴ πνευματικὴ Δύναμις, ἡ φωτίσασα πραγματικὰ τὸν κόσμον κατὰ τὴν ἀπερίφραστον ὁμολογίαν του. Αὐτὴ ἐπαναφέρεται ἐκ τοῦ καταποντισμοῦ καὶ πάλιν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν διὰ τοῦ βιβλίου τούτου.

Κ. ΔΗΜΑΡΑΤΟΣ

ΕΙΣ ΑΓΩΓΗ

Όσον δύσκολον είναι δυνατόν νά είναι οίονδήποτε ζήτημα, τὸ ὁποῖον ἐπιχειρεῖ τις νά ἐρευνήσῃ, κατὰ τοσοῦτον ἐπίσης εἶναι καὶ εὐκόλον, ὅταν ἡ ἐπιθυμία τῆς ἐρεύνης του διαφλέγεται ἀπὸ τὸ γενικὸν καλόν, πρὸς τὸ ὁποῖον αὐτὴ ἀποβλέπει.

Ἡ ἀνωτέρα αὐτὴ διάθεσις χειραγωγεῖται προσέτι καὶ ἀπὸ τὴν τὰ πάντα διέπουνσαν Θεῖαν Πρόνοιαν, ὅταν ἐν ἐπιγνώσει ἐπικαλεῖται τις τὴν ἀρωγὴν αὐτῆς εἰς ἀναλόγους περιπτώσεις.

Ἡ ἀνθρωπίνη Κοινωνία, μὲ τὴν ἔρειναν τῆς ὁποίας θὰ ἀσχοληθῶμεν εἰς τὸ βιβλίον τοῦτο, ἔχει ὡς πρῶτον διακριτικὸν αὐτῆς τὰς Φυλάς καὶ τὰ Ἔθνη. Εἶναι φυσικὴ ἡ διάκρισις αὐτή, καὶ εἶναι ἡ πρώτη ἀληθινὴ διαφορὰ μεταξὺ τῶν ἀνθρωπίνων Κοινωνιῶν. Διαφορὰ, ὅχι μόνον ἔξωτερικὴ, ἀλλὰ καὶ ἐσωτερικὴ. Τέσσαρες εἶναι αἱ κυριώτεραι Φυλαὶ τῆς Γῆς. Ἡ Λευκὴ, ἡ Μαυρὴ, ἡ Κιτρινὴ καὶ ἡ Χαλκόχρους. Ἡ διαφορὰ αὐτὴ, ῥυθμίζει ἀναλόγως καὶ διάφορα συναισθήματα τῶν ἀνθρώπων. «Οὐδὲν ἐν τῇ νοήσει, ἂν μὴ πρότερον ἐν τῇ αἰσθήσει» ἔλεγον οἱ προπάτορές μας.

Πῶς εἶναι δυνατόν λ. γ. τὸ μαῦρον χροῶμα, τὸ ὁποῖον συμβολίζει διὰ τὴν ἀντίληψιν τῶν Λευκῶν ἀνθρώπων κάθε ἀπαίσιον, νά εἶναι καὶ ἀντίληψις τῶν Μαύρων ἀνθρώπων, διὰ τοὺς ὁποίους τὸ χροῶμα αὐτὸ συνταντίζεται μὲ τὴν ἰδίαν αὐτῶν ὑπαρξιν; Εἶναι λοιπὸν δημιουργημα τῆς Φύσεως ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῶν ἐπὶ γῆς κατοικούντων ὄντων.

Ἡ διαφορὰ αὐτὴ, ἡ διακρίνουσα μεταξὺ τῶν τὰ Ἔθνη καὶ τὰς Φυλάς, ἐν τῇ τελευταίᾳ ἀναλύσει, συμπεριλαμβάνει ὅχι μόνον ἀντιθέσεις φυλῶν καὶ ἀτόμων μεταξὺ τῶν, ἀλλὰ προχωρεῖ καὶ μέχρις αὐτοῦ τούτου τοῦ ἀτόμου σχετικῶς μὲ ἑαυτό. Τὸ ἄτομον, ὁ ἀνθρώπος δηλαδή, εἶναι ἀντίθετος ὁ ἴδιος αὐτὸς μὲ τὸν ἑαυτόν του ὡς σύνθεσις ἀτομικῆ. Ἄλλὰ πῶς νά μὴ εἶναι, ἀφοῦ ὀλόκληρος ἀπαρτίζεται ἀπὸ

ἀντιθέσεις; Τί κτυπητήν, ἀλήθεια, ἀντίθεσιν ἀποτελοῦν ὁ ἐγκέφαλος μὲ τὸ ὅλως ἀντιαισθητικὸν ἔργον τοῦ στομάχου; Φοβερὰν. Καταργοῦντες ὅμως τὸν στόμαχον, τότε δὲν χρειάζομεθα ἄλλην ἰδιαιτέραν διαδικασίαν, διότι μαζὺ μὲ αὐτὸν καταργοῦνται τὰ πάντα. **Ἡ ἑναρμόνησις ὄθεν μεταξὺ τῶν ἐκ διαμέτρου ἀντιθέτων πραγμάτων εἶναι ἐπιβεβλημένη.** Τὸ ἐν, ἀρωγὸν τοῦ ἄλλου. Τὸ φαινόμενον αὐτὸ εἶναι ὁ νόμος, ὁ διέπων τὸ πᾶν. Ὀλόκληρος ἢ πολυδαίδαλος μηχανικὴ λειτουργία τοῦ ἀπείρου σύμπαντος ἔχει ὡς θεμελιῶδες γνώρισμα τὸν τῆς ἀντιθέσεως αὐτὸν Νόμον. Ἡ ὡς θετικὴ καὶ ἀρνητικὴ χαρακτηριθεῖσα ἐπιστημονικῶς. Τὸ πᾶν λοιπὸν πρέπει ν' ἀποτελῇ ἁρμονίαν ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀντιθέσεων του. Δηλαδή, ἡ ἀντίθεσις, ἡ διαφορὰ, ὁ ἀνταγωνισμὸς, ὅπως θέλετε ὀνομάσατέ το, εἶναι ἡ οὐσία τοῦ Παντός, ἡ δὲ Ἄρμονία, εἶναι ἡ ἀνάγκη, ἐν τῇ συλλειτουργίᾳ των. Ἡ ὑφισταμένη αὐτῇ σύμπραξις τῶν ἀντιθέτων εἰς τὸν ἀνθρώπινον ὀργανισμὸν, ὅταν τὴν διέπη ἡ ὑγεία, ἀποτελεῖ πλήρη ἁρμονίαν. Εἰς τὸν κοινωνικὸν ὅμως ὀργανισμὸν, διὰ τὸν ὁποῖον λειτουργεῖ ὁ αὐτὸς Νόμος, παρατηρεῖται ἀντὶ ἁρμονίας πλήρης δυσαρμονία μεταξὺ τῶν σχέσεων τῶν ἀνθρώπων, ὄχι μόνον μεταξὺ τῶν φυσικῶς διακρινομένων μόνον φυλῶν, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τῶν ἀτόμων τοῦ αὐτοῦ ἀκόμη Ἔθνους. Τὸ φαινόμενον αὐτὸ καὶ μόνον εἶναι ἱκανὸν νὰ μαρτυρήσῃ, ὅτι ἡ Κοινωνία αὐτῇ νοσεῖ καὶ ἔνδειξις τῆς νόσου ἢ μὴ ἁρμονικὴ διαβίωσις της. Αἰτία θεμελιώδης τῆς ἀθλίας αὐτῆς καταστάσεώς της εἶναι, διότι, χωρὶς νὰ ἐννοῆ, ἀποδίδει τὰ πάντα εἰς τὴν ἐξυτηρότησιν τοῦ στομάχου της, παραβλέπουσα δυστυχῶς παρ' ἐλπίδα τὸν ἐγκέφαλόν της κλπ. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ὁ ἐγκέφαλος ῥυθμίζει τὰ πάντα, συνεπῶς καὶ τὸν στόμαχον, ἀλλ' ὁ ἀνθρώπινος δυστυχῶς ἐγκέφαλος σήμερον παραμερίζει κάθε ἄλλο ὑψηλότερον, ἰδανικώτερον, εὐγενέστερον καὶ περιορίζει πάντα ταῦτα εἰς τοὺς ἀγῶνας του ὑπὲρ τῆς χονδροειδῶς ὑλικῆς του ὑπάρξεως. Ἀπόδειξις, τὸ σημερινὸν κοινωνικὸν ἀδιέξοδον. Καὶ ἐὰν ἡ Θεία Πρόνοια δὲν ἐπέμβῃ ὡς ἀρωγός, θὰ φθάσῃ ὁ ἀνθρώπος εἰς τὸ κατάντημα νὰ ἐξαφανισθῇ ἰδίαις δαπάναις ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς Γῆς.

Μέσα εἰς τὸ τραγικὸν αὐτὸ ἀδιέξοδον παραπαίει καὶ ἡ

ιδική μας μικρὰ πατρίς. Καὶ δὲν εἶναι μόνον αὐτό. Κίνδουνοι σοβαρότατοι περιβάλλουν τὸ ζωτικώτατον αὐτῆς τμήμα, τὴν Β. Ἑλλάδα. Καὶ εἶναι καιρὸς νὰ ἀρχίσωμεν οἱ Ἕλλη-νες πάντες ἀντικειμενικῶς σκεπτόμενοι. Καὶ ἀντικειμενική μας σκέψις σήμερον εἶναι ἐκείνη, ἡ ὁποία εἰς ἄλλας ὁμαλωτέρας περιστάσεις θὰ ἐξακτινοῦται ὡς σκέψις ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων ὑποκειμενική. Νὰ ἀρχίσωμεν δηλ. σκεπτόμενοι Ἑλληνιστὶ καὶ μόνον Ἑλληνιστὶ. Ἄς μὴ φανῆ περίεργον αὐτό, Ἑλληνιστὶ. Κατ' αὐτὸν καὶ μόνον τὸν τρόπον θὰ κατορθώσωμεν μέσα εἰς τὸ χάος τῶν ἀλληλοσυγκρουομένων ἀντιλήψεων νὰ ἀντικρούσωμεν τὴν Ἑλληνικὴν πραγματικότητα. Ἡ ἀποψις αὐτή, ὡς πρώτη σκέψις, ἐνέπνευσεν εἰς ἡμᾶς τὴν συγγραφὴν τοῦ παρόντος βιβλίου.

Εἶναι ἱστορικῶς ἀποδεδειγμένον ὅτι, ὅταν οἱ Λαοὶ κατορθώνουν νὰ ἔχουν καθαρὰν, ἀθόλωτον τὴν ἰδικὴν των σκέψιν, τότε εἶναι ἡ περίοδος τῆς ἀκμῆς των. Τοῦναντίον περίοδος καταπτώσεως ἐθνικῆς καὶ φιλετικῆς εἶναι, ὅταν δὲν καθίσταται κατορθωτὸν νὰ τηρηθῆ εἰς τὸ ὕψος αὐτὸ ἡ διαδικὴ σκέψις ἐνὸς ἔθνους, ὅταν δηλ. δέχεται μὲ ἑλαφρὰν τὴν καρδίαν τὴν ἐπίδρασιν ξένων σκέψεων, αἱ ὁποῖαι ὀλίγον κατ' ὀλίγον λεληθότως ὑποκαθιστοῦν τὰς ἰδικὰς του γνησίας ἐθνικὰς σκέψεις. Ἄς φαντασθῶμεν ἐπὶ παραδείγματι τὴν Ἀγγλίαν ἐγκαταλείπουσαν πρὸς στιγμήν τὴν ἰδικὴν της καθαρὰν Ἀγγλικὴν σκέψιν καὶ παραπαίουσαν ὀπισθεν τοῦ ἄματος ἄλλων σκέψεων. Τίποτε δὲν θὰ ὑπῆρχεν ὑπονομιεντικώτερον τοῦ Ἀγγλικοῦ μεγαλείου ἀπὸ τὴν κατάστασιν ταύτην. Ἡ ἀποσύνθεσις της θὰ ἐπηρεαζοῦται αὐτομάτως. Ἴσως μᾶς ἀντιταχθῆ: Ἡ Ἑλλὰς δὲν εἶναι Ἀγγλία, οὔτε Ἀμερικὴ, οὔτε Ρωσία. Καὶ ἄνευ τῆς συνδρομῆς τῶν ἰσχυρῶν δὲν θὰ δυνηθῶμεν νὰ ὀρθοποδήσωμεν ἀπὸ τὴν ἀνιστόρητον πτώσιν, τῆς ὁποίας τὴν ζοφερὰν εἰκόνα παρέχει ἡ ἀπαθλίωσις ὀλοκλήρου τῆς ζωῆς μας. Ὑπάρχει βέβαια μία ποσότης ἀληθείας εἰς τὴν ἀντίρροσιν ταύτην. Ἀλλὰ ἡ ἐνίσχυσις αὐτῆ εἶναι πάντοτε δεύτερος παράγων. Ὁ πρῶτος παράγων εἶναι ἡ ἰδικὴ μας σκέψις, ἄνευ τῆς ἐπεμβάσεως πάσης ξένης τοιαύτης, ἡ ὁποία ξένη θὰ ἔχη ἀσφαλῶς ὡς πρῶτην πηγὴν ξένα συμφέροντα. Ἀκριβῶς ἢ μὴ διατήρησις αὐτοτελείας εἰς τὴν ἰδικὴν μας σκέψιν εἶναι ἡ βαθυτέρα αἰτία τῆς ἐσωτερικῆς

κρίσεως, τὴν ὁποίαν διερχόμεθα. Καὶ μετεβλήθημεν εἰς δικαστὰς ἀλλήλων καὶ δικαζομένους, εἰς προδίδοντας ἀλλήλους καὶ προδιδομένους, εἰς ὑβριστὰς ἀλλήλων καὶ ὑβριζομένους. Καὶ ὅλα αὐτὰ ἐν ὀνόματι τῆς πατρίδος καὶ τῶν «συμφερόντων τοῦ Λαοῦ». Καὶ εἰς τὴν τραγικότητα τῆς ἠθικῆς καὶ ψυχικῆς μας αὐτῆς καταστάσεως δὲν ἔχομεν καμμίαν ἀπολύτως αἰσθησιν. Τοιαύτη εἶναι ἡ σύγχυσις φρενῶν, εἰς τὴν ὁποίαν ὡς ἔθνος καὶ ὡς φυλὴ περιήλθομεν. Οὐδεὶς λυπεῖται, οὐδεὶς κλαίει διὰ τὴν ἀποκαρδιωτικὴν αὐτὴν κατάστασιν, ἀλλὰ πάντες μισοῦν, ἐλπίζοντες δυστυχῶς, ὅτι διὰ τοῦ μίσους θὰ ἐπιτύχουν τὴν ἀγάπην, τὸ καλόν. Πλάνη τραγικὴ. Καὶ ἔρχονται αὐτομάτως εἰς τὴν μνήμην μας οἱ λόγοι τοῦ Ἀποστόλου τῶν ἔθνῶν Παύλου :

«Διὰ τοῦτο ἀναπολόγητος εἶ, ὃ ἄνθρωπε, πᾶς ὅστις κρίνεις διότι, δι' ὅ,τι δήποτε κρίνεις τὸν ἄλλον, τὸν ἑαυτὸν σου κατακρίνεις, ἐπειδὴ τὰ αὐτὰ πράττεις σὺ ὁ κρίνων». Ρωμ. Β. 1.

Βεβαίως ἡ ἐλευθερία τῆς σκέψεως εἶναι ἀναφαίρετον δικαίωμα παντὸς ἀνθρώπου. Εἶναι ἄλλως τε ἀπολύτως ἀδύνατον νὰ ἀπαγορευθῇ ἡ ἐλευθέρᾳ σκέψις, αὐτὴ καθ' ἑαυτήν, ἀπὸ οἰονδήποτε. Ἄλλ' ὅταν ἔχωμεν τὴν ἀξίωσιν νὰ σέβωνται οἱ ἄλλοι τὰς σκέψεις ἡμῶν καὶ τὰς πεποιθήσεις, πρέπει καὶ ἡμεῖς νὰ πράττωμεν τὸ ἴδιον διὰ τοὺς ἄλλους. Τὸ καλὸν εἶναι νὰ γίνεται μὲ πειστικότητα. Τότε εἶναι δυνατόν νὰ εὐρεθῇ, ποία ἐκ τῶν ἀντιλήψεων εἶναι σκέψις ἀνεπηρεάστως Ἑλληνικὴ, ἐλευθέρᾳ ἀπὸ πάσης ξενικῆς ὑποβολῆς, αὐτοτελής. Τότε καὶ μόνον αἱ ἀντιλήψεις μας θὰ εἶναι διαινεγεῖς, ὅπως τὸ νερόν τῆς πηγῆς ἐκεῖ, πού ἀναβρῦει ἀπὸ τὸν βράχον. Αὐτὸ σημαίνει νὰ σκεπτώμεθα Ἑλληνιστί. Χωρὶς τὴν προϋπόθεσιν αὐτήν, τίποτε τὸ πραγματικόν, τὸ ἀληθές καὶ τὸ σωτήριον δὲν θὰ δυνηθῶμεν νὰ διακρίνωμεν εἰς τὸν Ἑλληνικὸν ὄρζοντα. Θὰ ἐξακοῦουδοῦμεν παραπαίοντες ἐν τῷ μέσῳ φοβερᾶς συγχύσεως ἀνάλητοι, χωρὶς καμμίαν αἰσθησιν τῶν περὶ ἡμᾶς γενομένων, ἀνίκανοι νὰ ἔχωμεν μίαν ὑγιᾶ προοπτικὴν διὰ τὴν πορείαν, τὴν ὁποίαν ὀφείλει νὰ χαράξῃ κατὰ τοὺς κρισίμους αὐτοὺς καιροὺς τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος.

Μόνον, ἀγαπητοί μου Ἕλληνες, ἀλλὰ καὶ πᾶς ἄνθρωπος ἐπὶ τῆς Γῆς, διὰ τῆς ἐπικρατήσεως πραγματικῶς ὑγιῶν ἀρχῶν καὶ ἰδεῶν, δύναται νὰ ἀποκατασταθῇ πραγματικὴ γαλήνη καὶ τὸ παρὰ πάντων ποθοῦμενον ἀποτέλεσμα τῆς εὐδαιμονίας τῶν μαζῶν. Οἱ Ἕλληνες ὅμως, οἱ εἰς τὴν πηγὴν τῶν φώτων καὶ τῶν ἰδεῶν εὐρισκόμενοι, διατελοῦμεν σήμερον εἰς τοιαύτην νόρξην ἰδεολογικὴν, ὥστε δὲν κατορθώνομεν νὰ διαγνώσωμεν τὴν ἀξίωσιν τῆς ἐποχῆς, διὰ νὰ πρωταγωνιστήσωμεν καὶ πάλιν, ὄχι βέβαια, ὡς ἄλλοτε, εἰς τὴν πνευματικὴν τοῦ κόσμου ἀνύψωσιν, ἀλλ' οὔτε καὶ εἰς τὴν ἰδικήν μας. Τὸ τρομερότερον δὲ πάντων, τὸ ὁποῖον δυστυχῶς δὲν τὸ διαισθάνονται οἱ Ἕλληνες, εἶναι ὅτι καὶ πάλιν ἡ ἀνθρωπότης ἀναμένει κατὰ τί τὸ σχετικὸν ἐξ Ἑλλάδος. Ποῖος ἐπὶ τέλους εἶναι ὁ καλὸς αὐτὸς ἰδεολογικὸς δρόμος, τὸν ὁποῖον ἡ Ἑλλὰς πρέπει ν' ἀκολουθήσῃ, σώζουσα καὶ ἑαυτὴν καὶ προσφέρονσα συγχρόνως καὶ κατὰ καὶ πάλιν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα; Ὁ νέος δρόμος, τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ διανοίξῃ ἡ Ἑλλὰς καὶ ὁ κόσμος ὁλόκληρος καὶ γιὰ μᾶς πρὸ πάντων ἡ Εὐρώπη, εἶναι νὰ παύσῃ νὰ σκέπτεται **μονόπλευρα**, ὡς μέχρι τοῦδε. Τοῦτο εἶναι τὸ μέγιστον κακὸν διὰ τὴν ἀνθρωπότητα. Ὅλαι αἱ προσπάθειαι διὰ μέσου τῆς ἱστορίας τοῦτο μαρτυροῦν. Εἰς τὸ μυστικὸν δὲ αὐτὸ στηρίζονται καὶ αἱ αἰώνια ἱστορικὰ ἀποτυχία.

Σκέπτεται πάντοτε ὑποκειμενικῶς ὁ ἄνθρωπος καὶ σπανιώτατα ἀντικειμενικῶς. Τὸ ὑποκειμενικῶς σκέπτεσθαι ἐνέχει τὴν ἰδιοτέλειαν ὡς γνώρισμα. Τὸ ἀντικειμενικῶς ὅμως σκέπτεσθαι, ἔχει ὡς γνώρισμα τὴν ἀλήθειαν, τὸ δίκαιον. **Ἡ μεγίστη τῶν κοινωνικῶν προσπαθειῶν, ἡ Χριστιανικὴ** προσπάθεια, ἀπέτυχε νὰ ἐμπεδώσῃ τὴν εὐτυχίαν εἰς τὸν κόσμον, αὐστηρῶς διὰ τὸν λόγον τοῦτον, τοῦ μονοπλευρῶς κρίνειν. Σήμερον εἶναι ἀνάγκη, ἀφοῦ ὅλοι οἱ ἀγῶνες γίνονται διὰ τὸν ἄνθρωπον, νὰ ἐξυπηρετηθῇ ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ πάσης πλευρᾶς. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς καθ' ἑαυτόν, δὲν εἶναι μόνον ὑλικὴ μηχανή, ὅπως θέλουν νὰ τὸν παραστήσουν. Δὲν εἴμπορῶ ν' ἀναφέρω ἐνταῦθα μίαν λέξιν χαρακτηρίζουσαν πιστότατα τὴν σημερινὴν νοοτροπίαν τοῦ ἀνθρώπου. Πολλοὶ τῶν δῆθεν προηγμένων ἀνθρώπων φαντάζονται **ἑαυτοὺς ὡς μηχανὴν ἀπορριμ-**

μάτων ἀπλῶς, εἰσάγουσαν ποικίλα βρώματα ἀπὸ μιᾶς εἰσόδου καὶ ἐξάγουσαν τὰ περιττὰ ἐκ τῆς ἀντιθέτου ἐξόδου. Αὕτῃ λοιπὸν εἶναι ἡ μοναδικὴ λειτουργία τοῦ ὄντος τὸ ὁποῖον λέγεται ἄνθρωπος!! Ὁ ἄνθρωπος ὅμως δὲν εἶναι μόνον ὕλη, ἀλλὰ εἶναι κρᾶμα ὕλικόν καὶ πνευματικόν. Δι' αὐτὸ εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐξυπηρετηθῇ ἐνσυνειδήτως πλέον καὶ πνευματικῶς καὶ ὕλικῶς. Ἐχει καὶ τὸ πνεῦμα ἀνάγκην τροφῆς ἀναλόγου, διὰ νὰ μὴ μείνη ἡ ἄλλη αὐτῆ πλευρὰ ἀτροφικῆ. Ἀλλὰ ποτὲ δὲν προσηρομόσθησαν μετὰ τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν οἱ ἄνθρωποι. Αὐτὸ εἶναι τὸ μεγάλο μυστικὸν τοῦ μεγάλου κακοῦ, πὺ συμβαίνει σήμερον εἰς τὸν κόσμον. Ὡς ἴδωμεν λοιπὸν, ποῦ πρέπει νὰ στηρίζονται βασικῶς αἱ σκέψεις τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Γάλλος σοσιαλιστῆς Κομπερ Μογαλ λέγει: «Θὰ ἦτο τρομερόν, ἂν αὔριον ὁ Λαὸς κατόπιν ἐκτάκτων γεγονότων ἐκαλεῖτο νὰ καταλάβῃ τὴν ἀρχὴν, χωρὶς νὰ εἶναι ἐπαρκῶς παρεσκευασμένος πρὸς τοῦτο, ἂν δὲν ἔχη συνειδητὰς ἐπιδιώξεις, ἂν δὲν ξέρῃ, τί ζητεῖ, τί κάμνει. Διότι τὸ δύσκολον δὲν εἶναι λέγει ὁ Μορελ νὰ καταλάβῃ κανεὶς τὴν ἀρχὴν, ἀλλὰ νὰ διατηρήσῃ αὐτήν».

Ἡ προσπάθεια τοῦ Ἑβραιογερμανοῦ Μάρξ, ἐνεφανίσθη μετὰ ἀξίωσιν φωτεινοῦ προβολέως τῶν χρησίμων αὐτῶν ἰδεῶν; Ἀλλὰ τί εἶναι ἐπὶ τέλους αἱ ἰδέαι αὗται; Εἶναι ἀλήθειαι αὗται, βάσις, ἐπὶ τῆς ὁποίας πρέπει νὰ στηρίξη τὰς ἐλπίδας τῆς ἡ ἀνθρωπότητος διὰ τὴν εὐημερίαν τῆς; Ποία ἐπὶ τέλους ἡ δύναμις των, ὥστε ἐκ τῆς ἐπιδράσεώς των νὰ προκληθῇ σήμερον καὶ αὐτὴ ἡ μεγίστη τῶν κοινωνικῶν ἀναστατώσεων τῆς ἀνθρωπότητος;

Πιστεύω, ὅτι διὰ τῆς προκειμένης μελέτης θὰ ἐμφανισθῇ μετὰ πραγματικῶς Ἑλληνικὴν μορφήν ἡ πραγματικωτέρα ἐξήγησις τῶν αἰτίων καὶ αἰτιατῶν, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ γνωρίζουν οἱ Ἕλληνες πάντες καὶ πρὸ πάντων οἱ Νέοι καὶ αἱ Νεαὶ τῆς Ἑλλάδος, διὰ νὰ καταστοῦν αὔριον πραγματικοὶ εὐέλπιδες στυλοβάται τοῦ Ἐθνικοῦ μας οἰκοδομήματος.

II

ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΤΑΙ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΟΣ
ΚΑΙ ΑΙ ΑΣΘΕΝΕΙΣ ΑΥΤΩΝ ΠΛΕΥΡΑΙ

Ὁ Ἐφέσιος Ἡράκλειτος ἔλεγε χαρακτηρίζων ἐπιγραμματικώτατα τὸν κοινωνικὸν μηχανισμόν, «ὁ πόλεμος εἶναι πάντων πατήρ». Ἄλλ' ἀμέσως ἀναπηδᾷ αὐθορμήτως ἢ ἀπορία ἀπὸ τὸν νοῦν τοῦ μὴ δυναμένου νὰ διεισδύσῃ εἰς τὸ ἀπεραντον αὐτὸ τοῦ Ἡρακλείτου νόημα: Μὰ τί εἶδους πόλεμος εἶναι αὐτός, διὰ νὰ εἶναι πατήρ τῶν πάντων; Ἀλήθεια ὁ πραγματικὸς καὶ διηνεκὴς αὐτὸς πόλεμος, ἐνῶ διηνεκῶς διεξάγεται, ἐνῶ εἶναι τύπος τοῦ παντός ἐν τῷ ἀπίσῳ, ὁ ἀληθὴς αὐτὸς πόλεμος, εἶναι ἄγνωστος καὶ ἀκατανόητος ἀπὸ τοὺς πολλοὺς ἀνθρώπους. Στὸν ἄγνωστον δὲ αὐτὸν πόλεμον, στηρίζεται καὶ τὸ διηνεκὲς χάος τῆς ἀνθρωπίνης Κοινωνίας διὰ μέσου τῶν αἰῶνων. Ἄλλ' ἐπ' αὐτοῦ καὶ πάλιν καὶ κυρίως τοῦ ἐξοντωτικοῦ τοιοῦτου, κυφοροῦνται συγχρόνως καὶ αἱ Νέαι Ἰδέαι.

Ὁ πόλεμος αὐτὸς τοῦ Ἡρακλείτου, εἶναι ὁ ἀπίσῳ λειτουργῶν νόμος τῆς ἀντιθέσεως εἰς τὴν οἰκονομίαν τοῦ παντός, τοῦ ὁποίου ὁ φονικὸς Ἄσῃς εἶναι μία μικρὰ μόνον αὐτοῦ ἐκδήλωσις. Κυρία καὶ θεμελιώδης αἰτία τῆς καταστάσεως αὐτῆς ἀπὸ ἀπόψεως ἰδεολογικῆς, εἶναι, ὡς εἴπομεν, ἡ ἐξαπλωθεῖσα ἀνὰ τὸν κόσμον ἔμμονος ἰδέα τῆς ἐπικρατήσεως ἀρχῶν πολιτειακῶν ἐν τῷ κόσμῳ μὲ βασικὸν σκοπὸν τὴν πλήρη συγκρότησιν τοῦ βιομηχανικοῦ ὀργανισμοῦ τῆς Κοινωνίας ὡς ἐξωτερικῆς τῆς ἐκδήλωσεως. Κατὰ τὴν τελευταίαν περίοδον τοῦ ἀπεγνωσμένου Γερμανικοῦ ἀγῶνος καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ ἐπὶ τῆς προπαγάνδας ὑπουργὸς τοῦ Γερμανικοῦ Ράιχ, ἐξαπέστειλεν διὰ τῶν κυμάτων τοῦ αἰθέρος μήνυμα, ὅτι τὸ τελευταῖον τῶν αὐτοῦ, θὰ εἶναι ἡ ἀνύψωσις καὶ ὑπ' αὐτῶν τῆς σημαίας τῶν ἐπαναστατικῶν αὐτῶν ἀρχῶν καὶ ἰδεῶν, αἵτινες εἶναι βαθειὰ ἐροζωμένα κατ' αὐτὸν εἰς τὴν ψυχὴν τῶν Λαῶν.

Ἀλλὰ ποῖοι εἶναι οἱ πρωτοπόροι τῶν ἰδεῶν τούτων;

Ὡς αὐθορμητος συλλογισμὸς θ' ἀναπηδήσῃ καὶ πάλιν ἀπὸ τὴν ψυχὴν ὅλων τῶν προηγμένων συνειδήσεων τῆς ἀνθρωπότητος, ὅτι ὡς Ἰδέα καὶ ἡ Ἰδέα αὕτη δὲν εἶναι δυνατὸν

νά ἐπίγασεν ἀπὸ οὐδαμοῦ ἄλλοῦ, ἀλλὰ μόνον ἀπὸ τὴν πηγὴν τῶν Ἰδεῶν, τὴν Ἑλλάδα, ἣτις ἐθέσπισε καὶ διεκήρυξεν πᾶσαν Ἰδέαν. Ἀλήθεια αὐτό. Οὐδὲν τὸ νέον. Τὰ πάντα παλαιά. Ἡ ἀνεγνωρισμένη ὄντως Ἑλλάς ὡς ἡ πηγὴ τῶν φώτων, ἔχει νά ἐπιδείξῃ ἔξαιρετικῶς ἐνδόξους στιγμὰς πραγματικῆς σοφίας, ἀλλ' ἀτυχῶς δι' αὐτὴν συγχρόνως καὶ καταπτώσεις τοιαύτας, ὅχι μόνον κατὰ τὴν παρακμὴν της ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ ἀκμῇ της, ὥστε νά μὴ λάβουν σάρκα καὶ ὄσπᾶ ἐν τῇ ἐφαρμογῇ αἱ μεγάλαι αὐτῆς Ἀλήθειαι. Ἐπιλήθυνεν ὡς ἱστορικὴ ἀλήθεια ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀναφέρει ὁ θεῖος Πλάτων εἰς τοὺς Νόμους του ; (βιβλίον 6).

« Ἀφοῦ αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ εἶναι μέγα τὸ ἔργον τῆς νομοθεσίας, ὅταν μία πόλις μὲ καλὴν συγκρότησιν θέσῃ ἐπὶ κεφαλῆς ἀκαταλλήλους ἄρχοντας, ὅχι μόνον δὲν ὑπάρχει καμμία ὠφέλεια ἀπὸ τοὺς καλῶς θεσπισθέντας νόμους, ἀλλ' ὅτι τὸ πρᾶγμα γίνεται καὶ γελοῖον καὶ ἀκόμη βλάβαι καὶ συμφοραὶ δύνανται ἐξ αὐτοῦ νά προκύβουν».

Ἀκατάλληλοι ἄρχοντες !...

Ἴδου ἐν περιλήψει ὅχι μόνον τῆς Ἑλλάδος ἡ πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ ἱστορία, ἀλλὰ καὶ τοῦ κόσμου ὅλου. Ἐς δώσωμεν ἐν παρεκβάσει μίαν εἰκόνα τῆς γελοιοποιήσεως πού ἐδημιουργήθη εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα ἀκριβῶς ἐκ τῆς παραβάσεως τῶν ὡς ἄνω ἀρχῶν τοῦ Πλάτωνος.

Ὅταν, ἐκ τῆς αἰωνίας αὐτῆς αἰτίας ἐστείρευσεν ἐν Ἑλλάδι ἡ σοφία καὶ ἐπεκράτει ἡ σοφιστεία, ἡ ὁποία δὲν σημαίνει τίποτε ἄλλο παρὰ τὸν « ἱστορικὸν ὕλισμόν », δύο εἶχον ἐναπομείνει κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν τῆς καταπτώσεώς της ἄξιαι διάνοιαι, ὁ ἐκ Μεγαλοπόλεως ἱστορικὸς Πολύβιος καὶ ὁ πραγματικῶς Θεῖος ὁ ἐκ Χαιρωνείας Πλούταρχος. Ὁ μέγας μας ἱστορικὸς Παπαρηγόπουλος, χαρακτηρίζων τὴν ἐποχὴν τῆς καταπτώσεως καὶ τούτους, λέγει μὲ προφανῆ πικρίαν ταῦτα.

« Ἀλλὰ τῶν δύο τούτων ἀνδρῶν τὰ ἔργα, ὁμοιάζον πρὸς τὰ ὀλίγα τῶν ἀηδόνων κελαδήματα, τὰ ὁποῖα συμβαίνει νά ἀκούσῃ τις διερχόμενος κοιλίδα ἀντηχοῦσαν ἀπὸ τὰς ἀδιακόπους φωνὰς τῶν βατράχων».

Ἐξακολουθῶν ὁ ἱστορικὸς λέγει : τόμος 3 σελ. 47.

«Τότε οἱ συνήθεις ἀντιπρόσωποι τῆς Μητροπόλεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους ἦσαν οἱ σοφισταί. Αὐτοὶ εἶχον ἀνά χειρας τὴν ἀνατροφὴν καὶ τὴν παιδείαν τῆς Νεολαίας. Αὐτοὶ ἐδίδασκαν ἐν Ἀθήναις... Αὐτοὶ ἐπλούτουσαν αὐτοὶ ἐτιμῶντο εἰς τὴν πανελλήνιον πανήγυριν τῆς Ὀλυμπίας. Αὐτοὶ ἐνέβαλλον ταῦτα καὶ εἰς τὴν Ρώμην. Μεταβαλόντες εἰς ἐμπορίαν τὸ ἱερὸν τῆς διδασκαλίας ἐπάγγελμα, ἐξηντέλεισαν τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο καὶ τὸ μετὰ τούτου στενωῶς συνδεδεμένον τιμημένον ὄνομα τοῦ Ἑλληνοσ.»

Ὁ Λουκιανὸς ἐν τῇ πραγματείᾳ του «περὶ τῶν ἐπιμισθῶ συνόντων», ἐμαστιγώσεν ἀνηλεῶς τὸν βίον, τὸν ὁποῖον διῆγον εἰς τὴν Ρώμην οἱ Ἕλληνες ἐκεῖνοι σοφισταί. Παρέστησεν διὰ χρωμάτων ἀμιμήτων τὴν πολυειδῆ ταπεινώσιν, εἰς ἣν ὄφειλαν νὰ ὑποκύνουσαν, ἵνα γίνουσαν δεκτοὶ ἐν μεγάλῃ καὶ πλουσίᾳ οἰκίᾳ, καὶ πλεῖστα ἄλλα οἰκτροῶς ταπεινωτικὰ καταντήματα τῶν Ἑλλήνων σοφιστῶν. Ἀλλὰ καὶ τὸ πνευματικὸν κατάντημα τῶν Ἀθηναίων ἦτο τοιοῦτον, ὥστε δύναται τις ἄπειρα παραδείγματα καταπτώσεως ν' ἀπαριθμήσῃ ἀπὸ τὴν ἱστορίαν.

Ἐκ τῶν παλυναρίθμων αὐτῶν λαμβάνομεν ἕν. Ὄταν ὁ Νέρων ἐπεσκέφθῃ τὰς Ἀθήνας, οἱ Ἀθηναῖοι κατ' ἀοχὰς καὶ ἐκ τοῦ προχείρου, διὰ νὰ τιμήσουσαν τὸν φεῦ! ὡς ἐλευθερωτὴν χαρακτηρισθέντα Νέρωνα, ἐχάραξαν εἰς τὸ ἄγαλμα τοῦ Παντοκράτορος Θεοῦ τὸν ἐπιγραφόμενον «Διὶ Σωτῆρι», τῷ «Διὶ Ἐλευθεσίῳ Νέρωνι, εἰς αἰῶνα» κλπ. Κατόπιν κατεσκεύασαν καὶ ἄλλα ἀγάλματά του καὶ τὰ ἐτοποθέτησαν παραπλεύρως τῶν Μεγάλων τῶν Θεῶν.. Τίς ὁ τοσοῦτον τιμηθεὶς Νέρων; Ἄς ἀφήσωμεν τὸν ἴδιον τὸν ἱστορικὸν νὰ ὀμιλήσῃ περὶ αὐτοῦ.

«Καὶ ταῦτα μὲν—τὰ δῆθεν κατὰ τῆς Νερωνείου Ἐλευθερίας—ἤθελον εἶναι γελοῖα μᾶλλον ἢ δεινά.»

Ἄλλ' ἢ ἀχαλίνωτος—σελ. 37 τόμ. 3—ἀφροσύνη τοῦ Νέρωνος, περιβάλλεται τάχιστα τὸ τῆς κακουργίας ἡμῶν.

Δὲν τολμῶμεν, λέγει ὁ ἱστορικός, νὰ ἱστορήσωμεν τὰς αἰσχροὺς πράξεις, εἰς ἃς ἐξώκειλεν τὸ τέρας ἐκεῖνο τῆς φύσεως καὶ αἰτινες περιγραφόμεναι ὑπὸ τοῦ Δίωνος τοῦ Κασσίου, ὑπερβαίνουν πᾶν ὅ,τι ἡ ἀκολαστοτάτη φαντασία ἠδύνατο νὰ ἐπινοήσῃ. Πλὴν τούτων ὁ Νέρων, ἐλεηλάτησεν τὴν Ἑλλάδα, τὴν κατ' αὐτὸν ἐλευθέραν Ἑλλάδα, ἀναριθμήτους δὲ ἐφόνευσεν ἄνδρας, γυναῖκας καὶ παιδιά, διὰ νὰ κληρονομήσῃ τὰς περιουσίας αὐτῶν. Ἀπήγαγεν ἐξ Ἀθηνῶν πολλὰ ἔργα τέχνης, ἐξ ὅλων τῶν Ναῶν, ἵνα δι' αὐτῶν ἐπανορθώσῃ τὰς ζημίας, ὅσας ἐπήνεγκεν ἐν Ρώμῃ μετὰ τὴν ἀναρθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ πυρκαϊάν, διὰ νὰ κοσμήσῃ τὰ ἴδια αὐτοῦ Βασίλεια. Ἐτιμώρησε τὴν ἐν Δελφοῖς Πυθίαν, διότι ἐτόλμησεν αὕτη νὰ ἐλέγξῃ τὸν μητρολοῖαν αὐτὸν, διὰ τὸν θάνατον τῆς μητρὸς του, καταλύσας τὸ μαντεῖον καὶ σφάξας ἀνθρώπους εἰς τὸ στόμιον, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐξήρχετο τὸ ἱερὸν πνεῦμα!! Ἐπήνεγκεν εἰς τὴν Ἑλλάδα συμφορὰς μείζονας τῶν ὅσων πάλαι ποτὲ ἦ τοῦ Ξέρξου διαβόητος ἐπιδρομῆ. **Τὸ δὲ δεινότερον ὅλων**, εὐρέθησαν Ἕλληνες, οἵτινες, διὰ νὰ κολακεύσουν τὸν ἀλλόκοτον αὐτὸν «Ἐλευθερωτὴν» ἐνήγαγον Ἕλληνας ἄλλους ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων, διότι δὲν ἤλθον νὰ ἀκροασθοῦν τοῦ Νέρωνος, ἢ παρέστησαν μὲν, ἀλλ' ἠκροῶντο ῥαθύμως, ἢ ἐγέλασαν, ἢ δὲν ἐχειροκρότησαν, ἢ δὲν ἐτέλεσαν θυσίας, ἵνα ἀποβῇ ἡ φωνὴ του λαμπροτέρα καὶ τὰ τοιαῦτα.» Οἷα Ἑλληνικὴ κατάπτωσις!.. οἷον Ἑλληνικὸν αἶσχος! Ποῦ ἐστηρίζετο ἢ κατάπτωσις αὕτη κατάπτωσις τῶν Ἀθηναίων;

Ἐχομεν στοιχειώδη ὑποχρέωσιν σήμερον νὰ ἀνεύρωμεν τὰ αἷτια τῆς καταπτώσεως αὐτῆς, διὰ νὰ μὴ γίνωμεν καὶ ἡμεῖς συνεχισταὶ κατ' αὐτὰς μεγαλυτέρων συμφορῶν καὶ καταπτώσεων τῶν προπατόρων μας. Τὰ παθήματα ἐκείνων ἃς μᾶς γίνουσι μαθήματα, διὰ νὰ ἀποβῶμεν μόνον κληρονόμοι τῶν μεγάλων αὐτῶν ἔργων καὶ ὄχι συνεχισταὶ τῶν χαμερπῶν καὶ ταπεινῶν των ἔργων.

Εἰσερχόμενοι ἤδη εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ ἀνὰ χειρὸς θέματος μας, βλέπομεν ὅτι τῶν ὑγιῶν ἰδεῶν πρωτοπόρος εἶναι ὁ ὑπεροχώτερος τῶν ἀνδρῶν τῆς ἀρχαιότητος, ὁ Σόλων, ὡς ἰδεολόγος καὶ ὡς μέγας πατριώτης. Ὁ Σόλων διεκλήρυσεν πρῶτος ἐν Ἀθήναις τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἀτόμου. Ἡ μορφὴ

τῆς τότε Ἀθηναϊκῆς Κοινωνίας ἦτο τοιαύτη, ὥστε οἰαδί-
ποτε πρωτόγονος κατάστασις θὰ ἠδύνατο νὰ ὠχριάσῃ πρὸ τῆς
καταστάσεως ἐκείνης. Ἡ θεσπεσία τοῦ Σόλωνος ψυχὴ, ἦτο
ἀδύνατον ν' ἀνθέξῃ νὰ βλέπῃ τὴν ἑλεεινὴν τῶν πενήτων
Ἀθηναίων κατάστασιν.

Πρὶν ὅμως ἐπιχειρήσῃ τὴν ἐκ τοῦ ἄγουσ ἀυτοῦ κάθα-
ρσιν τῶν Ἀθηναίων, ἐξήγειρε τὸ ἐνδιαφέρον τῶν Ἀθηναίων
νὰ πολεμήσουν διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Σαλαμῖνος, λέ-
γων ὅτι, ἂν δὲν γίνῃ τοῦτο, θὰ ἐντρέπεται νὰ λέγεται Ἀθη-
ναῖος, ἀλλὰ θὰ λέγῃ ὅτι εἶναι Φολεγάνδοριος ἢ Συκινιώτης.
Στρατηγήσας, ἔφερε εἰς θριαμβευτικὸν πέρας τὸ ἔργον τοῦτο.
Ἠλευθέρωσε τὴν Σαλαμίνα. Ἀνέκτησεν ὡς ἐκ τούτου τὴν
ἐμπιστοσύνην τῶν Ἀθηναίων. Ἠσυχάσας δὲ ἀπὸ τὰς ἐξω-
τερικὰς αὐτὰς προσβολὰς, ἐκάλεσεν κατὰ **Συμβουλήν τοῦ**
Μαντείου τῶν Δελφῶν, ἐκ Κρήτης τὸν Ἐπιμενίδην καὶ
ἐκαθάρισεν τὸ Ἀθηναϊκὸν ἄγος. Δηλαδή, προηγῆθη ἁγια-
σμός, ὡς θὰ ἐλέγομεν σήμερον. Κατόπιν ὑπεδύθη εἰς τὸν
κοινωνικὸν τοῦ ἀγῶνα.

Ἡ κοινωνικὴ κατάστασις τῶν Ἀθηναίων ἦτο τοιαύτη,
(τόμος α' σελ. 244) ὥστε, ὁ τότε τοκογλύφος πλουτοκράτης,
ἠδύνατο νὰ μεταχειρισθῇ ὡς δοῦλον τὸν μὴ ἀξιόχρεων ὀφει-
λέτην του. Ἄν ἤρκει μόνον τοῦτο. ἠδύνατο καὶ νὰ τὸν
πωλήσῃ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἀττικῆς. Ἐκτὸς τοῦ ἀμέσου
ὀφειλέτου, ἐδικαιοῦτο νὰ πωλήσῃ καὶ τοὺς υἱοὺς του καὶ
τὰς θυγατέρας του καὶ τὰς ἀδελφάς του. Τὸ δὲ τρομακτικώ-
τερον ὅλων, ἦτο εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν δανειστῶν νὰ ἐπιτραπῇ,
ἢ μὴ, ὑπ' αὐτῶν καὶ νὰ τοὺς θάψουν ἀκόμη εἰς τὰ μνήματα
τῶν προπαιτόρων των! Μεγάλῃ ἀθλιότητι καὶ ὡς ἐκ τούτου
ἀναβρασμός ἐπεκράτει ἐν Ἀθήναις.

Κατὰ τὴν στιγμήν αὐτήν, τὴν τραγικὴν, ἐμφανίζεται
ὁ Σόλων ὡς σέλας φωταίνων ἐν Ἀθήναις. Θριαμβεύσας,
ὡς εἶπομεν, ὡς στρατιώτης, κατόρθωσε κατόπιν νὰ ἐπιβάλλῃ
τὰς εὐγενεῖς θελήσεις του, τὰς ὁποίας διετύπωσεν εἰς τὸν
μνημειώδη νόμον του τὴν «**Σεισάχθεια**».

Ὅντως ἀτέσεισεν ὁ Νόμος ἐκεῖνος τὸ ἄχθος τῆς δεινῶς
ταλαιπωρουμένης Ἀθηναϊκῆς Κοινωνίας. Τὸ ἔργον του
αὐτοῦ ὁ Σόλων, ὡς ἔλεγεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους, τὸ ἀπέδιδεν
ὄχι εἰς τὰς ἰδικὰς του δυνάμεις, ἀλλ' εἰς τὴν ἔμπνευσιν

καὶ καθοδήγησίν του ὑπὸ τῆς Θείας Προνοίας καὶ ὅτι ἡ θυγάτηρ τοῦ ἰσχυροῦ Πατρὸς Παλλᾶς, ἐποπτεύει τοῦ ἔργου τούτου. Ἡ βασικὴ αὐτὴ ἀλήθεια παρέρχεται ἀπαρτήρητος ἀπὸ τὴν σύγχρονον νοοτροπίαν.

«Οἱ ἡγεμόνες τοῦ Δήμου, ἔλεγεν ὁ Σόλων, εἶναι ἄδικοι καὶ κινδυνεύουν νὰ πάθουν ἐκ τῆς μεγάλης αὐτῶν ἀδικίας πολλὰ δεινά. Διότι δὲν ἤξεύρουν νὰ περιστείλουν τὴν ἀπληστίαν αὐτῶν καὶ νὰ ἀπολαύσουν ἐν ἡσυχίᾳ τὰ παρόντα ἀγαθὰ, ἀλλ' ἀγωνίζονται νὰ αὐξάνουν τὸν πλοῦτον αὐτῶν δι' ἀνόμων ἔργων. Οὔτε τῶν ἱερῶν, οὔτε τῶν δημοσίων φειδόμενοι κτημάτων, κλέπτουν, ἀρπάζουν, ἄλλοθεν ἄλλοι, οὐδὲ φυλάττουν τοὺς σεβαστοὺς ὀρισμοὺς τῆς Δίκης, ἥτις ἐνῶ σιγαῖ, βλέπει τὰ τε γινόμενα καὶ τὰ πρότερον συμβάντα, ἀναμένουσα τὴν κατάλληλον στιγμήν νὰ ἐλθῆ νὰ τιμωρήσῃ τοὺς παραβάτας. Ἐντεῦθεν — ἐκ τῆς Θείας δηλ. Δίκης — ἔπαθεν ἤδη πᾶσα ἡ πόλις ἀναπόφευκτον ἔλκος καὶ ταχέως προέβη εἰς κακὴν δουλοσύνην, ἥτις ἐγείρει τὴν ἐμφύλιον στάσιν καὶ τὸν εὖδοντα — ὑποβόσκοντα δηλ. -- πόλεμον, τὸν ἐπαγόμενον τὴν καταστροφὴν πολλῶν νέων ἀνδρῶν, διότι ἀναγκαίως ἐπέρχονται συγκρούσεις, ἀγαπηταὶ μὲν εἰς τοὺς ἀδικοῦντας, ὀλέθρια δὲ εἰς τὸ πολυπόθητον ἄστυ...».

Διὰ τοῦ νόμου τούτου τῆς Σεισαχθείας ἐξεκαθαρίσθη τὸ ἄγος τοῦτο. Ἐτέθησαν αἱ νέαι βάσεις πάσης τῆς μελλούσης τοῦ ἀνθρώπου ἐλευθερίας καὶ δυνάμεως ἐν Ἀθήναις. Ὁ Σόλων ἀφήρησεν ἀνεπιστρεπτὴ τὰ πρωτεῖα ἀπὸ τοὺς εὐπατρίδας. Ἀνεγνώρισε δικαιώματα καὶ εἰς τοὺς πένητας, ἀλλὰ μέχρις ὠρισμένου ὁρίου, διὰ νὰ μὴ ἐπέλθῃ καὶ πάλιν ἀντιστρόφως ἢ αὐτὴ δυσαρμονία καὶ ἀθλιότης, ὅπως **δυστυχῶς ἐγένεν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Περικλέους.** Ἀπὸ τοῦ Σόλωνος ἐθεσπίσθησαν καὶ ἡ ὀργάνωσις τῆς Νεολαίας, ἡ ἀναλογικὴ φορολογία, τὸ δικαίωμα τῆς ἐλευθέρως ψηφοφορίας.

Δὲν ἠρκέσθη ὅμως μέχρις αὐτοῦ ὁ Σόλων. Τὴν θεωρίαν τὴν συνεβίβασεν καὶ μὲ τὴν πράξιν. Ἐκ παραλλήλου ἐνεψύχωσεν τὴν τέχνην καὶ τὴν ἐμπορίαν. Ὁ λαὸς τῆς Ἀττικῆς ἠὺπόρησεν, ἐξεπαιδεύθη, ἐμεγαλοφρόνησεν, καὶ ἐν γένει ὕλικῶς τε καὶ ἠθικῶς προέκοψεν.

Ἄλλοίμονον ὅμως εἰς τὰς ἀγαθὰς αὐτὰς προθέσεις του!..

Ὁ πατὴρ πάντων πόλεμος τοῦ Ἡρακλείτου, ἡ ἀντίδρασις δηλ. τῶν εὐπατριδῶν, ἐξηγέσθη σύσσωμος ἐναντίον του. Ἀλλὰ συμπαρεσύρθη ἐκτὸς αὐτῶν καὶ ἐκ τῶν πενήτων μέρος, τὸ ὁποῖον κατεφέρετο καὶ αὐτὸ κατὰ τοῦ εὐεργέτου, διότι, κατ' ἀναπόδραστον νόμον, εἶναι ἀδύνατον νὰ εὐεργετηθοῦν πάντες. Οἱ δυσηρεστημένοι, μεταβληθέντες εἰς πραγματικὰς Ἐρινύας, προσήρχοντο πρὸς αὐτὸν ὑποβάλλοντες ἐρωτήματα, τί σημαίνει τοῦτο καὶ τί τὸ ἄλλο καὶ πῶς ἔχει νὰ ἐκτελεσθῇ... καὶ πολλὰ ἄλλα.

Ἡ θέσις του κατέστη ἀφόρητος. Παρουσίαζε δὲ τὴν θέσιν του μὲ τὴν θέσιν λύκου διωκομένου ἀπὸ πολλοὺς κύνας.

Ἡ λίαν ὀχληρὰ αὐτῆ κατάστασις τὸν ἐξηνάγκασε νὰ ἐκπατρισθῇ, ὡς ἄλλος Λυκοῦργος, ἐπὶ 10 ἔτη, διότι οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον ὀρκισθῆ, ὅτι θὰ διαφιλᾶζον τοὺς νόμους του 10 ἔτη. Ἐπίστευε δὲ ὅτι εἰς τὸ διάστημα τῶν 10 ἐτῶν θὰ ἐπιβληθοῦν εἰς τὴν Ἀθηναϊκὴν συνείδησιν. Ὅταν ἐπέστρεψεν ὁμως εἰς τὰς Ἀθήνας, εἶδεν ὅτι θλιβερώτατα διαφύσθησαν αἱ ἐλπίδες του. Ἡ ἐλευθερία τῶν δούλων, ὑπεσκαύθη καταλλήλως ὑπὸ τοῦ τυράννου Πεισιστράτου, τῆς αἰωνίας δηλ. πολιτικῆς δημαγωγίας, καὶ ὡς πολυπληθέστεροι καὶ ἀμαθέστεροι τῶν ἄλλων οἱ πτωχοί, παρεσύρθησαν ὑπὸ τοῦ ἐπιτηδείου καὶ φιλάρχου τυράννου Πεισιστράτου. Ὁ Σόλων ἠννόησεν κάλλιστα, ποῦ βαίνουν τὰ πράγματα. Καίτοι δὲ καταβεβλημένος ὑπὸ τοῦ γήρατος, ἐπεχείρησε νὰ προλάβῃ τὴν ἐπικειμένην συμφορὰν καὶ πρὸ πάντων νὰ ἀντιταχθῇ εἰς τὴν φιλαρχίαν τοῦ Πεισιστράτου, ἀλλ' ἀπέτυχε. Διότι, καθὼς πολλάκις συμβαίνει, τὰ ἐξημιένα πάθη καὶ τὰ τεταρῶμενα συμφέροντα δὲν ἤκουσαν τὴν φωνὴν τῆς συνέσεως καὶ τῆς μετριοπαθείας.

Ὁ πονηρὸς Πεισιστράτος, αὐτοτραυματισθεὶς καὶ προσελθὼν εἰς τὴν ἀγορὰν ἐπὶ ὀχλήματος φερόμενος, ἠπάτησε τὸ πλῆθος, ὅτι κινδυνεύει δῆθεν νὰ δολοφονηθῇ ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων. Ἐπεισε τὴν Βουλὴν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν, τὴν ὑπ' αὐτοῦ εἰς ὄχλον μεταβληθεῖσαν, νὰ ἐπιτρέψουν αὐτῷ νὰ ἔξῃ πεντήκοντα ἡσπάλοφόρους σωματοφυλάκας. Διὰ τούτων ἐγένετο ἀμέσως κύριος τῆς ἀκροπόλεως καὶ τῶν πραγμάτων. Ὁ Σόλων ἐπρόταξε τὸ ἀνάστημά του παρ' ὅλον τὸ γῆρας

του, εἰς τὸν ἐκ τοῦ Πεισιστράτου κίνδυνον, ἀλλ' οὐδείς τὸν συνέτρεξεν ἐκ φόβου. Τότε ἀπελπισθεὶς πλέον, ἐπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκόν του, ἐκρέμασε τὰ ὄπλα αὐτοῦ πρὸ τῶν θυρῶν καὶ ἀνέκραξεν. «Ἐμοὶ μὲν ὡς δυνατὸν ἦν, βεβοήθηται τῇ πατρίδι καὶ τοῖς νόμοις». Εἰς τὸ ἐξῆς ἔμεινεν ἡσυχάζων καὶ ζητῶν ἀνακούφισιν εἰς τὰς μελέτας. Ἀπέθανε δὲ ὁ μέγας αὐτὸς ἀνὴρ ἐν εἰρήνῃ, ἀλλὰ τεθλιμμένος, διότι εἶδεν τὴν ματαίωσιν τῶν ἀγῶνων του. Αὐτὴ ἦτο ἡ τύχη τοῦ ἔργου τοῦ Σόλωνος¹⁾.

III

Η ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ

Μετὰ ἑκατὸν ἔτη ἐνεφανίσθησαν τρομερώτεροι ἐξωτερικοὶ κίνδυνοι ἐκ τῆς ἐπιδρομῆς τῶν Περσῶν. Οἱ Ἀθηναῖοι κατετρόπωσαν αὐτοὺς εἰς τὴν Σαλαμίνα. Μετὰ τὴν περιφανῆ αὐτὴν νίκην, ἄλλος τότε κατὰ τὴν ψυχὴν Σόλων, ὁ Δίκαιος Ἀριστείδης, προτείνει τὴν ἀπόλυτον ἐλευθερίαν ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν Ἀθηναίων πολιτῶν. Φοβερὰ ψυχολογικὴ ὑποβολή, προκληθεῖσα εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Δικαίου αὐτοῦ ἀφ' ἑνὸς ἐκ τῆς σωτηρίας ἐκ τοῦ μεγίστου Περσικοῦ κινδύνου καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐκ τῆς ἐπιδειχθείσης ὁμαδικῆς αὐτοθυσίας τῶν Ἀθηναίων πολιτῶν κατὰ τὴν κρίσιμον στιγμήν τοῦ ἀγῶνος ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν, διότι, ὡς γνωστόν, ὁ Ἀριστείδης ἦτο συντηρητικῶν ἀρχῶν καὶ αἱ ἀρχαὶ του αὐταὶ τὸν ἔφεραν εἰς ὀξείαν ἀντίθεσιν μὲ τὸν Θεμιστοκλέα. Ὁ Σόλων ὅμως δὲν ἐπρέσβευε τοιοῦτοτρόπως. Ἦθελεν μὲν τὴν ἐλευθερίαν τῶν πολιτῶν, ἀλλ' οὐχὶ ἄκρατον. Ὁ Ἀριστείδης ὅμως ἠθέλεν αὐτήν, ὡς ἔλεγεν, «ἄνευ διακρίσεως περιουσίας». Ὡστε οἱ Ἀθηναῖοι, κατὰ τὸν ἱστορικὸν Παπαρηγόπουλον, ἀντὶ νὰ σωφρονισθῶσιν, παρεξέκλιναν ἔτι τῆς ὁδοῦ τῆς σωφροσύνης. Διὰ τῆς ἀρίστης δὲ ὡς προτάσεως τοῦ Ἀρι-

1) Ὁ Σόλων ἦτο πολυσχιδῆς διάνοια· ἐκτὸς τοῦ ἐξόχου μεταρρυθμιστοῦ νομοθέτου, ἦτο καὶ μέγιστος ποιητής. Κατὰ τὸν Πλάτωνα, ἐὰν δὲν ἀπεροφᾶτο ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς ἀναμορφώσεως τῶν Ἀθηναίων καὶ ἡσυχολεῖτο ἀποκλειστικῶς μὲ τὴν ποιησιν, θά ἦτο, ὡς ποιητής, παράπλευρος τοῦ Ἡοῖδου.

στείδου ἀλλ' ἀβασανίστου, ὅσον ἀφορᾷ τὸ δυνατόν τῆς ἐφαρμογῆς τῆς, ἐπηκολούθει ἡ δημιουργία πραγματικοῦ χάους ἐν Ἀθήναις διὰ τῆς ἀφυπνιζομένης ὀχλοκρατίας. Ἡ ἐπίδρασις ὅμως τῶν νόμων τοῦ Σόλωνος, ἦτο ἀκόμη ἰσχυρά. Δὲν εἶχεν ἐκλείψει κατὰ τὴν περίοδον τοῦ Ἀριστείδου ἡ αἰδῶς κατὰ Πλάτωνα, ἡ ὁποία εἶναι φρουρὸς τῆς ἠθικῆς τάξεως τῶν πραγμάτων εἰς μίαν πολιτείαν. Ὁ Περικλῆς προήγαγε τὴν πρότασιν τοῦ Ἀριστείδου, τὴν τόσον ἐπισφαλῆ καὶ ἀβασάνιστον. Ὁ Κίμων ὅμως, ὁ πραγματικὸς δημιουργὸς τοῦ μεγάλου τῶν Ἀθηναίων Κράτους, δὲν ἦτο καθόλου σύμφωνος μετὰ τοῦ Περικλέους, ἀλλ' ἦτο σύμφωνος μὲ τὰς τοῦ Σόλωνος διατάξεις. Ἐπῆλθεν ὡς ἐκ τούτου «δεινὴ ἔρις» μεταξὺ τῶν. Ἡ ἐλευθεριάζουσα ὅμως στάσις τοῦ Περικλέους ἤρρεσεν εἰς τὸν Λαὸν καὶ ἐτάχθη οὗτος μετ' αὐτοῦ. Ἄλλ' ἔπρεπε νὰ τεθῆ ἐκποδὼν τὸ ἐμπόδιον, ὁ Κίμων, πρᾶγμα ὅχι εὐκόλον διὰ τὸν Κίμωνα, πραγματικὸν σωτῆρα τῆς πατρίδος.

Δοθεῖσις ὅμως τῆς εὐκαιρίας ἔνεκα τῆς διαφόρου ἀντιλήψεως τῶν διὰ τὸ ζήτημα τῶν μετὰ τῶν Σπαρτιατῶν σχέσεων τῶν, ἐξορίζεται ὁ Κίμων. Ὁ Περικλῆς μείνας οὕτως ἀπερίσπαστος καὶ ὅλως ἀντιθέτως πιστεύων τὰ πράγματα, ἔλεγεν: «ὅτι τότε μόνον θέλει φθάσει εἰς τὸ ἕπακρον τῆς ἠθικῆς, διανοητικῆς καὶ ὕλικῆς αὐτῆς δυνάμεως ἡ πόλις, ὅποταν ἅπαντες οἱ πολῖται ὡς κύριον μέλημα καὶ ἐνασχόλημα θέλουνσιν ἔχει τὴν τῶν δημοσίων πραγμάτων διεξαγωγὴν». Δὲν ἔκαμε δυστυχῶς ὁ Περικλῆς τὴν διάκρισιν τοῦ ἄρχοντος καὶ τοῦ ἀρχομένου, τὴν ὁποίαν ἔχει ἐν ἑαυτῇ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις, καθὼς ἐπρέσβευεν ὁ Πλάτων. Καὶ δὲν ἦτο δυνατόν παρὰ νὰ ἐπακολοιθῆσιν ἡ σύγχυσις. Μὲ τὴν βασικὴν αὐτὴν σκέψιν προχωρῶν ὁ Περικλῆς, διήνοιξε διάπλατα τὸν δημόσιον θησαυρὸν διὰ τὴν πληρωμὴν ὀλοκλήρου τοῦ Λαοῦ, διὰ νὰ παρᾶσθῃ εἰς τοὺς «πένητας» τὴν δυνατότητα νὰ ἀσχολοῦνται ἀδιαλείπτως μὲ τὰ κοινά. Ἦτο δὲ τόσον μέγας ὁ θησαυρὸς τῆς πόλεως ἐκ τῆς εἰσφορᾶς τῶν ὑπηκόων τοῦ Κράτους τῶν Ἀθηναίων, ὥστε ἔκαμε συγχρόνως καὶ τὰ μέγιστα καὶ πολυτελέστατα Δημόσια ἔργα, τὰ ἀριστουργήματα αὐτὰ τῶν αἰώνων, τὰ θαύματα τέχνης ἐπὶ τοῦ ἀθανάτου βράχου τῆς Ἀκροπόλεως.

Διέφυγεν ὅμως ἀτυχῶς, ἀπὸ τὴν μεγάλην καὶ καλόκαρδον αὐτὴν διάνοιαν τὸ μέλλον νὰ ἐμφανισθῇ ἐκ τῆς ἀκράτου ἐλευθερίας, ἐκ τῆς συγχύσεως ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων, ἀποτελέσμα. Ὁ Περικλῆς ἐξελάμβανε ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ὡς τὸν ἑαυτὸν του καὶ οὐδόλως ὑπώπτευεν τὰ ἐπακολουθήσαντα δεινά, μὴ ἀναμετρῶν, ὅτι διὰ τῆς ἀχαλινώτου ἐλευθερίας θὰ ὑπέθαλπε τὴν ἀργίαν, τὰς μετριότητας καὶ τὴν ἔλλειψιν αἰδοῦς, φαινόμενον τῶν ὀχλοκρατουμένων λαῶν διὰ μέσου τῶν αἰώνων.

Ἡ πληρωμὴ αὕτη εἶχε θέσιν ἀργομισθίας. Ἀργία δὲ μῆτηρ πάσης κακίας. Τὰ ἀποτελέσματα ἀπέδειξαν, ὅτι δὲν ἦσαν ὑγιεῖς οἱ συλλογισμοὶ τοῦ Περικλέους. Διότι ἡ νέα τῶν πραγμάτων κατάστασις ἐνεφάνισεν ἀμέσως κάτι χειρότερον καὶ τοῦ Πεισιστράτου. Ὁ Πεισιστράτος ἐπὶ τέλους δὲν ἀπέβη εἰς ἀληθῆ ὄλεθρον τῆς Πατρίδος διὰ τῶν πράξεων του. Μόλις ὁ Περικλῆς ἀπέθανεν ἀμέσως τὰ πράγματα περιῆλθον εἰς χεῖρας «ἀβούλων καὶ κακοήθων», λέγει ὁ Παπαρηγόπουλος. Τὸ ἐλευθέριον τοῦ Περικλέους πολίτευμα, ἐξέθρεψεν τὰς αἰσχροτέρας προσωπικότητας, τὸν Κλέωνα, τὸν Ὑπέροβουλον, τὸν Θηραμένην, τὸν Κριτίαν, τοὺς ὀλετήρας δηλ. τοῦ μεγαλουργήματός του, μὲ τὸν διανοιγέντα ὑπ' αὐτῶν πραγματικὸν τάφον τῆς Ἑλλάδος, διὰ τῆς ἐπακολουθησάσης καταστροφῆς.

Τί ὅμως νὰ εἴπωμεν διὰ τὸν ὑπερφιλάνθρωπον Κίμωνα, τὸν μέγιστον τοῦτον πατριώτην; Αἰσθάνομαι ὡς ψυχικὴν ἀνάγκην νὰ φέρω πρὸ ὑμῶν μίαν προᾶξίν του πολὺ συγκινητικὴν. Καὶ κατ' αὐτὴν τὴν στιγμὴν οἱ Ἕλληνες πάντες ὀφείλομεν νὰ κλαύσωμεν ἐκ συγκινήσεως μὲ τὴν τοῦ Κίμωνος πατριωτικὴν προᾶξιν.

Ἐμφανισθέντος τότε, ὁπότεν ὁ Κίμων ἦτο εἰς τὴν ἐξορίαν, νέου κινδύνου τῶν Ἀθηναίων, οἱ Ἀθηναῖοι ἐφοβήθησαν, μήπως ὁ ἐξόριστος Κίμων, ὡς ἄλλοι προηγουμένως ἐξόριστοι, Θεμιστοκλῆς, Πausanίας καὶ μεταγενεστέρως ὁ ἀτιμότερος τῶν προδοτῶν τῆς πατρίδος Ἀλκιβιάδης, δι' ἀντεκδίκησιν ταχθῇ μὲ τοὺς ἐχθροὺς ἐναντίον τῆς πατρίδος, Ὁ Κίμων ὅμως κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ κινδύνου καὶ τῆς ἀδημονίας τῆς Πατρίδος παραμερίζει κάθε δικαίαν του πικρίαν καὶ παράπονον. Ἐμφανίζεται καὶ παρακαλεῖ νὰ τοῦ ἐπι-

τραπῆ ὄχι ὡς στρατηγός, ἀλλ' ὡς ἀπλοῦς πολίτης νὰ πολεμήσῃ εἰς τὰς τάξεις τῆς φυλῆς του. Οἱ χαμερπεῖς ὅμως πολέμιοί του δὲν ἐδέχθησαν τὴν ἀπαράμιλλον αὐτὴν προσφορὰν του, ἀπορρίψαντες τὴν παράκλησίν του. Τότε ὁ Κίμων φεύγων, προέτρεψε τοὺς φίλους του Εὐθύπον καὶ τοὺς ἄλλους, ὅπως δι' ἔργων ἐν τῷ προκειμένῳ ἀγῶνι ἀποδείξουν, πόσον ἀνυπόστατος ἦτο ἡ ἐναντίον του καταφορά. Τῷ ὄντι, εἰς τὴν μάχην οἱ φίλοι τοῦ Κίμωνος, οἵτινες, ἐξορίστου αὐτοῦ, ἐκράτησαν τὴν πανοπλίαν του καὶ τὴν ἔθεσαν εἰς τὴν τάξιν, τὴν ὁποίαν ἐκεῖνος θὰ εἶχεν, ἐὰν ἦτο εἰς τὴν μάχην, ἠγωνίσθησαν ἡρωϊκώτατα καὶ ἔπεσαν ἑκατόν. Τότε οἱ Ἀθηναῖοι ἔκλιναν τὴν κεφαλὴν ἐνώπιον τῆς ἀπαραιμίλου ἀρετῆς τοῦ Κίμωνος καὶ ἔσπευσαν τῇ προτάσει τοῦ ἰδίου Περικλέους νὰ καταργήσουν τὸ περὶ ἐξορίας ψήφισμα.

Εἰς τὴν μάχην ἠττήθησαν οἱ Ἀθηναῖοι. Ἀλλὰ μετὰ 62 ἡμέρας ἐπαναληφθείσης τῆς μάχης, ἐνίκησαν κατὰ κράτος τοὺς ἀντιπάλους οἱ Ἀθηναῖοι, διὰ τῆς παρουσίας τοῦ Κίμωνος. Εἶναι τοῦτο τὸ μυστήριον τῆς ἠθικῆς ἐπιβολῆς. Ἀφοῦ δὲ καὶ πάλιν ὁ Κίμων ἀνέλαβε τὰς μεγάλας αὐτοῦ πρὸς τὴν πατρίδα ὑπηρεσίας, ἀπέθανεν μαχόμενος μακρὰν τῆς, ἐν Κύπρῳ, διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τοῦ μεγάλου ὑπ' αὐτοῦ δημιουργηθέντος Ἀθηναϊκοῦ Κράτους ἀπὸ τὴν ἀπειλὴν τῶν μεγάλων αὐτοῦ ἐχθρῶν, τῶν Περσῶν.

Τότε ὁ Περικλῆς, ἐκλείψαντος τοῦ Κίμωνος, ἐπεδόθη ἀνενόχλητος εἰς τὴν συνέχισιν τοῦ «μεγαλοουργοῦ» κατ' αὐτὸν ἐσωτερικοῦ ἔργου του, λαμπρούνας τοῦτο, ἐπαναλαμβάνω καὶ πάλιν, μὲ τὸ θαῦμα τῆς Ἀκροπόλεως, καὶ τῆς ἄλλης πνευματικῆς ἐξάρσεως τῆς πόλεως, ἡ ὁποία κατέστησε τὴν Ἑλλάδα ἀθάνατον.

Ἄλλ' ἐνῶ τὸ ἔργον τοῦτο ἦτο πραγματικὸν τῆς ψυχῆς του μεγαλοῦργημα, ἐνῶ ἡ ψυχὴ του ἠσθάνετο ἐνδόμυχον χαρὰν δι' αὐτό, ἐπίσης ἐκ παραλλήλου ἡ σκέψις του ἐστρέφετο εἰς τὴν εὐδαιμονίαν ἀποκλειστικῶς τῶν Ἀθηναίων. Τὴν ἠθέλεν ἄρχουσαν πόλιν ὄχι ἐπὶ ξένων, ἀλλ' ἐπὶ Ἑλλήνων. Παρέβλεπε δυστυχῶς τὴν εὐδαιμονίαν τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, τῶν Ἑλλήνων ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ὡς συναγωνισταὶ μετὰ τῶν Ἀθηναίων, συνέβαλον διὰ τῶν μόχθων των,

τοῦ αἵματός των, τῶν οἰκονομικῶν των μέσων, εἰς τὴν στερέωσιν τοῦ κολοσσιαίου τοῦ Κίμωνος ἔργου μὲ μορφὴν ὄχι μόνον Ἀθηναϊκὴν, ἀλλὰ πανελληνίον. Διὰ τῆς μεγαλοφυΐας μὲν ψυχικῶς ἀλλὰ μονοπλεύρου δυστυχῶς προσπαθείας του, διέπραττεν ὁ Περικλῆς ἀσυναισθήτως δύο συγχρόνως ἀδικίας.

Ἄφ' ἐνὸς μὲν μετέβαλλεν εἰς ὑποτελεῖς τοῦ κράτους τῶν Ἀθηνῶν ὅλους τοὺς Ἕλληνας, οἱ ὅποιοι δὲν εἶχον ἀπελευθερωθῆ ἀπὸ τοὺς Πέρσας, διὰ νὰ περιπέσουν εἰς τὴν δουλείαν τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ἀφ' ἑτέρου ὑπέθαλπε διὰ τῶν ἀργομισθίων τὰ κατώτερα ἔνστικτα τῆς ψυχῆς τοῦ λαοῦ τῶν Ἀθηνῶν καὶ συνεπῶς τὴν ἐντεῦθεν δημιουργίαν τῶν ἀτίμων καὶ ἔλεεινῶν ἐκείνων διαφθορέων τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς δημαγωγῶν.

Τὸ οἰκτρὸν καὶ λίαν ἀξιολύπητον τέλος τῆς ὀλυμπίας αὐτῆς ψυχῆς τοῦ Περικλέους, ἀλλ' ὄχι καὶ βαθείας καὶ σωφρονεστεράς τῆς τοῦ Κίμωνος, ἦτο ἀσφαλῶς τιμωρία τῆς «Θείας Δίκης», ὅπως ἔλεγεν εἰς παρομοίας περιστάσεις ὁ Σόλων, διὰ τὸ πάνυ ἄστοχον καὶ μονόπλευρον ἔργον του. Ἡ μορφὴ αὐτὴ τῆς Πολιτείας τοῦ Περικλέους ὡς ἐκ τῆς ἀνωτέρω βασικῆς αἰτίας, τῆς μὴ ἀναμετρούσεως δηλ, ὡς ἔπρεπε τῶν πραγμάτων ὑπ' αὐτοῦ, ἐσυντόμευσεν πολὺ τὴν ζωὴν τοῦ δημιουργήματός του, ἡ δὲ διάρκειά του ἔφθασε μαζὺ μὲ τὴν καταστροφὴν του μόνον 33 ἔτη, ἐνῶ αὐτὸς ἔζησε ὑπὲρ τὰ 60 ἔτη. Τὸ κορύφωμα δὲ τῶν τρομερωτέρων συνεπειῶν τοῦ ἔργου τοῦ Περικλέους ἦτο ὁ τριακονταετὴς ἐπικληθεὶς Πελοποννησιακὸς πόλεμος, ὅστις, κατὰ τὸν μεγάλον μας ἱστορικόν, «ἔσεισεν ἐκ θεμελίων τὴν Ἑλλάδα. Παρώξυνεν ὅλα τὰ πάθη, τὰ εὐγενέστερα καὶ ἀγριώτατα· ἀντιπαρέταξε ὅλας τὰς ἀρχάς, τὰς χρηστοτάτας καὶ πονηροτάτας, ἀνέδειξεν μεγάλας ἀρετὰς καὶ ἔτι μείζονας κακίας καὶ ἐπὶ τέλους παρεσκεύασεν τὴν παρακμὴν τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνισμοῦ, Στιγμὴν φοβερὰ καὶ κρίσιμος τῆς πατρίου ἡμῶν ἱστορίας».

Καὶ αὐτὸ τὸ ἀγλαΐσμα τῶν αἰώνων, εἰς τὴν κακοηθεστάτην ἐκείνην Ἀθηναϊκὴν κοινωνίαν, ὃ ἀθάνατος καλλιτέχνης τῶν ἀριστουργημάτων τῶν αἰώνων, ὃ Φειδίας, κατηγορήθη μὲ ὅλως ἀνυποστάτους κατηγορίας ὡς ἀσεβῆς καὶ κλέπτης, γέρον δὲ ἀπέθανεν ἀπὸ θλίψιν εἰς τὴν φυλακὴν!

Τοιούτων κακῶν δημιουργὸς ἦτο ἄθελά του ὁ Περι- κλῆς, ὅστις ἐπίστευεν, ὅτι διὰ τῆς κατευθύνσεως, πὺν ἔδιδεν εἰς τὴν πολιτικὴν ζωὴν τῆς πόλεως, «ἡ πόλις ἤθελε φθάσει εἰς τὸ ἑπακρον τῆς ἠθικῆς, διανοητικῆς καὶ ὑλικῆς δυνά- μεως» καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἔφθασεν εἰς τὸ ἑπακρον τῆς ἀφαντά- στου καταστροφῆς.

Εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. ἡ τύχη καὶ πάλιν ἠνένησε τοὺς Ἀθηναίους. Ἡ Σπάρτη λόγῳ τοῦ παθήματός της τῆς Πύλου ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίου στρατηγοῦ Δημοσθένους, ὑπέβαλεν ἐξευτελιστικὰς δι' ἑαυτὴν προτά- σεις εἰρήνης. «Ἄλλ' ὁ μᾶλλον διαβόητος δημαγωγὸς Κλέων ὁ βυρσοπώλης, ὁ βιαιότατος τῶν πολιτικῶν κατὰ τὸν Θου- κυδίδην, ὅστις προετίμα πάντοτε τὸν πόλεμον τῆς εἰρή- νης, διότι γενομένης ἡσυχίας ἤθελεν εἶναι καταφανεστέρος κακουργῶν καὶ ἀπιστότερος διαβάλλων, διέστρεψε τὰ πάντα, διότι τὸ κακοποιὸν αὐτὸ πνεῦμα ἐπεβάλλετο εἰς τὰ πλήθη καὶ τὰ καθίστα μαινόμενα κατὰ τοσοῦτον, ὥστε ἡ στοιχειώ- δης λογικὴ καὶ δικαιοσύνη, ἐτρέποντο εἰς φυγὴν». Ὅταν ἔφθασαν οἱ πρέσβεις τῶν Λακεδαιμονίων, ἐκίνησεν πάντα λίθον καὶ διὰ τῆς ἐπιβολῆς τοῦ δυστυχῶς ὑπὸ τοῦ Περι- κλέους καταστάντος κυριάρχου τῆς ἐκκλησίας πλήθους, — πᾶσα πρότασις ὑπεβάλλετο πρὸς ἐξέτασιν εἰς τὰ ἀφηνια- σμένα ὑπὸ τῶν δημαγωγῶν πλήθη — προέτεινε τὰς πλεόν ἀτιμωτικὰς προτάσεις εἰς τοὺς πρέσβεις τῶν Λακεδαιμονίων, οἵτινες ἠναγκάσθησαν ὡς ἐκ τούτων, ν' ἀναχωρήσουν ἄπρακτοι. Ἡ φωνὴ τοῦ Περικλέους, μὲ τὴν ὁποίαν ἐχαλι- νοῦτο τὸ πλῆθος δὲν ὑπῆρχε πλεόν. Ἦτο τὸ μέγιστον τῶν ἐγκλημάτων τοῦτο διὰ τὴν Ἑλλάδα τῆς ὀχλοκρατικῆς ἐκεί- νης περιόδου. Ἡ μετέπειτα στάσις τοῦ ἀπαισίου αὐτοῦ δημαγωγοῦ Κλέωνος εἶναι τόσον βρωμερά, ὥστε ἀηδιάζει τις νὰ τὴν ἐπαναλάβῃ. Ὁ ἐπιθυμῶν ἄς διαβάσῃ ταύτην εἰς τὴν ἱστορίαν Παπαρρηγοπούλου σελ. 252 τόμος 2. Τέλος ὁ δημαγωγὸς αὐτός, ὑπέστη τὰ ἐπίχειρα τῆς κακίας του, καὶ μετὰ δέκα ἔτη πολέμου, διὰ τοῦ καλοῦ κάγαθοῦ Νικίου ὑπεγράφη μία εἰρήνη μετὰ τῶν Σπαρτιατῶν.

Ἀλλὰ διὰ κακὴν τῶν Ἀθηναίων μοῖραν, ἐμφανίζεται νέον τέρας τερατωδέστερον τοῦ Κλέωνος, ὁ ἀσεβέστατος τῆς πατρίδος προδότης, ὁ ἐξωλέστατος κατὰ τὸν ἱστορικόν, Ἀλ-

κιβιάδης, τέκνον δυστυχῶς καὶ τοῦτο τῶν ἐλευθεριῶν τοῦ Περικλέους. Ἐξωθεῖ καὶ πάλιν τοὺς Ἀθηναίους εἰς τὴν ἐπανάληψιν τοῦ πολέμου μὲ τοὺς Σπαρτιάτας. Εἰς τὴν μίαν πυρκαϊὰν ἀνάπτει καὶ ἑτέραν παρ' ὅλην τὴν διαμαρτυρίαν τοῦ συνετοῦ Νικίου. Ἐξωθεῖ τὰς Ἀθήνας εἰς τὴν πανωλεθρίαν τοῦ Σικελιακοῦ πολέμου. Καλούμενος εἰς ἀπολογίαὶν λιποτακτεῖ εἰς τοὺς Σπαρτιάτας καὶ καθοδηγεῖ αὐτοὺς, πῶς νὰ καταφέρουν κατὰ τῶν Ἀθηναίων πληγὰς καιριωτάτας. Λόγῳ τῆς ἀθλιότητος αὐτῆς, τὸ οἰκτρὸν ἀποτέλεσμα τῆς καταστροφῆς τῶν Ἀθηναίων, ἦτο ὑπὸ ἠθικὴν ἔποισιν πολὺ χειρότερον ἐν συγκρίσει μὲ τὴν καταστροφὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων. Εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν εἰσῆλθον Τούρκοι καὶ ἐδήωσαν, κατέσφαξαν καὶ ἐλεηλάτησαν τὴν πόλιν. Τὰς Ἀθήνας ὅμως ἐδήωσαν καὶ κατέσφαξαν οἱ δημοκράται Ἀθηναῖοι. Τὰ δημιουργήματα δυστυχῶς τῆς δῆθεν ιδεώδους πολιτικῆς τοῦ Περικλέους. Μετεχειρίσθησαν τακτικὴν, διὰ τὴν ὁποίαν ὠχρεῖα ἢ τακτικὴ τῶν Τούρκων τῆς Κων)πόλεως. Οἱ δῆμιοι αὐτοὶ δημοκράται τῶν Ἀθηναίων ἦσαν οἱ ὡς τριάκοντα τύραννοι ἀναφερόμενοι εἰς τὴν ἱστορίαν. Ἀπὸ τοὺς δημίους αὐτοὺς μετεβλήθη τὸ καλὸν νόημα τῆς λέξεως τύραννος εἰς τὸ μέχρι σήμερον κακόν.

Τύραννος καὶ Κοίρανος εἶναι τὸ αὐτό. Κοίρανος ἴσον ἄρχων, Βασιλεύς.

Πόσον λοιπὸν τραγικὸν ἦτο τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ μεγαλεπιβόλου ἔργου τοῦ Κίμωνος καὶ ἡ ἀρίστη ὡς ψυχικὴ διάθεσις καὶ τοῦ Περικλέους! Μόνος ὁ Σωκράτης ἐσώθη ἀπὸ τὴν φοβερὰν αὐτὴν λαίλαπα, ὡς πάλαι ποτὲ ὁ Σόλων, ἀπὸ τοὺς ὄνυχας τῶν τυράννων αὐτῶν, ἀλλὰ δι' ὀλίγον χρόνον μόνον. Διότι δὲν διεσώθη δυστυχῶς ἀργότερον φεῦ! ὑπὸ τῆς ἀνορθωθείσης δῆθεν καὶ πάλιν δημοκρατίας. Ἐξ βραδύτερον ἔτη ἀπὸ τοῦ θανάτου του, παιζομένου εἰς τὸ θέατρον τοῦ ἔργου τοῦ Εὐριπίδου «ὁ Παλαμήδης» καὶ καθ' ἣν στιγμὴν ἐψάλλοντο στίχοι διὰ τὸν θάνατον τοῦ ἥρωος ἐκείνου, ὅλοι οἱ Ἀθηναῖοι ἐνεθυμήθησαν τὸν Σωκράτην καὶ ἀνελεύθησαν εἰς δάκρυα. Οἱ δὲ κατηγορήσαντες τὸν Σωκράτην, μισοῦμενοι ὑπὸ πάντων τῶν Ἀθηναίων, ἀπηγχόνισαν ἑαυτοὺς ὡς βραδύτερον ὁ Ἰούδας. Διὰ νὰ ὀλοκληρώσωμεν τοὺς συλλογι-

σμούς αὐτούς, μᾶς ἀπομένει νὰ ἴδωμεν ἀκόμη, τί ἀπέγεινεν ὁ ἀκουσίως βέβαια συντελέσας εἰς τὴν δημιουργίαν τῆς ἀθλιότητος αὐτῆς Περικλῆς. Ὁ αἰὼν τοῦ Περικλέους ἀπεκλήθη χρυσοῦς, ἀλλ' ὡς τὰ πράγματα ἀποδεικνύουν, ἦτο χρυσοῦς μόνον ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς μεγάλης πνευματικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς ἀνθήσεως. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ὅμως τὴν πολιτικὴν καὶ τὴν ἠθικὴν, ὁ χρυσοῦς ἦτο κεκαλυμμένος ἀπὸ πολλὰ στρώματα σκωρίας. Ἀφοῦ εἶδε καὶ ἀντίκρουσεν ὅλον τὸ μεγαλοπρεπές του οἰκοδόμημα, ἐπιδεικνύων τοῦτο, καὶ δικαίως, ἀπὸ τῆς Πνυκός, ὅταν ἠγόρευεν εἰς τὰ ἀκούοντα αὐτὸν πλήθη, εἰς τὰς δυσμᾶς τοῦ βίου του ἀντίκρουσε καὶ παντὸς εἶδους συμφοράς. Ἔργον καὶ αὐταῖ τῶν χειρῶν του. Ἐνέσκηψεν ὡς κατακλείς καὶ ἡ συμφορὰ τῶν συμφορῶν, ἡ χολέρα ἐν Ἀθήναις, ἣτις κατέφερε καὶ τὴν χαριστικὴν βολὴν εἰς τὴν ὀλυμπίαν ψυχὴν τοῦ Περικλέους. Ἡ χολέρα ἤρπασε πολλοὺς συγγενεῖς του, τὴν ἀδελφὴν του, τοὺς δύο υἱοὺς του, τοὺς ἀρίστους τῶν φίλων του. Ὅταν δὲ ἐπέθετεν τὸν νεκρικὸν στέφανον εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ προσφιλεστάτου υἱοῦ του Παράλου, συνετρίβη καὶ ἔκλαυσε πικρῶς. Ἐκτὸς τούτων ἐδιώχθη καὶ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν του, τοῦ δημαγωγοῦ Κλέωνος καὶ κατεδικάσθη ἐπὶ καταχρήσει τῶν δημοσίων. Ἄ! ἰδεώδης λαϊκὴ δημοκρατία! Οἷα ἀχαριστία πρὸς τὸν εὐεργετην!... Κατόπιν τῆς ὅλης αὐτῆς πληθώρας τῶν συμφορῶν, ἐδαμάσθη καὶ συνετρίβη, εἰς πραγματικὸν δάκος μεταβληθεῖς, καὶ μετὰ ἐνιαυτὸν ἀπέθανε, ἐγκαταλείψας τὸ ἀθάνατον ἀλλ' ὄχι εὐσταιθές ἔργον του, ἐν μέσῳ φλογῶν καὶ καταιγίδων. Οἱ δὲ διάδοχοι αὐτοῦ δημαγωγοί, τὸ ἐξώθησαν ΝΑΙ, μέχρι τοῦ πυθμένος τῆς ἀβύσσου.

Ἀληθῶς λοιπὸν ἀποφαίνεται ὁ μέγας μας ἱστορικὸς λέγων: «Τὸ μέγα καὶ λαμπρὸν ἐκεῖνο κράτος τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ τῆς ἄμμου ἐστηρίζετο· τὰ ὄρατα καὶ ποικίλα ἄνθη τῆς ποιήσεως, τῆς καλλιτεχνίας, τῆς ῥητορικῆς, τῆς φιλοσοφίας, ἐπὶ κρατῆρος ἐφύοντο, ὁ δὲ κρατῆρ οὗτος, ὃν εἶδομεν ἤδη πολλάκις ἐκτραγέντα διὰ τῶν ἐπαναστάσεων τῆς Νάξου, τῆς Θάσου, τῆς Βοιωτίας, τῆς Φωκίδος, τῆς Λοκρίδος, τῆς Εὐβοίας, τῶν Μεγάρων, ἔσεισεν ἐκ θεμελίων τὴν κυριαρχίαν τῶν Ἀθηναίων». Δι' ὅλα αὐτὰ ὅμως ὑπεύθυνος, ὡς ἀνελύσαμεν, ἦτο ὄχι ἡ φαινομενικὴ ἀντίδρασις, ἀλλ' ἦτο

ἡ παράβασις νόμων φυσικῶν, τοὺς ὁποίους διαγράφει αὐτὴ ἢ ἀνθρωπίνη φύσις. Ἴδου τί λέγει ἐπ' αὐτοῦ ὁ θεῖος Πλάτων εἰς τὴν 8ην ἐπιστολὴν : « Ἐκείνους δέ, οἱ ὁποῖοι ἐπιδιώκουν ἐλεύθερον τρόπον πολιτικῆς ζωῆς καὶ θέλουν νὰ ἀποφύγουν τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας, διότι αὐτὸ εἶναι ἄσχημον πρᾶγμα, θὰ συνεβούλευον νὰ φοβῶνται μήπως κάποτε ἀπὸ ἀπληστίαν ἐλευθερίας, ἢ ὁποῖα δὲν ἔχει τὸν τόπον τῆς, περιπέσουν εἰς τὸ νόσημα τῶν προγόνων, τὸ ὁποῖον οἱ τότε ἔπαθον διὰ τὴν μεγάλην ἀναρχίαν των, προελθοῦσαν ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἀμέτρου χρήσεως τῆς ἐλευθερίας. Καὶ ἡ δουλεία δὲ καὶ ἡ ἐλευθερία ὑπὲρ τὸ μέτρον εἶναι καὶ ἡ μία καὶ ἡ ἄλλη πάγκαλον πρᾶγμα, ὅταν δὲ εἶναι ἐντὸς τοῦ μέτρου, εἶναι πανάγαθον. Ἡ ἐν μέτρῳ δὲ δουλεία εἶναι δουλεία πρὸς τὸν Θεόν, ἢ δὲ ἄμετρος πρὸς τοὺς ἀνθρώπους· διὰ τοὺς σώφρονας δὲ Θεὸς εἶναι ὁ νόμος, διὰ δὲ τοὺς ἄφρονας ἢ ἡδονή».

Εἶδομεν λοιπὸν πραγματικῶς τὰ θεμελιώδη αἷτια τῶν τραγικῶν αὐτῶν συνεπειῶν, τὰ ὁποῖα δὲν ἐξηντλήθησαν πλήρως, διότι εἶναι ἀδύνατον αὐτὸ εἰς τόσον στενὸν χῶρον. Διὰ τὰ αἷτια αὐτὰ θὰ ἀσχοληθῶμεν ἀναλυτικώτερον κατωτέρω.

Ποῖα ὅμως διδάγματα πρέπει νὰ ἀντλήσωμεν ἐκ τῆς ἀνηκούστου αὐτῆς συμφορᾶς εἰς τὸν τόπον τοῦτον, εἰς τὸν ὁποῖον καὶ ἡμεῖς ἤδη εὐρισκόμεθα, καὶ εἰς τὸν ὁποῖον καὶ πάλιν κατ' αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἐγκυμονεῖ πρὸς ἔκρηξιν ἡφίστειον ἀνύλοπτον εἰς τὴν τῶν πολλῶν ἀντίληψιν!

Τὸ πρῶτιστον τῶν διδαγμάτων, διότι ἐπακολουθοῦν πολλὰ τοιαῦτα, εἶναι, ὡς τὰ πράγματα ἀμειλίκτως ἀπέδειξαν, ὅτι τὸ δίκαιον εἰς τὴν βαθεῖαν ἔριν Περικλέους—Κίμωνος, ἦτο μὲ τὸ μέρος τοῦ Κίμωνος, τοῦ συνετοῦ αὐτοῦ ὑπερπατριώτου τοῦ ἀνταξίου υἱοῦ τοῦ θριαμβευτοῦ τοῦ Μαραθῶνος, Μιλτιάδου.

Ὁ Κίμων, ὁ στερεώσας τὸ μέγιστον τῶν Ἀθηναίων Κράτος, ὁ κατατροπώσας τὴν μεγάλην τῶν Περσῶν δύναμιν, ἐθλίβετο, διότι ἔβλεπεν, λόγῳ τῆς ὄχι καλῆς ἐσωτερικῆς πολιτικῆς τοῦ Περικλέους, τὴν ἐκμηδένισιν αὐτοῦ. Εὐτυχῶς δι' αὐτὸν δὲν ἐπέζησεν, ἀλλ' ἐφονεύθη ἐπάνω εἰς τοὺς θριαμβοὺς του, διὰ νὰ μὴ πῆ τὸ πικρὸν ποτήριον τῆς

ἀπελπισίας ἐκ τῆς πλήρους ἐκμηδενίσεως τῶν μεγίστων αὐτοῦ ἀγώνων. Τοῦταντίον ὁ Περικλῆς εἰς τοὺς ἀλαλαγμοὺς τῶν Ἀθηναίων, ὅταν ἐπέστρεφε νικητῆς καὶ τροπαιοῦχος κατ' εὐφημισμὸν δυστυχῶς καὶ πάλιν ἀπὸ τὴν πλήρως ὑπ' αὐτοῦ συντριβεῖσαν ἑλληνικὴν Σάμον, ἡ ἀδελφὴ τοῦ Κίμωνος Ἑλληνική, μόνη, ἐν μέσῳ τῶν ἀλαλαγμῶν τοῦ λαοῦ τῶν Ἀθηνῶν, εἶπε: «Θαυμαστὰ τῷ ὄντι Περικλείεις καὶ ἄξια στεφάνων, ὅσα διέπραξας σύ, ὅστις πολλοὺς ἡμῖν καὶ ἀγαθοὺς ἀπώλεσας πολίτας, πολεμῶν ὄχι πρὸς Φοίνικας οὐδὲ πρὸς Μήδους, ὅπως ὁ ἐμὸς ἀδελφὸς Κίμων, ἀλλὰ σύμμαχον καὶ συγγενῆ πόλιν καταστρεφόμενος.» Ὁ Περικλῆς δὲ εἰς ἀπάντησιν, ἐξύβρισε τὴν ἀδελφὴν τοῦ ἥρωος Κίμωνος, τοῦ προσηγηθέντος εἰς ἐφάμιλλα ἔργα τοῦ μετέπειτα Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, εἰπὼν εἰς τὴν ἀδελφὴν τον: «Οὐκ ἂν μύροισι γραῦς ἐοῦσα ἠλείφετο.» Δηλαδή, δὲν θὰ ἠλείφετο μία, πὺδ εἶναι γραῖα, μὲ μυρωδιές! Εἰς τὸ βᾶθος τῆς ἐκροήξεως τοῦ συναισθημάτος του τούτου πόση ἀχαριστία καὶ ἐπιπολαιότης δυστυχῶς!

Τὸ κακὸν λοιπὸν κατὰ τὸν Κίμωνα ἦτο ἡ ἄστοχος διαχείρησις τῆς λειτουργίας τοῦ Κράτους τῶν Ἀθηνῶν, ἣτις ἐστηρίζετο ὄντως ἐπὶ τῆς ἄμμου.

Τὸ ἔργον ὅμως τοῦτο τοῦ Περικλέους παραδόξως, παρ' ὄλην αὐτὴν τὴν ἀληθῆ του τραγικότητα, ἐθαυμάσθη καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ θαυμάζεται παρὰ πάντων τῶν πιστευόντων, ὅτι σκέπτονται σοβαρῶς ἀνθρώπων μέχρι σήμερον, ὡς πρότυπον πολιτεύματος πρὸς μίμησιν κλπ. κλπ.

Καὶ ἀναπηδᾷ τότε τὸ ἐρώτημα: εἶναι τόσον τυφλοὶ οἱ ἀνθρωποὶ ὅλον τοῦ κόσμου, ἄφευ τόσον ἀντιθέτως βροντοφωνοῦν τὰ πράγματα, ἢ ἐθελοτυφλοῦν;

Πρέπει δυστυχῶς νὰ λεχθῆ, ὅτι οἱ τοὶ δὲν ἐθελοτυφλοῦν ἀλλὰ ὅτι εἶναι πράγματι τυφλοὶ, ἄρα ἐν ἀγνοίᾳ των εἰλικρινεῖς, σκεπτόμενοι τοιοῦτοτρόπως. Διότι, ἐὰν ἐπιχειρήσωμεν νὰ τοὺς προσάψωμεν τὴν κατηγορίαν, ὅτι δὲν ἦσαν εἰλικρινεῖς εἰς τὰς σκέψεις των οἱ σύγχρονοι, δὲν ἀντανακλᾷ καθόλου τοῦτο εἰς τοὺς σημερινούς, ἀλλὰ κυρίως καὶ κατὰ πρῶτον λόγον στρέφεται εἰς τὸν πρωτοπόρον τῶν ιδεῶν αὐτῶν τὸν μέγιστον τῶν ἀναμορφωτῶν τῶν αἰώνων, τὸν Σόλωνα, δηλ. τὸν διακηρύξαντα τὰς «δικαίας καὶ ὑγιεῖς» αὐτὰς ἀρχάς,

διὰ τὴν εὐημερίαν τοῦ ἀγρίως δυναστευομένου τότε λαοῦ τῶν Ἀθηνῶν. Θ' ἀπετέλει ἐπίσης βλασφημίαν ἐναντίον τῶν Ὀλυμπίων διαθέσεων τοῦ Περικλέους καὶ τοῦ Δικαίου Ἀριστείδου, καὶ τελευταῖον κατὰ τῶν σημερινῶν θιασωτῶν τῶν ἰδεῶν ἐκείνων, τῶν ἀξιούντων οὔτε περισσότερον οὔτε ὀλιγώτερον, παρὰ μόνον τὴν ἐφαρμογὴν τῶν διδαγμάτων τοῦ Σόλωνος, τοῦ Ἀριστείδου, τοῦ Περικλέους.

Ἄλλ' ἀνακύπτει ἐπίσης καὶ ἡ ἀπορία, ἀφοῦ ἀνεγνωρίσθησαν ὡς ἄριστα αἱ προθέσεις τῶν ἀνωτέρω καὶ ἀφοῦ τὸ ἀποτέλεσμα ἦτο ἀντικρὺς ἀντίθετον τοῦ ἀναμενομένου, μήπως εἶχον ἄδικον οἱ Σόλων, Ἀριστείδης, Περικλῆς, τοιουτοτρόπως σκεπτόμενοι καὶ ἐνεργοῦντες; Μήπως πταίουν αἱ ἰδέαι αὐταὶ καθ' ἑαυτάς; Μήπως ἦσαν ἄδικα τὰ μέτρα αὐτά; Καὶ πάλιν ὄχι, ὄχι, κατ' ἀρχήν. Εἶναι ὀρθότατα, συμπαθέστατα, ἀδελφικώτατα. Διὰ τί, τότε δὲν κατέληξαν εἰς ἀγαθὰ ἀποτελέσματα; Διότι ἄλλαι μὲν αἱ βουλαὶ τῶν εὐναισθητῶν ἀνθρώπων, ἄλλαι δὲ αἱ τάσεις τῆς θνητῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Διεπράχθησαν καθ' ὅλας τὰς περιόδους τῆς ἱστορίας πράξεις ἀνηκούστου ἀγριότητος ὑπὸ τοῦ μαινομένου πλήθους καὶ τοῦτο, κατὰ Πλάτωνα, «ἵνα δὴ δουλεύοιεν μηδενὶ μήτε σὺν δίκῃ μήτε νόμῳ δεσπότη, ἐλεύθεροι δὲ εἶεν πάντες πάντως». Εἶναι αὐτὸ τὸ ἀναπόφευκτον τέρας τῆς ἀμέτρου ἐλευθερίας, ἡ ὁποία, διαθερμαινομένη ἀπὸ τὴν ἀσυνείδητον δημαγωγίαν, προβάλλει κατόπιν ὡς ἀκατάσχετος πλήμμυρα. Καὶ πᾶσα προσπάθεια πρὸς ἀναχαίτησιν αὐτῆς ἀποβαίνει καὶ ἀδύνατος καὶ ἐπικίνδυνος, ἕως ὅτου οἱ ἐπερχόμενοι ὡς ἀναπότρεπτος συνέπεια παγχάλεποι καιροὶ ἐπιβάλλουν ἀμειλίκτως τὴν λογικὴν τῶν πραγμάτων.

Τὸ μυστικὸν αὐτὸ κατενόει ἡ ψυχὴ τοῦ Κίμωνος καὶ ἀντέδρα εἰς τὴν πολιτικὴν τοῦ Περικλέους καὶ ὄχι ὅτι δὲν ἐνδιαφέρετο ὁ τὸ πᾶν θυσιάσας καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν του διὰ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ συνόλου καὶ διὰ τὴν εὐημερίαν του καὶ διὰ τὸ μεγαλεῖον ἐπίσης, ὄχι μόνον τῶν Ἀθηνῶν, ὡς ὁ Περικλῆς, ἀλλ' ὀλοκλήρου τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' ἐνδιαφέρετο πραγματικώτερον τῶν ἄλλων. Δὲν ἐσκέπτετο μονοπλεύρως ὁ Κίμων, ἀλλ' ὀλοκληρωτικῶς.

Θαυμαστῆς τοῦ Σπαρτιατικοῦ πνεύματος, ἐπίστευεν

ὁ Κίμων ὅτι ἡ φύσις τοῦ ἀνθρώπου ἔχει ἀνάγκην διαφόρου μεταχειρίσεως. Διότι δὲν ἀποτελεῖ ὁ ἄνθρωπος ταυτόσημον μῶδον, ὅπως πᾶσαι αἱ μηχαναὶ τοῦ αὐτοῦ συστήματος, ἀλλ' ὅτι τουναντίον οἱ ἄνθρωποι διαφέρουν ὄχι μόνον μεταξύ των, ἀλλ' ἀντιτίθενται καὶ εἰς αὐτὸν ἀκόμη τὸν ἑαυτὸν των, πρὸς τὸν ὁποῖον παλαίουν κάθε ὥραν καὶ στιγμήν. Διαφενδὲι δὲ αὐτὸς ἑαυτὸν ὁ ἄνθρωπος, λέγων τὸ στερεότυπον εἰς ἑαυτὸν «Μετάνοιωσα». Ἀπὸ τί μετανοεῖ; Ἀπλούστατα ἀπὸ προᾶξιν, τὴν ὁποίαν αὐτὸς ὁ ἴδιος ἐνέκρινεν προηγουμένως. Τὰς βασικὰς αὐτὰς ἀληθείας διαβλέπων ὁ Κίμων ἀντέδρα. Διότι, πῶς εἶναι δυνατόν ἕνας ἰσχυρὸς νὰ συμβαδίζῃ μὲ ἕναν ἀδύνατον, πῶς εἶναι δυνατόν ἕνας εὐφυῆς νὰ συμπαρίσταται μὲ ἕνα βλάκα; Ἄδύνατα αὐτά. Τὴν ἀδυναμίαν τὴν φυσικὴν, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς χορηγηθείσης εἰς πάντας, εὐφυεῖς τε καὶ βλάκας, ἐλευθερίας ὑπὸ τοῦ Περικλέους, ἐξεμεταλλεύθησαν καὶ πάλιν οἱ ἐκ τοῦ δικαιώματός των τῆς ἐλευθερίας ἐκπηδήσαντες δημαγωγοί. Συμπαρέσυραν τοὺς ἀδυνάτους καὶ τοὺς καθυστερημένους διανοητικῶς, δημιουργήσαντες τὴν στρατιὰν τῆς ἄνευ συνειδήσεως ὀχλοκρατίας, ὑπονομεύσαντες διὰ τῆς δυνάμεως αὐτῆς οἱ διάφοροι Πεισίστρατοι, Κλέωνες, Ἀλκιβιάδαι, τὸ ἔργον τοῦ Σόλωνος καὶ τοῦ Περικλέους ἐκ θεμελίων.

Πρέπει λοιπὸν κατόπιν τοῦ κολοσσιαίου, τοῦ ἀναμφισβητήτου αὐτοῦ μεγάλου ἱστορικοῦ παραδείγματος νὰ μὴ παραδειγματίζονται οἱ θέλοντες νὰ πρωτοστατήσουν διὰ τὴν ἀνόρθωσιν τῆς σάπιας πολιτείας ἀνέκαθεν; Ναί, ἀναμφισβητήτως Ναί. Οἱ μὴ ὅμως συμμορφούμενοι μὲ τὸ μέγαλο τοῦτο τῆς ἱστορίας δίδαγμα, ποίαν θέσιν λαμβάνουν εἰς τὰ πράγματα; Τὴν θέσιν τῶν διαφθορῶν δημαγωγῶν καὶ προδοτῶν Κλέωνος καὶ Ἀλκιβιάδου. Πῶς δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ἡ θέσις αὕτη τοῦ ζητήματος; Ἀπλούστατα πολιτικὴ κακοήθεια.

Τὴν στιγμήν αὐτήν, γίνεται καὶ πάλιν τερραστία πάλιν εἰς τὴν ψυχὴν τῶν λαῶν, μὲ κεντρικὸν σημεῖον τὴν ἐδραίωσιν τῆς εὐημερίας τῶν λαῶν καὶ τῆς ἀποκαταστάσεώς των εἰς ἰδανικὴν πολιτείαν, ἀνάλογον τῆς ὄνειρευθείσης ὑπὸ τῆς Ὀλυμπίου ψυχῆς τοῦ Περικλέους, πάση θυσίᾳ. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι εἶναι ἀπόλυτος ἀνάγκη νὰ ἐπικρατήσουν ἤδη ὁ

γίεις κοινωνικαὶ ἀρχαί. Εἶναι ἀνάγκη τὰ μεγάλα ἱστορικὰ παραδείγματα, νὰ γίνουν μαθήματα. Εἶναι ἐπίσης ἀπόλυτος ἀνάγκη νὰ προλαμβάνεται ἡ δημαγωγικὴ κακοήθεια, διὰ νὰ μὴ λάμβανουν θέσιν καὶ πάλιν οἱ πολιτικοὶ διαφθορεῖς.

Πάντες οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἀπολύτως σύμφωνοι διὰ τὸ ἀγαθὸν τοῦτο ἀποτέλεσμα. Διὰ τὰς σταθερὰς βάσεις τοῦ ἀποτελέσματος αὐτοῦ, αἱ ὁποῖαι τῇ ἀληθείᾳ πρέπει νὰ εἶναι σήμερον ἀκλόνητοι καὶ ἀπρόσβλητοι, θὰ ἀσχοληθῶμεν ἐν συνεχείᾳ. Ἡ Ἑλλὰς πρέπει, καὶ θὰ τὸ πράξη τοῦτο ἀναμφισβητήτως, ν' ἀναστήσῃ ἑαυτὴν ἐκ τοῦ πνευματικοῦ της τάφου. Δὲν ἔχει ὑποχρέωσιν μόνον πρὸς ἑκυτὴν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ἱστορίαν της, καὶ πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα ἀκόμη, διότι καὶ πάλιν αὕτη ἀναμένει κάτι τι τὸ σχετικὸν ἐξ Ἑλλάδος. Ἡ Ἑλλὰς, λόγῳ τῆς τεραστίας αὐτῆς κληρονομίας, ὑποχρεοῦται νὰ συμβάλῃ καὶ αὕτη κατὰ τι εἰς τὴν γενικὴν αὐτὴν προσπάθειαν τῆς ἀνθρωπότητος πρὸς ἀναγέννησίν της.

IV

ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟΝ ΤΗΣ ΕΜΦΑΝΙΣΕΩΣ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΑΝΑΜΟΡΦΩΤΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Προηγουμένως εἶπομεν ὅτι ἡ Ἑλλὰς λόγῳ τῆς προγο-
νικῆς αὐτῆς κληρονομίας ὑποχρεοῦται νὰ συμβάλῃ κατὰ τὸ
δυνατὸν αὐτῇ καὶ πάλιν διὰ τὴν νέαν ἀναδημιουργικὴν
προσπάθειαν τῆς ἀνθρωπότητος, ἀναδημιουργοῦσα πρῶτον
ἑαυτήν.

Πῶς ὅμως καὶ κατὰ ποῖον τρόπον θὰ συντελεσθῇ αὐτό ;
Ἀνελύσαμεν ἀνωτέρω ὅτι τὸ τοῦ Σόλωνος ἔργον ἀποτελεῖ
τὴν ἱστορικὴν πρωτοπορείαν τῆς ἀνθρωπίνης ἀναμορφώ-
σεως, θέσαντος τούτου τὰς ὀριστικὰς βάσεις διὰ τὴν ἀτομι-
κὴν καὶ ὁμαδικὴν ἐλευθερίαν καὶ εὐδαιμονίαν. Ἐκατὸν
μετέπειτα ἔτη, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Περικλέους, ἐμεσουράνησε
τὸ ἔργον τοῦτο. Ἐδόξασεν καὶ ὄντως ἀπῆθανάτισεν τὴν
Ἑλλάδα εἰς τὴν συνείδησιν τῆς ἀνθρωπότητος ὀλοκλήρου.
Βαρὺ ὄθεν ἔργον δι' ἡμᾶς ἡ κληρονομία αὕτη, τεράστια
δὲ αἱ ὑποχρεώσεις αὗται διὰ τὰς ἐπιλέκτους συγχρόνους
διανοίας, τὰς δυναμένας νὰ διεισδύσουν εἰς τὰ ἀπροσπέλα-
στα τοῖς πολλοῖς Ἑλληνικὰ αὐτὰ διανοήματα.

Ἐπιανερχόμενοι δέ, ὡς ὑπεσχέθημεν, εἰς τὴν εὐρύτεραν ἀνάλυσιν τῶν αἰτίων, τὰ ὁποῖα συνετέλεσαν καὶ εἰς τὸν ἱστορικὸν ἐκείνον τῆς Ἑλλάδος θρίαμβον ἀλλὰ συγχρόνως καὶ εἰς τὸν παντελῆ αὐτῆς ἐξαφανισμόν, πράττομεν τοῦτο εὐχαρίστως.

Οἱ ἱστορικοὶ πάντες σχεδόν, πλὴν ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων, δὲν μᾶς διεσάφησαν, ὅπως ἔπρεπε, τὰ γεγονότα τὰ ἱστορικά, ὅπως συνετελοῦντο ταῦτα μέσα εἰς τὰ ἄδυτα τῆς ψυχῆς τῶν δημιουργῶν τῶν ἔργων τούτων, ὡς μὴ κατανοούμενα ὑπ' αὐτῶν εἰς τὸ βάθος των. Αὐτὸ τουλάχιστον ἀνομολογοῦν οἱ ἴδιοι. Ἄρα καθίστανται οἱ μόνοι ὑπεύθυνοι τῆς καταβαρυνθώσεως τῶν βασικῶν ἐννοιῶν τῆς ἱστορίας. Ὁ μεγάλος μας ἱστορικὸς Παπαροηγόπουλος, ὁ ἀναδιμήσας καὶ συγκεντρώσας πᾶσαν ἱστορικὴν ὕλην, λέγει, ὅτι τὰ μεγάλα ἔργα τῶν διασήμων ἐκείνων ἀνδρῶν καὶ αἱ ἐπ' αὐτῶν ἐμφανιζόμεναι χαρακτηριστικαὶ ἐκδηλώσεις ἢ φαινόμενα εἶναι «μυστηριώδη καὶ ἄδηλα.» Τόμ. Β' μέρος Βον σελ. 105 ἄρθ. 3. Δηλαδή, ὡς εὐνόητον τοῦτο, πιστοποιοῦν οἱ ἴδιοι τὴν ἀδυναμίαν τῆς ἐμβαθύνσεώς των εἰς αὐτά. Ἡ ἱστορία ἐπίσης βεβαιοῖ: «Κατ' ἀξιόπιστον παράδοσιν τοῦ Πλουτίου, Β. Ἀλεξάνδ. 27, ὁ Ἀλέξανδρος οὐδενὶ τῶν περὶ αὐτὸν εἶπέ τι περὶ τῶν λεχθέντων αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἔγραψε δὲ καὶ εἰς τὴν μητέρα αὐτοῦ Ὀλυμπιάδα, ὅτι, ὅταν συναντηθῶσι, μεταδώσει αὐτῇ μόνῃ τὰ ἀποκαλυφθέντα αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ μυστήρια.» Τί ἦσαν τὰ μυστήρια αὐτά; Ἦσαν ἄσχετα μὲ τὸ ἔργον τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου; Ἀσφαλῶς ὄχι. Ἐξακολουθῶν ὁ ἱστορικὸς—τόμ. Α' β' ἢ ἄρθ. 2. σελ. 356—λέγει: «Κατὰ δυστυχίαν, ἂν δυνάμεθα, μέχρι τινὸς ν' ἀνεύρωμεν τὰς αἰτίας τῆς ἀκμῆς καὶ τῆς παρακμῆς τῶν πολιτειῶν, τὸ μυστήριον τῆς τῶν μεγάλων ἀνδρῶν ἐμφανίσεως ὑπὸ ἧ ὄξεν ἄχοι τοῦδε ἀνεξερεῦνητον» Δηλ. ἡ οὐσία τῆς ὑποθέσεως τῆς ἱστορικῆς, παραμένει κατὰ τὴν σαφῆ αὐτὴν διαβεβαίωσιν ἄγνωστος. Ἀλλὰ εἶναι δυνατόν νὰ μὴ κινηθῇ αὐθορμήτως τὸ πικρὸν μειδίαμα ἀπὸ τὰ χεῖλη παντός, ἀναλογιζομένου τὸν προσορισμὸν τῆς ἱστορίας, καὶ νὰ μὴ λυπηθῇ πραγματικὰ διὰ τὴν λυπηρὰν αὐτὴν διαβεβαίωσιν αὐτῆς;

«Ὁ Ἄγγλος Arthnr Evans, ἀνεκάλυψεν τὰ μεγάλα

καὶ μικρὰ ἀνάκτορα τοῦ Μίνωος ἐν Κρήτῃ... καὶ ὀλόκληρος πολιτισμὸς ἀνεκαλύφθη, λέγει ἡ ἱστορία, ἀπὸ τῆς 6 χιλιετηρίδος π.Χ.» Πόθεν βοηθούμενος ὁ μέγας αὐτὸς ἐρευνητής, ἀνεκάλυψεν τὰ ἀνάκτορα αὐτά; Ἀπὸ τὸν μυστηριώδη μυθικὸν Ὅμηρον, τὸν ἀνύπαρκτον κατὰ τὴν λογικὴν των, κατευθυνόμενος, ἀνεκάλυψεν ὄχι παραμύθια, ἀλλὰ οἰκοδομήματα μὲ ἀπέραντον σημασίαν καὶ ὅπως αὐστηρῶς περιγράφονται εἰς τοὺς «μύθους»! Κατόπιν δὲ καὶ τῆς ἐμφανεστάτης αὐτῆς ἀληθείας, ὁ ἱστορικὸς ἐξακολουθῶν τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἐπὶ φρόν, λέγει καὶ πάλιν «Μυθικὸν» τὸν Μίνωα! Τόμ. 1 σελ. ριε. Εἰς τὴν σελίδα 75 τοῦ αὐτοῦ τόμου, χαρακτηρίζων ἐπίσης ὁ ἱστορικὸς τὰς Πυραμίδας τῆς Αἰγύπτου λέγει «ὅτι δὲν ἀποτελοῦν αὐταὶ ἔργον κοινῆς ὠφελείας, διότι ἡ μωρὰ κενοδοξία ἤγειρε τὰς Πυραμίδας καὶ τοὺς ἐγκολαπτὸς τάφους τῆς Αἰγύπτου». Οἷα ἱστορικὴ ἀντίληψις!!..

Ἐπισκεφθεὶς τὴν Πυραμίδα τοῦ Χέοπος ὁ Ἄγγλος Τζῶν Τάυλορ κατὰ τὸ ἔτος 1859, εἰς σύγγραμμά του ἀπέδειξεν, ὅτι ἡ πυραμὶς αὕτη ἔχει ἐπιστημονικὸν χαρακτήρα. Ὁ διευθυντής τοῦ ἐν Σκωτία Βασιλικοῦ Ἀστεροσκοπίου κ. Piazzi Smyth ἐξ ἀστρονομικῶν παρατηρήσεων ἔφθασεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ μὴ φέρουσα οὐδαμοῦ ἐπιγραφὴν τοῦ ἔτους τῆς ἰδρύσεώς της, ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν παρατηρήσεων αὐτῶν, ὅτι ὠκοδομήθη κατὰ τὸ ἔτος 2170 π. Χ. Εἰς τὸ πόρισμα τοῦτο κατέληξεν ἀπὸ φαινόμενα λίαν καταφανῆ ἐν αὐτῇ. Ἐπίσθη ὅτι ἡ δίοδος τῆς εἰσόδου ἀντιστοιχεῖ πρὸς ἀστρονομικὸν δείκτην. Ὅπως δὲ τὸ γαλλικὸν μέτρον ἀποτελεῖ τὴν μονάδα τοῦ μήκους τῆς ληφθείσης ἀπὸ τὸ $\frac{1}{10,000,000}$ τῆς ἀποστάσεως τῶν ἑλλειπτικῶν μεσημβρινῶν τῶν πόλων ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ τῆς Γῆς, οὕτω καὶ ἡ πυραμὶς αὕτη ἀποτελεῖ κατὰ τοὺς Ἄγγλους σοφοὺς ἐπιστήμονας τὴν μονάδα τοῦ μήκους τῆς ἀποστάσεως μεταξὺ Γῆς καὶ Ἡλίου. Ὁ δὲ ἱστορικὸς, μὴ ἔχων συνείδησιν τούτων, ὄχι βέβαια καὶ κακῇ τῇ πίστει, λέγει ὅτι ἡ πυραμὶς ὠκοδομήθη ἐπὶ παχυλὴν κενοδοξίαν. Πόσον λοιπὸν εἶναι ἐν τάξει ὁ ἱστορικὸς λέγων ὅτι ἡ ἱστορία τῶν μεγάλων ἀνδρῶν εἶναι «μυστηριώδης καὶ ἄδηλος,» ἀφοῦ, ὡς ἀποδεικνύεται ἤδη, ἀγνοοῦν τὸ κινεῖν τοὺς μεγάλους αὐτοὺς ἀνδρας ἐλα-

τήριον καὶ τὸ ὁποῖον ἐλατήριον δὲν εἶναι ἰδιοφυΐα τις αὐτῶν, ὡς νομίζεται καὶ φαίνεται ὑπὸ τῶν δῆθεν σοφῶν τῆς τρεχούσης σειρᾶς, ἀλλὰ τοῦτο εἶναι ἰπ' εὐθείας ἢ κατευθύνουσα αὐτοὺς Θεΐα Ἔμπνευσις, τὴν ὁποῖαν οὗτοι παραβλέπουν.

Παραβλέπουν ἀτυχῶς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἀνεπιγνώστως λατρεύει μέχρι τοῦ νῦν σύμπασα ἡ διανοουμένη ἀνθρωπότης. Τί εἶναι τοῦτο; Ἡ ἀένας δημιουργία τοῦ Ἑλληνικοῦ Πνεύματος, εἰς τὴν ὁποῖαν ὀφείλεται καὶ ἡ ποικιλόμορφος ἐξέλιξις τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους. Ποῖοι οἱ κυριώτεροι ἀντιπρόσωποί του; Πολλοί. Μεταξὺ αὐτῶν ἄρχουν ὁ Πυθαγόρας καὶ ὁ Πλάτων, πανθομολογουμένως.

Ἐνῶ ὁ Πυθαγόρας ἔθεσε τὰς βάσεις πάσης ἐπιστήμης, οἱ κατόπιν ἐμυκτήριζον αὐτὸν ἐπὶ 20 αἰῶνας, ἕως οὔτου ἀναγνωρισθῆ ἢ περὶ τῶν οὐρανίων σωμάτων διάταξις του.

Ὅταν ὅμως μετὰ πάροδον χιλιάδων ἐτῶν διὰ τοῦ Νεύτωνος καὶ τοῦ Κέπλερ ἀπεδείχθησαν μαθηματικώτατα τὰ τοῦ Πυθαγόρου καὶ τοῦ Πλάτωνος συστήματα, «οἱ σύγχρονοι σοφοὶ τῆς Ἑσπερίας ἀποθανυμάζουσι καὶ διαποροῦν, λέγοντες, πῶς οἱ δαιμόνιοι ἐκεῖνοι νόες ἠδυνήθησαν ἀνευ τῶν τῆς ἐνεστώσης ἐποχῆς μέσων καὶ ἀστρονομικῶν ὀργάνων, διὰ μόνης δὲ τῆς ἰσχύος τοῦ μεγαλοφυοῦς αὐτῶν πνεύματος, ν' ἀρθῶσιν εἰς τοιοῦτον δυσπροσπέλαστον ὕψος, εἰς ὃ μόλις μετὰ τοσοῦτους αἰῶνας καὶ τοσαύτας—ἀπάντων ὁμοῦ τῶν σοφῶν—ἐπιπόνους ἐρεῦνας καὶ μελέτας ἠδυνήθησαν οἱ νεώτεροι νὰ φθάσουν; Ἀποθανυμάζουσι ἀφ' ἐνὸς τὸ τοιοῦτον γιγάντειον καὶ ὑπερνέφελον διανοητικὸν ἄλμα τοῦ Πυθαγόρου—οὕτως ἀποκληθέντος: «ὅτι τὴν ἀλήθειαν ὁ Πυθαγόρας ἠγόρευεν οὐχ ἤττον τοῦ Πυθίου» τοῦ Ἀπόλλωνος δηλ. τοῦ θεοῦ τοῦ φωτός, καὶ δικαίως θεωρηθέντος τοῦ Πυθαγόρου ὡς ὑπερφυσικοῦ τινος ὄντος· διαποροῦν δ' ἀφ' ἑτέρου πῶς ἕτεροι ἐπίσης μεγάλοι νόες, οἷοι ὁ Ἀριστοτέλης, Κικέρων, Σενέκας κλπ. οὐχὶ μόνον δὲν ἠδυνήθησαν νὰ προσπελάσουν εἰς ὕπερ ὕψος ἠρθη ἢ ὑπερφυῆς καὶ εὐρουσθενῆς τοῦ Πυθαγόρου διάνοια, ἀλλὰ καὶ ἀντεπεξῆλθον κατὰ τοῦ συστήματος τοῦ Πυθαγόρου. Ἡ Γῆ ἔλεγεν ὁ θετικὸς Ἀριστοτέλης δὲν κινεῖται. Οἱ Πυθαγόριοι παραλογί-

ζονται ὑποτιθέντες τὴν περὶ τὸ πῦρ—τὸν Ἥλιον—αὐτῆς κίνησιν...»

Ποῖος ἔλεγεν τὰς ἐπιστημονικὰς αὐτὰς ἀνακριβείας ; Ὁ μέγας Ἀριστοτέλης ! Διατί ἡ κολοσσιαία αὐτὴ διαφορὰ Πυθαγόρου - Πλάτωνος ἀφ' ἑνὸς καὶ Ἀριστοτέλους ἀφ' ἑτέρου ; Διότι ὁ Ἀριστοτέλης δυστυχῶς δὲν εἶχεν ἐμβαθύνει εἰς τὴν θεμελιώδη ἀλήθειαν, τὴν ὁποίαν ὁ Πλάτων ἀναφέρει εἰς τὸ πρῶτον βιβλίον ἐδ. 1 τῶν Νόμων του, ὑπὸ τύπον διαλόγου ἑνὸς Ἀθηναίου μεθ' ἑνὸς Κρητὸς Κλεινίου ὀνόματι καὶ ἑνὸς Λακεδαιμονίου.

Ἀθηναῖος. «Θεός. ἢ τις ἀνθρώπων ὑμῖν, ὦ ξένοι, εἴληφε τὴν αἰτίαν τῆς τῶν νόμων διαθέσεως ;

Κλεινίας. «Θεός, ὦ ξένε, Θεός, ὡς γε τὸ δικαιοτάτον εἶπεῖν. Παρὰ μὲν ἡμῖν—τοῖς Κρησὶ—Ζεὺς, παρὰ δὲ Λακεδαιμονίοις, ὅθεν ὄδ' ἔστιν, οἶμαι, φάναι τούτοις Ἀπόλλωνα, ἧ γάρ ;

Διὰ ταῦτα ὁ μοναδικὸς ἱστορικὸς τοῦ κόσμου ὁ Ὅμηρος, ὅστις διὰ τῆς ἀκατανοήτου ἀληθείας του ἀπεκλήθη μυθικός λέγει εἰς τὴν Ὀδύσειαν 19ον στοιχεῖον στίχος 178.

«Τοῖσι δ' ἐνὶ Κνωσσὸς μεγάλη πόλις, ἔνθα τε Μίνως ἐννέωρος βασίλευε Διὸς μεγάλου ἀοριστῆς» σύντροφος δηλ.

Ὁ δὲ **Στράβων** X. Βιβλίον Δ. σελ. 243 λέγει :

«Τοῦτον—τὸν Ραδάμανθυν—δὲ μιμούμενος καὶ ὁ Μίνως δι' ἐννέα ἔτων, ὡς ἔοικεν, ἀναβαίνων ἐπὶ τὸ τοῦ Διὸς ἄντρον καὶ διατρίβων ἐνθάδε ἀπῆει—ἔφευγε—συντεταγμένα ἔχων παραγγέλματά τινα, ἃ ἔφρασκεν εἶναι τοῦ Διὸς προστάγματα.»

Δὲν ἔλεγε τὰ αὐτὰ ὁ Μωϋσῆς μὲ τὰς πλάκας τῶν δέκα ἐντολῶν του ; Ναι ἡ αὐτὴ, ἡ ἰδίᾳ μυσταγωγικὴ λειτουργία γίνεται πάντοτε, ὅποταν πρόκειται νὰ στερεωθῇ μεγαλοῦργὸν καὶ ἀδιασάλευτον ἔργον εἰς τὸν κόσμον. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν θὰ ἐξυμνοῦνται ἐν ὅσῳ θὰ ὑπάρχουν ἄνθρωποι εἰς τὸν πλανήτην μας τὰ ἔργα τοῦ Μωϋσέως, τοῦ Μίνως, τοῦ

Πυθαγόρου, τοῦ Πλάτωνος ὡς συμπαραστατῶν τοῦ Χριστοῦ, καὶ πολλῶν ἄλλων τοιούτων εἰς τὴν ὅλην ἐπιφάνειαν τῆς Γῆς μας. Αὐτὸ εἶναι τὸ μυστήριον, τὸ ὁποῖον δὲν κατανοοῦν τὰ σοφὰ ἱστορικὰ κεφάλια καὶ παραπαίουν εἰς τὴν ἱστορίαν, λέγοντες τ' ἀνωτέρω «ὡς ἄδηλα καὶ κρύφια». Ἄλλ' οἱ κατορθώνοντες ἔξ αὐτῶν νὰ ὑπεισέλθουν κάπως εἰς τὰ ἄδηλα ταῦτα ἀναφωνοῦν, ὅπως ὁ Γάλλος ἱστορικός Μοντεσκιέ, λέγων τὰ ἐξῆς διὰ τὸν Μ. Ἀλέξανδρον : «Ἴδου λοιπὸν κατακτητῆς, τοῦ ὁποίου τὸν θάνατον ἐθρήνησαν ἅπαντα τὰ ὑπ' αὐτοῦ ὑποταχθέντα ἔθνη· ἴδου σφετεριστής, ὃν ἔκλαυσεν καὶ αὐτὸς ὁ ὑπ' αὐτοῦ καθαιρεθεὶς βασιλεὺς οἴκος τοῦ Δαρείου. Τοιοῦτον τί, περὶ οὐδενὸς ἄλλου τῶν δορυκρητόρων ἀναφέρει ἡ ἱστορία.» Τόμος 3, σελ. 129. Διὰ τί πάντα ταῦτα; Διότι ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος εἶναι «ἀνεξερευνήτος» κατὰ τὸν ἱστορικὸν καὶ διότι ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος δὲν διέφερε τοῦ Σωκράτους καὶ τοῦ Ἐπαμεινώνδου, οἵτινες ἦσαν Θεόληπτοι, καὶ ὡς τοιοῦτος δὲν ἦτο δυνατὸν παρὰ νὰ ἦτο ἄλλος ἀπὸ ὅ,τι τὸν παρουσιάζουν οἱ ἱστορικοὶ ἐπιπολαίως, χωρὶς νὰ κατορθώνουν ν' ἀποδίδουν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔπρεπε καὶ τὸ ὁποῖον ὡς παρακάτω θὰ ἴδωμεν, ὡς ἄλλος Μίνως καὶ Μωϋσῆς καὶ Πυθαγόρας καὶ Πλάτων διαισθανόμενος, παρεπονέθη προκαταβολικῶς, ὅταν ἐπεσκέφθη τὸν τάφον τοῦ Ἀχιλλέως εἰς τὴν Τροίαν. Ἄλλ' ἀφοῦ, ὡς ἀποδεικνύεται ἤδη, εἶναι ἱστορικὴ ἀλήθεια τὸ ἀνεξιχνίαστον τῆς ἐμφανίσεως τῶν μεγάλων ἀνδρῶν, πρέπει τοῦτο εἰς τὸ διηγετικὸν νὰ μείνῃ ἀνερομήνευτον; Ἀπὸ πάντων τῶν ἀνθρώπων τὴν ψυχὴν ὡς ἀπάντησις ἀυθόρητος ἐκπηδᾷ τὸ ὄχι, δὲν πρέπει νὰ μείνῃ ἀνερομήνευτον. Συγγρόνως ὅμως εἶναι ἀποκαρδιωτικὴ ἡ ἱστορικὴ αὐτὴ διαβεβαίωσις, διὰ τοὺς κατανοοῦντας τὸ βάθος τῆς ἀληθείας ταύτης καὶ ἀκόμη θλιβερωτέρα διὰ τοὺς ἀνθρώπους συλλήβδην, οἱ ὁποῖοι ἀναμένουν ἐκ τῶν μεγάλων ἐγγραμμάτων καὶ συνεπῶς σοφῶν, νὰ πρωτοστατήσουν εἰς τὴν ἐμπέδωσιν τῆς εὐτυχίας των, χωρὶς, ὡς εἰκόνητον, νὰ διακρίνουν ὅτι αὐτοὶ ὡς καὶ ἐκεῖνοι καταποντίζονται εἰς τὴν ἄγνοιαν, εἰς τὸ μυστήριον, διὰ νὰ μεταχειρισθῶμεν διὰ τῆς τελευταίας αὐτῆς λέξεως αὐτὴν ταύτην τοῦ ἱστορικοῦ τὴν ἔκφρασιν. Ὅδηγοὶ τυφλοὶ ὄθεν οἱ τιτλοφοροῦμε-

νοι ὡς «διανοούμενοι», τῶν ὁποίων τὰς σοφὰς γνώμας κατὰ τὴν ἐποχὴν του ἀνεσκεύαζεν ὁ Σωκράτης καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἐμισεῖτο παρ' αὐτῶν.

Ἐπιανερχόμενος ὅθεν καὶ πάλιν λέγω ὅτι εἶναι ἀνάγκη τὸ μυστήριον τῶν μεγάλων ἀνδρῶν νὰ διαφωτισθῇ, νὰ διαλευκανθῇ. Διότι σήμερον ἄνευ τῆς διαλευκάνσεως αὐτῆς, παρ' ὅλον τὸ ποταμιῆδόν χυγόμενον αἷμα τῶν ἀνθρώπων, δὲν θὰ ὠφεληθῇ τίποτε ὁ ἄνθρωπος, ἐὰν δὲν μάθῃ τὴν πραγματικὴν αἰτίαν τῶν μεγάλων αὐτοῦ συμφορῶν.

Τὸ μυστήριον αὐτὸ νομίζετε, ὦ ἄνθρωποι, ὅτι εἶναι πολὺ μακρὰν, εἶναι πολὺ ἀπρόσιτον; Ἐνῶ φαίνεται ὡς τοιοῦτον, εἶναι τόσον πλησίον, ὅσον δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τὸ φαντασθῇ πᾶς τις. Ἐγκλείεται αὐτούσιον μέσα εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ὁ Θεὸς τοῦ Μίνως καὶ τοῦ Πυθαγόρου καὶ τοῦ Μωϋσέως καὶ τοῦ Πλάτωνος, ὁ τοῦ Χριστοῦ Πατῆρ ἐγκλείεται καθ' ὅλους αὐτοὺς καὶ κατὰ τὸν Παῦλον μέσα εἰς τὸν καθ' ἓνα μας. Λέγει ὁ Παῦλος εἰς τοὺς Κορινθίους Α'. γ.

«Οὐκ οἴδατε ὅτι ναὸς Θεοῦ ἐστὶ καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν; εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ φθείρει, φθερεῖ τοῦτον ὁ Θεός· ὁ γὰρ ναὸς τοῦ Θεοῦ ἅγιος ἐστίν, οἵτινες ἐστὲ ὑμεῖς.»

Πάντα δὲ ταῦτα, ἐμπεριέχονται εἰς τὸ λακωνικώτατον ἀπόφθεγμα ὡς ἐν σπερματικῇ καταστάσει εὐρισκόμενον καὶ τὸ ὅποιον εἶναι τὸ ἐκ Θεοῦ καὶ πάλιν ἐκπορευθὲν καὶ τὸ ὅποιον ἦτο ἐντειχισμένον πρὸ αἰῶνων πρὸ τῆς πύλης τῶν Δελφῶν, τὸ: «Γνῶθι Σαυτόν.»

Ἦτο ὄντως μυστηριώδης γρίφος καὶ παραμένει μέχρι τοῦ νῦν ὡς τοιοῦτος. Ἡ ἄγνοια δὲ τοῦ θεμελιώθους αὐτοῦ νοήματος, ἐπαναλαμβάνω, συμπαράσχει τὴν ἀνθρωπότητα εἰς τὸ διηνεκὲς χάος μὲ ἀποτέλεσμα τὴν παγκόσμιον σημερινὴν φρίκην.

Ἄς προσπαθῆσωμεν ὅθεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ὅχι νὰ ἐρμηνεύσωμεν πλήρως τὸν γρίφον τοῦτον, διότι ὑπὸ τοὺς ὄρους τούτους τῆς τόσον μικρᾶς αὐτῆς συγγραφῆς εἶναι ἀδύνατον, διότι χρειάζονται διὰ τὴν ἀνάλυσιν αὐτοῦ τοῦ γρίφου εὐρύτατοι καὶ περισπούδαστοι μελέται συστηματικά,

ἀλλὰ μόνον κατὰ τὴν στιγμὴν αὐτὴν νὰ προσπαθήσωμεν νὰ προσπλησιάσωμεν δι' ἐλαχίστων παραδειγμάτων, ἀναλόγων μὲ τὸ ἀνὰ χεῖρας ἱστορικόν μας θέμα.

Πάντες οἱ ἄνθρωποι, διὰ μέσου τῆς ἱστορίας, πάντοτε ἀναζητοῦν νὰ εὔρουν τὸ Καλόν. Αὐτὸ συμβαίνει καὶ σήμερον. Οὐδεὶς οὐδέποτε ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὴν ψυχὴν θέλει τὸ Κακόν. «Οὐδεὶς ἐκὼν ἁμαρτάνει» λέγει ὁ Πλάτων. Εἶναι δηλ. ἄσχετον μὲ τὴν πρόθεσίν του τὸ ἄν σφάλῃ. Τὸ πλανᾶσθαι, καὶ αὐτὸ ἀδυναμία ἀνθρωπίνη. Ποῖον τὸ Καλόν; «Ἄδελον». Διότι, ἐνῶ πάντοτε ἀναζητεῖται διὰ μέσου τῆς ἱστορίας οὐδέποτε ἀνευρίσκεται. Πλειστάκις δέ, συγγέεται μὲ τὸ Κακόν.

Διὰ τὴν ἔξοδόν μας ἀπὸ τὸν Λαβύρινθον αὐτὸν μία μόνον σταθερὰ ἀτραπὸς μᾶς παραμένει. Αὐτὴ εἶναι ἐξ ἴσου λακωνικὴ, ὡς νόημα, ὅπως καὶ τὸ «Γνωθὶ Σαυτόν», καὶ τὸ ὅποῖον καὶ αὐτὸ μέσα εἰς δύο λέξεις ἐμπεριέχει ἄπειρον νόημα. Τοῦτο εἶναι τὸ ἀπόφθεμα: «Τὰ παθήματα μαθήματα», καὶ τὰ ὅποια παθήματα μόνον μᾶς χρειάζονται ἐρευνώμενα, διὰ νὰ εὔρωμεν τὸ πάντοτε ἀναζητούμενον καὶ μὴ εὐρισκόμενον Καλόν.

Λίαν δυσχερὲς ὅμως τὸ ἔργον τοῦτο, ὅπως μᾶς ἀποδεικνύεται ἤδη ἐν Ἑλλάδι μὲ τὴν τραγικὴν ψυχολογικὴν κατάστασιν, ἢ ὁποῖα κατὰ τὴν στιγμὴν αὐτὴν ὑπάρχει ἐν αὐτῇ.

Ποῖα τὰ διδακτικὰ αὐτὰ παθήματα, ἀπὸ τὰ ὅποια πρέπει νὰ παραδειγματισθῶμεν;

Ἡ ἱστορία, ὡς εἶδομεν εἰς τὴν ἀνωτέρω περιγραφὴν, μᾶς βεβαιοῖ πλέον ἢ κατηγορηματικῶς ὅτι ἀπὸ τὰς ἀρίστας τοῦ Περικλέους διαθέσεις, ἀπὸ τὸ φιλελευθερώτερον πνεῦμά του, διότι τί φιλελευθερώτερον εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρχη ἄλλο ἀπὸ τὸ τοῦ Περικλέους, ὅστις διεκήρυττεν, ὅτι, διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὸ ἔπακρον τῆς ἠθικῆς, διανοητικῆς καὶ ὑλικῆς δυνάμεως ἡ Πολιτεία, πρέπει ὅλοι οἱ πολῖται νὰ δύνανται νὰ μετέχουν τῆς Πολιτείας καὶ νὰ συνεισφέρουν τὰς ὑπηρεσίας των διὰ τὰ κοινὰ αὐτῆς συμφέροντα». Ἀπὸ τὴν ἰδεώδη δηλ. **Δαοκρατίαν** τί ἔγεινε; Εἰς τί κατέληξεν ἡ κατὰ γράμμα τεθεῖσα αὐτὴ κοινωνικὴ μορφή εἰς ἐφαρμογὴν; Ὅχι δυστυχῶς, εἰς τὸ ἀναμενόμενον

ὑπὸ τῆς ψυχῆς τοῦ Περικλέους ἀποτέλεσμα, ἀλλὰ κατέληξεν, εἰς ἀληθῆ ὄλεθρον, εἰς παντελῆ πανωλεθρίαν. Ἀποκαρδιωτικὸν τὸ ζήτημα διὰ τὴν διανοουμένην ἀνθρωπότητα. Ὁ ἀρχηγὸς λ. χ. τοῦ μεγαλυτέρου τμήματος τῆς γηίνης ἐπιφανείας πρωθυπουργὸς τῆς Μεγάλῃς Βρεταννίας Ἄτλυ λέγει : « Ἀπὸ τὴν κατεστραμμένην ὅμως καὶ ἔνδοξον Ἑλλάδα, ὅπου, πράγματι εἰς τὴν ἀρχαιότητα, μετὰ τὸ δλοκαῦτωμα τῶν Ἀθηνῶν καὶ τὴν νίκην τῆς Σαλαμῖνος ἐγεννήθη καὶ ἔλαμψεν μία ἀληθινὰ μεγάλη πρόοδος τῆς ἀνθρωπίνης Φυλῆς »¹. Τυφλὴ ἀνθρωπότης !

Λιὰ ποῖον λόγον διεψεύσθησαν τόσον τραγικῶς αἱ τόσον ἱεραὶ τοῦ Περικλέους σκέψεις :

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἐφιστᾶται ἡ μεγάλη προσοχὴ τῶν ἐξεφρονούντων ἀνθρώπων καὶ πρὸ πάντων ἡ προσοχὴ τῶν κινουμένων καλῇ τῇ πίστει, ἐννοεῖται, πρὸς παρομοίας κατευθύνσεις. Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἔγκειται καὶ ἡ λύσις τοῦ ἀλύτου αὐτοῦ κοινωνικοῦ αἰνίγματος. Ἐδῶ εἶναι ὁ κόμβος στὸ χτένι ποὺ λέγει ὁ Λαός. Αὐτὸ εἶναι καὶ τὸ σημεῖον, τὸ ὁποῖον δὲν διέκρινεν ὁ Περικλῆς καὶ κατεποντίσθη μετὰ τοῦ ἔργου του μαζύ. Ἀντὶ ὑγιῶν σκέψεων, ἐπιπολαίως πιστεύεται μέχρι σήμερον ὅτι συντελεσται τῆς καταστροφῆς αὐτῆς ὑπῆρξεν ἡ ἀντίδρασις, ἡ ἀχαριστία πρὸς τὸν εὐεργέτην ! Θεμελιώδης πλάνη τοῦτο. Τὸ προκίψαν Κακόν, τὸ ὁποῖον ἐνεφανίσθη μὲ τὴν πλέον ἀπαισίαν αὐτοῦ μορφῆν ὡς ἀποτέλεσμα τοῦ ἀδιστάκτως ἀναμενομένου Καλοῦ ὑπὸ τοῦ Περικλέους, δὲν ὀφείλεται εἰς τὴν ἀντίδρασιν πρὸς τὸ ἔργον του, ὡς ἐπιπολαίως ἀποδίδεται, ἀλλ' ὀφείλεται καὶ πάλιν εἰς αὐτὸν τοῦτον τὸν Περικλῆ, ὅστις δὲν ὑπελόγησε καθόλου τὴν δημαγωγίαν, ὅπως προλάβῃ ταύτην, δίδων ἄλλην μορφὴν εἰς τὴν Πολιτείαν.

Τὸ σημεῖον τοῦτο, τὸ διέβλεπεν μόνον ὁ Κίμων, ὁ μέγας αὐτὸς ἰδρυτῆς τοῦ ἱστορικοῦ ἐκείνου τῶν Ἀθηναίων κράτους, καὶ ὁ ὁποῖος ἀπεκρούσθη, δυστυχῶς, ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου Περικλέους. Ἐφήρμοσεν, δι' αὐτὸν καὶ διὰ τὸ ἔργον του ὁ Περικλῆς τὸ ῥητόν : « Ἐξ ἰδίων τὰ ἀλλό-

¹ Ἐφημερὶς «Ἑλλάς» 30 Ἰουλίου 1945.

τρια». Δηλαδή ἐφαντάσθη καὶ ᾠκοδόμησεν τὸ λαμπρὸν αὐτὸ οἰκοδόμημά του εἰς μονοπλεύρους σκέψεις στηριζόμενον. Δηλαδή, ἡμιτελές. Ὁ ἐστὶν ἐπὶ τῆς ἄμμου.— Ἐπρεπεν ὅμως νὰ σκεφθῆ στοιχειωδῶς καὶ νὰ εἶπη, ὅτι, πάντες οἱ μέλλοντες νὰ τὸν διαδεχθοῦν, δὲν ἦσαν πάντες Ὀλύμπιοι ὡς αὐτὸς τὴν ψυχὴν, ὅπως πάνυ ἀκριβῶς ἐχαρᾶκτῆρισεν αὐτὸν ὁ μέγας ἱστορικὸς Θουκυδίδης, ἀλλὰ κατὰ ἐντελῶς ἀντίθετον αὐτοῦ. Καὶ τὸ ἐβλεπεν αὐτὸ ὁ Περικλῆς. Ἐβλεπε τοὺς ἀντιπάλους του πολιτικοὺς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἐναρέτου Κίμωνος. Ἐβλεπεν ὅτι τὸ σῶμα τῆς Ἀθηναϊκῆς πολιτείας καθίστατο ὀσημέραι πνῶδες καὶ μίαν ἡμέραν θὰ ἐξέσπα ἐν ὅλῃ του τῇ δυσσομίᾳ, ἵνα κατακλύσῃ τὴν πολιτικὴν ἀτμόσφαιραν τῆς πόλεως, καὶ ἡ πτώσις αὐτῆς θὰ ἐπήρχετο ραγδαία. Τὸ ἀνίατον τῆς Ἀθηναϊκῆς πολιτείας πιστοποιεῖ καὶ ὁ Πλάτων λέγων εἰς μίαν τῶν ἐπιστολῶν του :

« Ἐνῶ κατ' ἀρχὰς εἶχον ἐγὼ σφοδρὰν ἐσωτερικὴν παρόρμησιν ἀναμείξεώς μου εἰς τὰ κοινά, παρακολουθῶν τὴν ἐξέλιξιν τῆς καταστάσεως τῆς πολιτείας, κατελήφθην στὸ τέλος ἀπὸ ἴλιγγον καὶ κατέληξα νὰ μὴν παύσω μὲν μελετῶν καὶ ἐξετάζων, πῶς θὰ ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ καλυτέρα πᾶσα πολιτεία ἐν γένει, ἀλλὰ νὰ περιμένω διὰ τὴν πολιτικὴν δρασίαν καταλλήλους περιστάσεις. Καὶ τέλος ἐσχημάτισα τὴν γνώμην, ὅτι πᾶσαι αἱ πολιτεῖαι κακῶς πολιτεύονται. Διότι οἱ νόμοι τῶν εἶναι ἀνίατοι, ἐκτὸς ἐὰν περιστάσεις τινὲς παρασκευάσουν νέας συνθήκας. Καὶ εὐρέθην εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ εἶπω ὅτι ἀπὸ τὴν ὀρθὴν φιλοσοφίαν εἶναι δυνατόν νὰ διακρίνη τις τὰ πολιτικὰ καὶ τὰ ἀτομικὰ δίκαια. Δὲν θὰ τελειώσουν λοιπὸν τὰ κακὰ εἰς τὰ ἀνθρώπινα γένη πρὸ τοῦ ἢ τὸ γένος τῶν φιλοσοφούντων κατὰ τρόπον ὀρθὸν καὶ ἀληθῆ καταλάβῃ τὰς ἀρχάς, ἢ ἰσχυροὶ πολιτικοὶ ἄνδρες πραγματικὰ φιλοσοφήσουν ἀπὸ κάποιαν ΘΕΙΑΝ ΕΜΠΝΕΥΣΙΝ.

Ἡ ἀπόλυτος ἐλευθερία, ἡ ὑπὸ τοῦ Περικλέους ἀποδοθεῖσα, ἀλλὰ στερουμένου τούτου δυστυχῶς τῆς θείας αὐτῆς ἐμπνεύσεως τοῦ Πλάτωνος, ὑπέθαλψε τὴν ὑστεροβουλίαν καὶ τὴν κακοήθειαν, τὸν τυφλὸν δηλαδή ἐγωϊσμόν, ὅστις στηριζόμενος εἰς τὴν πλεον ἄβουλον καὶ αὐτῆς τῆς ἀβούλου τοῦ Περικλέους ἀποφάσεως, ἀφοῦ καὶ αὐτοὶ ἐδικαιοῦντο νὰ νέμονται τὸ δικαίωμα τῆς ἐλευθερίας τῶν, ἐξέθρεψεν

ὡς ἐκ τῆς αἰτίας ταύτης ἐν ἀγνοίᾳ του τοὺς ὀλετῆρας τοῦ ἔργου του, καὶ ὡς κορύφωμα τὸν «ἐξωλέστατον» πάντων καὶ ἀτιμότερον προδότην τῆς πατρίδος Ἀλκιβιάδην, ὡς χαρακτηριστοῦτον ὁ μέγας μας ἱστορικός.

Οὗτοι, ὡς ἄλλοι Πεισίστρατοι, κατέσκαφαν καὶ πάλιν ἐκ θεμελίων τὸ κοινωνικὸν οἰκοδόμημα τοῦ Περικλέους, ὅπως ὁ Πεισίστρατος τὸ ἔργον τοῦ θείου Σόλωνος. Κάτι ἀνάλογον δρόμον ἠκολούθησαν καὶ οἱ διάδοχοι τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ἀναχαιτίσαντες τὴν μεγάλην ὁρμὴν τῆς ψυχικῆς του διαθέσεως, ὅστις ὡς ἄλλος μάγος, ἐμάγευε τὰς ψυχὰς τῶν ὑπ' αὐτοῦ κατακτωμένων ἀνθρώπων, ὅστις ἀνέκτα τάχιστα τὴν ἐμπιστοσύνην των, δημιουργῶν ὡς ἐκ τούτου τὴν περιπόθητον ἐνότητα εἰς πᾶσαν ἀνθρωπίνην ψυχὴν, μεταξὺ τῶν ἄκρως διῆσταμένων ἀνθρώπων, ἐνότητα μεταξὺ ἐχθρῶν. Ἄλλ' οἱ διάδοχοί του, ἐνῶ δὲν ἠκολούθησαν πιστῶς τοῦτο, καὶ πῶς ἦτο δυνατόν, ἀφοῦ οἱ ἴδιοι δὲν ἦσαν καὶ Μεγάλοι Ἀλέξανδροι, δὲν κατέστρεψαν ὅμως τὸ ἔργον του, ὅπως οἱ Ἀθηναῖοι διάδοχοι τοῦ Περικλέους, ὁ ὁποῖος Περικλῆς οὐδὲ πόρρωθεν διησθάνετο τὸ ἔνδον τῆς ψυχῆς τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Τουναντίον ἐλάμπρυναν αὐτὸ καὶ τὸ προήγαγον εἰς ἕψιστον βαθμὸν, μεταδώσαντες τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ Σοφίαν καὶ εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Ἀφρικὴν. Ὁ Μ. Ἀλέξανδρος ἦτο ὁ ἰσχυρὸς πολιτικὸς ἀνὴρ, τὸν ὁποῖον ὠνειρεῦθη ὁ Πλάτων καὶ ὅστις ὄντως κατευθύνετο ὑπὸ τῆς Θείας Ἐμπνεύσεως. Συνεκινήθη βαθύτατα ἡ Ἑλληνικὴ μου ψυχὴ, ὁπότεν ἐν Κορδοφὰν τῆς Ἀφρικῆς ἤκουσα μίαν γυναῖκα ἰθαγενῆ νὰ μοῦ λέγῃ εἰς ἐφθαρμένην ἀραβικὴν «Νέχνα ἔσκέντερ ἐλ Κεμπιρ» δηλαδὴ ἡμεῖς εἴμεθα ἀπόγονοι τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Τί Ἑλληνικὸς θορίαμβος αὐτός; Ἐκεῖ ἐπίσης εἰς τὴν Ἀφρικὴν καὶ εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Σουδάν, τὸ Χαρτούμ, εὐρισκόμενος καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα ἐκκλησιαζόμενος εἰς μίαν ἀραβικὴν ἐκκλησίαν, ὅλως ἀνυπόπτως ἀκούω ψαλλόμενον μέσα εἰς τὴν ἀραβικὴν ψαλμοψῆδον, Ἑλληνιστὶ τὸ Ἅγιος ὁ Θεὸς καὶ τὸ Χριστὸς Ἀνέστη. Ἐμεινεν ἀναυδος ἡ ψυχὴ μου, διαλογισθεῖσα καὶ πάλιν τὸ τεράστιον αὐτὸ ἔργον τῶν προπατόρων μας! Ποῦ; Εἰς τὴν χώραν τῶν Μαύρων τῆς Ἀφρικῆς. Ὁ Γὸς αὐτὸς Ἑλληνικὸς πο-

λιτισμός, ἢ μᾶλλον κατὰ σειράν Λος, Σόλωνος, Περικλέους, Ἀλεξάνδρου, Κωνσταντίνου, ἐπεκράτησεν πολὺ βαθύτερον εἰς τὴν ψυχὴν τῶν Λαῶν ἀπὸ τὸν Ἀθηναϊκὸν πολιτισμόν, ὅστις κατήντησεν εἰς ἔριδας, διαστροφάς καὶ διαβολὰς παντὸς εἶδους, καθὼς καὶ ἀγῶνας ἔξοντωτικoὺς καὶ χαμερπεῖς, Ἐξετραχλίσθη τῇ ἀληθείᾳ καὶ ὁ Χριστιανοελληνικὸς πολιτισμός, ἀλλ' ὁ ἐκτραχλησμός του δὲν κατηνύνητο ἀπὸ τόσον χαμερπῆ καὶ ὅλως ἰδιοτελεῖ συναισθήματα, ἀλλὰ μόνον ἀπὸ ἀντιτιθεμένης ἰδέας καὶ δογματικῆς διαφορᾶς. Εἰς τοιοῦτου εἶδους διαφορᾶς δὲν φέεται εὐκόλως τὸ σπέρμα τῆς καταστροφῆς. Τουναντίον σφυρηλατεῖται διὰ τῆς ἀντιδράσεως αὐτῆς, ἡ δρᾶσις, ἡ ἐνέργεια. Τὸ Βυζαντιακὸν λοιπὸν κράτος, κατευθυνόμενον κυρίως ἀπὸ τὰς χριστιανικὰς ἰδέας, πλαισιῶσαν δι' αὐτῶν τὰς ἰδέας τοῦ Περικλέους μὲ εὐρύτερας ἀντιλήψεις καὶ ὄχι στενὰς ὡς αἱ τοῦ Περικλέους, ὅστις ἠσθάνετο εἰς τὴν ψυχὴν του μόνον τὴν ἐλευθερίαν τῶν Ἀθηναίων ὡς ἀνάγκην, διεκλήρυξε γενικώτερον καὶ τοῦ πλησίον τὴν ἀγάπην διὰ τοῦ «οὐκ ἴνι Ἕλλην, Ἰουδαῖος, ἄρσεν ἢ θῆλυ» κλπ. Ἠκμασεν ὡς ἐκ τούτου, ὄχι μόνον 30 ἔτη ὡς τὸ πολίτευμα τῶν Ἀθηναίων, οὔτε 300 ἔτη ὅπως τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀλλὰ χίλια καὶ ἐπέκεινα ἔτη. Ἀλλὰ ἴσως νὰ εἴπη τις, μὰ καὶ τῶν προηγουμένων μεγάλων ἀνδρῶν τὰ ἔργα δὲν ἐστηρίζοντο ἐπὶ παρομοίων βάσεων, ὡς αἱ χριστιανικαί ; Ἀσφαλέστατα, Naί. Διότι ἡ ἀλήθεια δὲν διχάζεται· εἶναι μία ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. Ἄν ὑποτεθῆ καὶ μόνον ὡς τοιαύτη ἀπὸ τῆς στιγμῆς αὐτῆς τῆς ὑποθέσεως, παύει νὰ εἶναι καὶ ἀλήθεια. Διότι ἀλήθεια ὁ Θεὸς ἐστίν, ὅστις εἶναι ἀναρχος καὶ ἀτελεύτητος.

Ἀλλὰ, ἀφοῦ ἔτσι ἔχουν αἱ βασικαὶ ἐννοιαὶ, εὐκόλα τότε ἐξηγεῖται ἡ φαινομενικὴ διαφορὰ τῆς μεταξὺ τῶν ἔργων τοῦ Σόλωνος - Περικλέους - Μ. Ἀλεξάνδρου - Μ. Κωνσταντίνου, τοῦ τελευταίου τούτου ὑπηρετοῦ τοῦ κατὰ Χριστὸν πολιτισμοῦ.

Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Σόλωνος δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εἰσχωρήσουν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ δούλου κυριολεκτικῶς ἐκεῖνου Ἀθηναϊκοῦ Λαοῦ ἀπόψεις καὶ ἠθικαὶ ἰδέαι, ὅπως ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν χριστιανικῶν χρόνων, διότι ἡ Κοινωνία ἐκεῖνη ἦτο πολὺ καθυστερημένη ἠθικῶς. Δὲν εἶναι εὐκόλον σήμερον

οἱ ἄνθρωποι ν' ἀντικρούσουν μέσα εἰς τὴν ψυχὴν τους ὡς εἰκόνα τὴν ἐπικρατοῦσαν τότε ἀθλιότητα εἰς τὴν ψυχὴν τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων τῆς ἐποχῆς τοῦ Σόλωνος, πού ὁ δα-
νειστὴς δὲν ἐπέτρεπεν ἀκόμη οὔτε καὶ τὴν ταφὴν τοῦ νεκροῦ
τοῦ σώματος τοῦ ὀφειλέτου.

Ἐμφανίζεται τότε ὡς φῶς μετέωρον ὁ Σόλων. Ἐδίδα-
σκεν ὅτι τὸ ἔργον του δὲν εἶναι ἔργον ἰδικόν του ἀλλὰ
εἶναι ἔργον τῆς Θείας Προνοίας, ἡ δὲ θυγάτηρ τοῦ Μεγά-
λου Πατρὸς Παλλάς, ἐποπτεύει ἐπ' αὐτοῦ. Ἄλλ' «ἀγρὸν
ἠγόραζον» οἱ τότε Ἀθηναῖοι. Μυστήρια ἀκατανόητα αὐτὰ
διὰ τοὺς πολλούς. Δὲν εἶχον ἄδικον λόγῳ τῆς ἠθικῆς των
καταστάσεως. Ἐπὶ Περικλέους ὅμως ἡ κατάστασις δὲν ἦτο
ἢ τῆς ἐποχῆς τοῦ Σόλωνος. Τὸ ἔργον τοῦ Σόλωνος σπαρὲν
ὅπως δῆποτε ἐκαρποφόρησεν ἔστω καὶ μεταξὺ ζιζανίων.
Ἐδημιούργησεν μίαν νεωτέραν ψυχολογίαν, μίαν τάσιν
πρὸς σχετικὴν ἐλευθερίαν. Ἀρωγοὶ τῆς καταστάσεως αὐτῆς
προσέτι ὑπῆρξαν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Περικλέους καὶ οἱ σύγ-
χρονοι Σόλωνες, ὅπως ὁ Σωκράτης καὶ ἡ μεγάλη χορεία
τῶν σοφῶν τῆς περιόδου ἐκείνης, οἱ ὁποῖοι συνετέλεσαν
διὰ τὴν καλυτέραν κατανόησιν τῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν τοῦ
Σόλωνος. Ὁ Σωκράτης τὸν Δία καὶ τὴν Παλλάδα, τοὺς
κατεβίβασεν ἀπὸ τὸν Ὀλυμπον καὶ τοὺς ἐγκαθίδρυσεν μέσα
εἰς τὰ ἔγκατα τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτὸ τὸ βαθὺ
νόημα ἐνέχει τὸ θεσπισθὲν ὑπὸ τοῦ θεοῦ Ἀπόλλωνος νόημα
«Γνώθι Σαυτόν». «Ἀνθρωπε καταμάνθανε σεαυτὸν καὶ
θέλεις τάχιστα γνωρίσει τὸν ἀόρατον Θεὸν» λέγει μιὰ νεω-
τέρα σύγχρονος πηγὴ, ἐξ ἧς ἡ ἀλήθεια ἐκποσεύεται.

Ἡ ἔννοια ὅθεν τῆς Ἐλευθερίας ἐπὶ Περικλέους, ἔλαβε
πλατυτέρας ἀπόψεις. Δὲν ἐπάτησεν ὅμως τὰ ὅρια τοῦ ἀπυθμέ-
νου βάθους της, διὰ τὰ ἀντικρούση καὶ τὴν ἀντίθετον ὄψιν.
Συνεπῶς ἔμεινεν ἡμιτελής, μονόπλευρος.

Οἰστορηλατήθη ἡ οἰκουμένη ὀλόκληρος ἀπὸ τὰ πνευμα-
τικά ἐκεῖνα νάματα τῆς ἑλληνικῆς διανοήσεως, ὅχι ὅμως
ὅσον ἔπρεπεν αὕτη, πολὺ δὲ περισσότερον ἢ Ἀθηναϊκὴ
κοινωνία. Κατέπνιγον τὰς ἀληθείας ταύτας κρωγμοὶ κο-
ροάκων, αἱ φωνασκίαι τῶν Δημαγωγῶν. Ἐὰν ἀντίκρουζεν ὁ
Λαὸς τῶν Ἀθηναίων μετὰ τοῦ Περικλέους τὴν πλήρη ἀλή-
θειαν, τὴν ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος διδασκομένην εἰς τοὺς Νό-

μους του, τότε δὲν θὰ κατέφευγεν εἰς τὰ φῶτα οὐδενὸς κακῆς πίστεως δημαγωγοῦ ἢ διδασκάλου, διότι θὰ κατελάμβανεν ἕκαστος ὅτι ἔχει τὸν καλύτερον διδάσκαλον μέσα του, πὺν τὰ ξέρει ὅλα. Ὁ ἄγνωστος αὐτὸς καὶ σήμερον διδάσκαλος εἶναι ἀλάνθαστος. Αὐτὸ διὰ τὴν τότε Ἀθηναϊκὴν κοινωνίαν τοῦ Περικλέους ἦτο καὶ πάλιν βαρὺ καὶ δυσβάστακτον ἔργον, διότι δὲν εἶχον, ὡς ἔπρεπε, τότε ἐμφανισθῆ οἱ ἐξωτερικώτεροι συντελεσταί, διὰ νὰ καταστήσουν περισσότερον νοητοὺς τοὺς ἐσωτερικοὺς συντελεστάς. Ἀνάλογον σύστημα κοινωνικὸν διέκρινε καὶ τοὺς ἀνθρώπους τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1789 ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἰδεῶν τῆς Δημοκρατίας τοῦ Περικλέους. Ἡ δὲ διακηρυχθεῖσα ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως ἀρχὴ τῆς ἰσότητος, ἀπετέλεσε τὴν βάσιν τῶν σημερινῶν κοινωνικῶν ἰδεῶν καὶ ἀντιλήψεων. Εἶναι τὰ περίφημα ἀτομικὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου. Κατωτέρω θὰ ἴδωμεν τὰ ἀσκήσαντα ἐπίδρασιν αἷτια ἐκ τῆς δικασκαλίας αὐτῆς τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως διὰ τὸ ξεφύτρωμα τῶν ἀντιδράσεων τοῦ σημερινοῦ κοινωνικοῦ συστήματος.

Ἡ ἀμείλικτος μορφή τοῦ σημερινοῦ κοινωνικοῦ συστήματος εἶναι ἡ μεγίστη μιᾶς συγχρόνου πολιτείας μηχανικὴ λειτουργία, ἡ πηγάσασα ἀπὸ τὴν ἀνάγκην δημιουργίας νέου ὄνθμου πρὸς ἑναρμόνισιν τῆς ζωῆς μὲ τὰς συγχρόνους ἀντιλήψεις καὶ ἀπαιτήσεις. Ἐξ αὐτῆς, ὡς θεμελιώδους αἰτίας, ἀνέκυψεν ἤδη τὸ νέον πρόβλημα τῆς ζωῆς τὸ ἀναστατῶσαν κυριολεκτικῶς τὴν ψυχὴν τῆς ἀνθρωπότητος, τὸ ἐκφραζόμενον μὲ τὰς λέξεις Σοσιαλισμὸς—Κομμουνισμὸς—Φασισμὸς—Ἐθνικοσοσιαλισμὸς καὶ τὸ σημερινὸν ἐκκωφαντικὸν «Λαοκρατία». Διὰ τὸν σοβαρώτατον αὐτὸν λόγον, κατέστησαν νεκροὶ καὶ ἀκατάληπτοι καὶ αἱ ἰδέαι τοῦ Σωκράτους καὶ κατὰ συνέπειαν ἐπισκιάζεται καὶ ἐκεῖνο τὸ ὡς θαῦμα τῶν αἰῶνων θεωρούμενον, ἡ λαμπρὰ τῶν Ἀθηναίων πολιτεία, τὸ ἴνδαγμα αὐτὸ τῆς ψυχῆς τοῦ Περικλέους.

Θὰ παραμένουν ὅμως πάντοτε, ὡς φωτεινὸν μετέωρον, διὰ νὰ φωτίζουν τὴν ἀνθρωπότητα διὰ μέσου τῶν αἰῶνων τὰ ἔνδοξα ἔρεπια τῆς ἀπαραμίλλου καλλιτεχνικῆς δημιουργίας τῶν Ἑλλήνων, τῆς θείας τῶν μεγάλων καλλιτεχνῶν τέχνης, διὰ νὰ δεικνύουν ἑσαεὶ, ὅτι Θεῖον Πνεῦμα ἔσε-

λάγισεν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν στερέωμα, καὶ ὅτι τὰ πνευματικὰ καὶ καλλιτεχνικὰ δημιουργήματα, χάρις εἰς τὰ ὅποια ἀνέκυψεν ἀπὸ τὸ βάθῦ σκοτός ὁ κόσμος τοῦ μεσαίωνος, ἦσαν Θείας ἐπιπνοίας δημιουργήματα. Τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν παντὸς ἄλλου εὐγλωττότερον ἐκφράζει τὸ περὶ τοῦ καλλιτεχνικοῦ κολοσσοῦ τοῦ Φειδίου λεχθέν :

«Ἡ Θεὸς ἦλθ' ἐπὶ γῆν ἐξ οὐρανοῦ εἰκόνα δεῖξων
Φειδία, ἣ σὺ γ' ἔβης τὸν Θεὸν ὀψόμενος.»

Τοσοῦτον ἑξαισίως εἶχε παραστήσει τὴν Θείαν Μεγαλειότητα ὁ Φειδίας.

Ὅπως διαισθάνεται πᾶς τις ἐξ ὅλων τούτων προκύπτει ὅτι τὸ μεγαλοῦργημα τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν εἶναι τὸ σύμβολον, τῆς ἐκδηλώσεως τοῦ ἀθανάτου Ἑλληνικοῦ πνεύματος, διὰ τὴν ἀπομείνη μόνον τοῦτο ὡς ἀθάνατος μάρτυς τῆς κατόπιν πλήρους αὐτοῦ καταπτώσεως. Καὶ τίς δὲν κλίνει καὶ δὲν ἔκλινε γόνυ πρὸ τοῦ «ἀδήλου αὐτοῦ μυστηρίου», κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ μεγάλου μας ἱστορικοῦ; Πάντες οἱ «ἰσχυροὶ» τῆς Γῆς!

Τὴν τραγικὴν ὁμως πῶσιν τοῦ αἰφνιδίου ἐκείνου πνευματικοῦ μεγαλείου τὴν διαδέχεται, κατὰ Θείαν καὶ πάλιν ἐπίνοιαν, ἀποδεικνυομένης ταύτης πολυειδῶς εἰς τὴν ἱστορίαν, ἢ ἀνάστασις καὶ πάλιν τῆς Ἑλλάδος, διὰ τοῦ αὐτόχρημα καταπληκτικοῦ ἔργου τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Τί θλιβερόν ὁμως φαινόμενον! Περισσότερον ὅλων τῶν Ἑλλήνων, μετὰ τὴν Σπάρτην, πολέμιοι τοῦ ἔργου τούτου ἦσαν οἱ Ἀθηναῖοι. Ὁ συνετὸς Φωκίων, ὁ βαθέως συναισθανθεὶς τὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἔργον, ἐθανατώθη καὶ «ἐπετάχθη» ἔξωθεν τῶν ὀρίων τῆς Ἀττικῆς! Διατί; Διότι εἶχον στενωτάτην ἀντίληψιν τῶν πραγμάτων. Δὲν ἤσθάνοντο τί ἔπαλλεν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ νεανίου ἐκείνου. Πόσον ἐνισχυτικὸν θὰ ἦτο διὰ τοὺς σημερινοὺς Ἕλληνας, εἰάν πάντες διησθάνοντο κατὰ τὴν στιγμὴν αὐτήν, τί συναισθήματα ἀπὸ τὰ ἔγκατα τῆς ψυχῆς τοῦ νεανίσκου αὐτοῦ ἐξεδηλώθησαν, ὅποταν ἐξέκίνησεν ἐκ Μακεδονίας διὰ τὸ μεγαλοῦργόν του ἔργον!

Εἶναι τοῦτο τὸ πρῶτιστον καὶ ἀπαραίτητον δίδαγμα διὰ τὴν διαπαιδαγώγησιν τῆς ψυχῆς τῆς Ἑλληνικῆς μας

νεολαίας, ἀφ' ἑνὸς διὰ τὴν γνωρίσιν τὴν ὑπέροχον ψυχὴν τοῦ νεανίου ἐκείνου καὶ ἀφ' ἑτέρου τὴν προσπαθῆσαι τὴν μιμηθῆναι. Ἡ πρώτη του χειρονομία, ὅταν ἀνεχώρησεν ἐκ Μακεδονίας, ἦτο τὴν ἀπογυμνωθῆναι ἀπὸ παντὸς εἶδους ἀτομικῆς του περιουσίας, τὴν ὁποίαν ἐδώρησεν ἐξ ὀλοκλήρου. Ὅταν δὲ τοῦ εἶπεν ὁ σιρατηγὸς αὐτοῦ Περγάδας «σεαυτῷ δὲ ὅ βασιλεῦ τί καταλείπεις»; ἀπεκρίθη: «Τὰς ἐλπίδας»!.. Τί ἀπέραντος ψυχικὸς ἀλτροῦισμός; Ἐκδήλωσις οὗτος τῶν ἀκατανοήτων μέγροι σήμερον ἐσωτερικῶν αὐτοῦ παλμῶν. Διαπεραιωθεὶς ἐξ Εὐρώπης εἰς τὴν Ἀσίαν, ἐπεσκέφθη τὴν Τροίαν. Οἱ κάτοικοι τῆς Τροίας τοῦ ἐπέδειξαν μεταξὺ ἄλλων καὶ τὴν οἰκίαν τοῦ Πριάμου καὶ τὸν βωμὸν τοῦ Ἑρκείου Διός, παρὰ τὸν ὁποῖον ἐθανατώθη ὁ Πριάμος διὰ χεῖρὸς τοῦ Νεοπτολέμου. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἐθεώρει τὴν πράξιν αὐτὴν ὡς ἐγκληματικὴν καὶ ἐπειδὴ ἐνόμιζεν ἑαυτὸν τοῦ Νεοπτολέμου ἀπόγονον καὶ τούτου ἕνεκα ὑποκείμενον πάντοτε εἰς τὴν ἀνεξιλέωτον τοῦ Πριάμου ὀργήν, ἐτέλεσεν εἰς τὸν βωμὸν αὐτὸν θυσίαν ἱλαστήριον πρὸς ἐξευμένισιν τοῦ ἐκεῖ θανόντος βασιλέως.

Διὰ τοὺς ἀβαθεῖς παρατηρητὰς τῆς σήμερον δὲν σημαίνει τίποτε ἢ πράξεις του αὐτῆ. Διὰ τοὺς βαθεῖς ὅμως τοιούτους καὶ τοὺς δυναμένους τὴν κατανοήσουν ταύτην, ἀποτελεῖ τὴν ἀπόδειξιν τοῦ ἐνδιαθέτου τοῦ Μεγάλου αὐτοῦ Νεανίου ψυχικοῦ μεγαλείου, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ μόνον κατεμάγευε τὰ πλήθη. Προσευθὼν κατόπιν εἰς τὸν τάφον καὶ τὴν στήλην τοῦ Ἀχιλλέως, τοῦ πατρὸς τοῦ Νεοπτολέμου, οὐ μόνον στέφανον ἀπέθεσεν ἐπ' αὐτόν, «ἀλλὰ καὶ ἀλειψάμενος λίπα περιέδραμεν περὶ τὸν τάφον γυμνὸς κατὰ τὸ ἔθος, ἀνακράξας μακαρίζων τὸν ἥρωα ἐκείνον, ὅστις καὶ ζῶν φίλου πιστοῦ καὶ τελευτήσας μεγάλου κήρυκος τῶν κατορθωμάτων του ἔτιχε...»

Εἰς τὸ ἀνεξήγητον τοῖς πολλοῖς τῆς ψυχῆς του μυστήριον αὐτό, ὀφείλεται ὁ θρίαμβος, τὸν ὁποῖον διεβλεπε καὶ διησιθάνετο εἰς τὰς λεπτομερείας του καὶ διὰ τοῦτο ὅλως δικαίως παρεπονέθη προκαταβολικῶς μὲ πικρὸν παράπονον πρὸ τοῦ τάφου τοῦ Ἀχιλλέως, ἐκδηλώσας ἐκεῖ δύο ἰδεώδη συναισθήματα τῶν ὁποίων ἠσθάνετο τὴν ἀνάγκην. Ταῦτα ἦσαν τὸ συναίσθημα τὰς ἀνωτέρας φιλίας καὶ ἡ

θλίψις του, ὅτι δὲν θὰ εὐρίσκετο ἰσάξιος ὑμνητῆς τοῦ ἔργου του, τοῦ ὁποίου διεΐδε τὸ ἀποτελεσμα ὀλόκληρον ἐν Μακεδονία ἀκόμη εὐρισκόμενος. Καὶ εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι ἀλήθεια αὐτό, ὅτι προεΐδεν ὁ νεαρός Ἰαλέξανδρος τὸν θρίαμβόν ὀλοκλήρου τοῦ ἔργου του; Μάλιστα εἶναι δυνατόν. Τοῦτο δὲν τὸ λέγουν μὲν οἱ ἱστορικοί, ἀλλὰ τὸ διαβεβαιοῦν, ὅταν λέγουν, ὅτι ὁ βίος τῶν μεγάλων ἀνδρῶν εἶναι ἀνεξερευνήτος.

Ἀπεδείχθη ἐμπραγματίως ἡ διορατικότης του αὕτη, ὀπόταν πρὸ τοῦ ἀρχιερέως Ἰάδου τῆς Ἰερουσαλήμ ἐγονάτισεν, οἱ δὲ περὶ αὐτὸν στρατηγοί, μὴ κατανοήσαντες αὐτόν, τί ἔκαμνε τὴν στιγμὴν ἐκείνην, ἐσημάτισαν τὴν ἰδέαν, ὅταν ἦτο γοναιστὸς πρὸ τοῦ Ἑβραίου ἀρχιερέως, ὅτι ἔπαθε στιγμιαίαν παράκρουσιν. Αὐτὸς ὅμως τοὺς ἐδήλωσεν κατηγορηματικῶς, ὅτι δὲν ἐπροσκύνησεν αὐτόν, ἀλλὰ δι' αὐτοῦ τὸν Θεόν, τοῦ ὁποίου αὐτὸς εἶναι ἀρχιερεὺς. Ἀποκαλύπτει δὲ εἰς αὐτοὺς τὸ μυστήριον λέγων: Τοῦτον τὸν ἀρχιερέα, εὐρισκόμενος ἐν Δίῳ τῆς Μακεδονίας, εἶδον αὐτούσιον, ὅπως ἔχει καὶ φαίνεται καὶ διεσκέπτετο μαζύ μου, πῶς θὰ γείνω Κύριος τῆς Ἀσίας καὶ μὲ συνεβούλευεν νὰ μὴ μείνω, ἀλλὰ μὲ θάρρος νὰ προχωρήσω εἰς τὴν Ἀσίαν. Αὐτὸς δὲ θὰ μὲ βοηθήσῃ καὶ θὰ μοῦ παραδώσῃ τὴν στρατιάν τῶν Περσῶν. Βαθεῖα καὶ ἀκατανόητος ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν, ἐπαναλέγω, ἡ ἀλήθεια αὕτη. Αὐτὰ εἶναι τὰ χαρακτηριζόμενα ὑπὸ τοῦ ἱστορικοῦ, ὡς ἄδηλα μυστήρια. Ὁνειρον ἦτο ἡ βάσις τῆς ἐκκινήσεως τοῦ κολοσσιαίου ἔργου τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Ὅπως ὄνειρον ἐπίσης ἡ ἐκκίνησις τοῦ Χριστιανικοῦ τοιοῦτου. Δι' ὄνειρου ἐξεκίνησεν καὶ ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος. Ἀλλὰ τί εἶναι ὄνειρον; Ἐνῶ εἶναι ἡ μεγίστη τῶν πραγματικοτήτων, ἡ ἀρχικὴ κατευθυντήριος ἀρχὴ παντὸς μεγάλου ἔργου, δὲν ὑπέπεσεν ἀτυχῶς εἰς τὴν ἀντίληψιν τῶν ἱστορικῶν, πλὴν ἐνός, ὅπως ἐκκινήσουν καὶ θεμελιώσουν ἐπὶ τῆς στεροῶς αὐτῆς καὶ ἀκλονήτου βάσεως τὰ ἱστορικά των συμπεράσματα. Ὁ εἰς αὐτὸς εἶναι ὁ Ὅμηρος. Ὁ Ὅμηρος ὅστις εἶναι ὁ ἐκλεκτὸς τῆς ἀνθρωπότητος ὀλοκλήρου ὡς πρότυπον, καὶ μοναδικὸν εἰς τὸ εἶδος του τὸ μνημειῶδες ἔργον του. Ἡ μεγάλη ὄθεν οὐσία τῆς Ἀλεξανδρίου ὑποθέσεως, τὴν ὁποίαν μόνον ἓνας νεώτερος Ὅμηρος ἠδύ-

νατο νὰ ἀποδώσῃ, ἔλλείπει τούτου, καὶ τὸ ὁποῖον ὁ Ἀλέξανδρος διαισθανθεὶς ὡς παράπονον τὸ διετύπωσεν, ἔμεινεν νεκρὰ καὶ σκοτεινὴ, ὥστε μετὰ πάροδον αἰώνων ν' ἀναγκάζεται ὁ ἱστορικὸς Παπαρηγόπουλος, τ.μ. 3 σελ. 70, ν' ἀναφωνήσῃ εἰς περιγραφὴν τοῦ λίαν σοφοῦ Γερμανοῦ ἱστορικοῦ Δροῦζεν διὰ τὸ ἔργον τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου τὰ ἑξῆς : Ἐν ἑξῆσι τὰ νεώτερα ταῦτα ἔργα, οἳαδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἢ εὐφυΐα καὶ ἢ πολυμαθία αὐτῶν, οὐδέποτε δύνανται ν' ἀναπληρώσωσιν τοὺς ἐλλείποντας ἀποχρῶντας πρωτοτύπους ὁδηγούς. Ἀλήθεια αὕτη ἀναμφισβήτητος. Τὴν ἔλλειψιν δὲ ταύτην διαισθανθεὶς, ἐπαναλαμβάνω καὶ πάλιν, ὁ Μ. Ἀλέξανδρος, ἤρχετο ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Ἀχιλλέως «νὰ τύχῃ ἀνταξίου τῶν κατορθωμάτων του κήρυκος». Ἐν ἑξῆσι ἂν ἡ ἱστορικὴ Μοῦσα, ἐξακολουθεῖ λέγων ὁ ἱστορικὸς, οὐδὲν ἀφιέρωσεν αὐτῷ τῶν ἑαυτῆς ἀριστουργημάτων, ἢ Κοινὴ συνείδησις τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἢ ὁποία οὐδέποτε σφάλλει κατ' ἀρχὴν, περιέβαλε τὴν μνήμην τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου δι' ἐπουρανίου τινὸς αἴγλης». Δηλαδή, ἔλλείπει ἱκανῶν ἱστορικῶν, ἢ κοινὴ συνείδησις ἀνεπλήρωσε τὸν ἐλλείποντα διὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ ἔργου του, νεώτερον Ὅμηρον.

Πῶς λοιπὸν κατόπιν τούτων, ὁ ὑπὸ τῆς Θείας Προνοίας προωρισμένος ἦτο δυνατὸν νὰ φονευθῆ μέσα εἰς τὴν συνήθη ὀρμητικότητά του, ὅταν ἐμάχετο καὶ ὅπου ἦτο ἀσφαλὴς ὁ θάνατος καὶ τὴν ὁποίαν οἱ ἄδαις ἐξελάμβανον ὡς μανίαν ἢ παραφροσύνην ; Ὅταν εἰς τὴν ἐν Γρανικῷ μάχην συνετριβή τὸ δόρυ του, ἀντὶ νὰ ὑποχωρήσῃ ἐξήτησεν ἀπὸ τὸν σωματοφύλακά του Ἄρετον τὸ δόρυ αὐτοῦ. Ἐν ἑξῆσι ἦτο καὶ τούτου ἐκ τῆς μάχης ἀκρωτηριασμένον. Τότε ἔδωσεν τὸ δόρυ του ὁ ἀκόλουθος αὐτοῦ Δημάρτος ὁ Κορίνθιος καὶ δι' αὐτοῦ συνεχίζων τὴν μάχην, φονεύει εἰσέτι τρεῖς Πέρσας μεγιστάνας. Ὅταν δὲ συνεπλήρωσε τὸν θρίαμβόν του εἰσῆλθεν εἰς τὴν Βαβυλῶνα.

Καθ' ἣν στιγμὴν δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Δαρείου, ἔλεγε δακρῶν ὁ Δημάρτος : «ὅσον μεγάλῃς ἡδονῆς ἔστερήθησαν οἱ Ἕλληνες, οἱ ἀποθανόντες, πρὶν ἴδουν Ἀλέξανδρον ἐν τῷ Δαρείου θρόνον καθήμενον». Ὁ δὲ Αἰσχίνης ἐν Ἀθήναις ἀνέκραξεν :

«Τοιγάροτι τὶ τῶν ἀνεπίστων καὶ ἀπροσδοκίτων ἔφ' ἡμῶν οὐ γέγονεν! οὐ γὰρ βίον γε ἡμεῖς ἀνθρώπινον βεβιώκαμεν, ἀλλ' εἰς παραδοξολογίαν τοῖς ἔσομένοις μεθ' ἡμᾶς ἔφμεν. Οὐχ ὁ μὲν τῶν Περσῶν Βασιλεύς, ὁ τὸν Ἄθων διορύξας, ὁ τὸν Ἑλλήσποντον ζεύξας, ὁ γῆν καὶ ὕδωρ ἀνθρώπων ἀφ' ἡλίου ἀνιόντος μέχρι δυομένου λαβίων, νῦν οὐ περὶ τοῦ Κύριος ἐτέρων εἶναι διαγωνίζεται ἀλλ' ἤδη περὶ τῆς τοῦ σώματος σωτηρίας ;»

Τὸ τιτάνειον τοῦτο τοῦ Ἀλεξάνδρου ἔργον μετέδωκεν εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Ἀφρικὴν τὸν Ἑλληνικὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν Ἑλληνικὴν σοφίαν. Ἐθριάμβευσε δὲ ἐκεῖ ὄχι 30 ὡς τῶν Ἀθηναίων Κράτος, ἀλλὰ πλεον τῶν 300 ἔτων. Εἰς τὸ Κράτος αὐτὸ τοῦ Μεγάλου αὐτοῦ Νεανίου καὶ ἐν Ταρσῷ τῆς Κιλικίας, ἐγεννήθη νέος φωτεινὸς λαμπτήρ, ὁ Ἀπόστολος Παῦλος. Αἱ Ἑλληνικαὶ ἐκεῖ σχολαὶ ἐφημίζοντο ὡς ἀνώτεροι τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἀλεξανδρείας. Εἰς τὰς σχολὰς αὐτὰς ἐξεπαιδεύθη ὁ Παῦλος καὶ ἀνετράφη Ἑλληνικῶς. Διαπρέψας οὗτος διὰ τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας, συνετέλεσε καλύτερον παντὸς ἄλλου διὰ τὴν ἀναστήλωσιν τῶν ἐμφανισθεισῶν νέων Χριστιανικῶν ἀρχῶν.

Ἐπὶ τῶν ἀρχῶν αὐτῶν στηριχθὲν τὸ νέον Ἑλληνοχριστιανικὸν κράτος, τὸ Βυζαντιακόν, ἤκμασε μὲ μερικὰς διαλείψεις, πλεον τῶν χιλίων ἔτων. Βλέπομεν ἄρα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν μας ἱστορίαν βαθμιαίαν κλίμακα προόδου περὶ τὴν διαρρῦθμισιν τῆς πολιτείας. Ἡ πολιτεία τοῦ Σόλωνος διεστράφη ἐν τῇ γενέσει της. Ἡ πολιτεία τοῦ Περικλέους ἔζησε μόνον τὰ ἡμισυ ἔτη τῆς ζωῆς τοῦ ἰδρυτοῦ της. Τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ Κράτους ἡ ζωὴ διήρκεσεν ὑπὲρ τὰς τρεῖς ἑκατονταετηρίδας, τοῦ δὲ Βυζαντιακοῦ ὑπὲρ τὰ χίλια ἔτη. Ὀφείλομεν ὅμως νὰ μάθωμεν, ποῖα αἴτια συνετέλεσαν διὰ τὰ φαινόμενα αὐτά, διὰ νὰ διακρίνωμεν συγχρόνως καὶ διατὶ ἢ διαφορὰ παρατάσεως τῆς ζωῆς αὐτῶν. Ἀνωτέρω περιεγράψαμεν ἐν ὀλίγοις τὰ συντέλεσαντα αἴτια τῆς ταχείας προόδου, ἀλλὰ ταῦτοχρόνως σχεδὸν καὶ τῆς καταστροφῆς, κυρίως τῆς πολιτείας τῶν Ἀθηνῶν. Ἦδη μᾶς ἀπο-

μένει νὰ ἐξετάσωμεν τὴν ἴδρυσιν καὶ τὴν πολιτείαν τοῦ νέου Ἑλληνοχριστιανικοῦ Κράτους καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ἐπιμακρότερον χρόνον ζωῆς αὐτοῦ.

Ὁ Σόλων εἶδομεν ὅτι ἀπέδιδε εἰς Θείαν ἐποπτείαν τὸ ἔργον του. Ὁ Σωκράτης ἔλεγεν ἀπολογούμενος εἰς τοὺς δικαστάς του, ὅτι ἡ κυρία αἰτία πάσης καλῆς πράξεώς του καὶ διδασκαλίας του εἶναι «ἐκεῖνο ποὺ πολλές φορὲς καὶ σὲ πολλὰ μέρη μὲ ἀκούσατε νὰ λέγω, ὅτι μούρχεται κἀτι θεῖο πρᾶγμα καὶ ὑπεράνθρωπο (μιά φωνή) ποὺ μοῦ ἄρχισε ἀπὸ τὰ παιδικὰ μου χρόνια καὶ γίνεται μέσα μου... διότι μοῦ τῷχει προστάξῃ ὁ Θεὸς ὅπως εἶπα νὰ κάμω ἔτσι καὶ μὲ κάθε τρόπο, ποὺ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ προστάζει τὸν ἄνθρωπο νὰ κάμῃ ὅτι δῆποτε. Ἀπολογία Σωκρ. μετάφρ. Νιφβὰνα 30—45.

Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, ὡς εἶδομεν, ἐπίσης ὑπὸ τῆς ἰδίας πηγῆς κατηνθύνετο ἐκ τῶν ὀλίγων, ὡς διαφαίνεται, πραγματίων, τὰ ὁποῖα διεσώθησαν, ἀφοῦ δὲν ὑπῆρξεν ὁ Ὅμηρος του, διὰ νὰ περιγράψῃ τὸ ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ τοῦ ὀμηρικοῦ ἀνώτερον ἔργον του. Ἐὰν θελήσωμεν νὰ σταχυολογήσωμεν ἀνάλογα ἀπὸ τὴν ἱστορίαν παραδείγματα, θὰ ἴδωμεν, ὅτι ὅλοι οἱ μεγάλοι τῆς ἱστορίας ἄνδρες οὔτῳ κατηνθύνοντο.

Ὁ Πλούταρχος ἀναφέρει ὅτι ὁ μέγιστος τῶν ἠθικῶν ἀνδρῶν τῆς ἀρχαιότητος Ἐπαμεινώνδας, τοιοῦτοτρόπως κατηνθύνετο. Κατὰ πόδας ἠκολούθει, ἂν μὴ εἰς τὴν ἐνδοτέραν του μύησιν, ἀλλ' εἰς τὸ ἦθος ἀσφαλῶς τὸν Κίμωνα, τὸν ἴδρυτὴν καὶ πραγματικὸν θεμελιωτὴν τοῦ μεγάλου τῶν Ἀθηναίων Κράτους. Συνέχειαν τούτων ἀδιάρρηκτον ἀποτελεῖ ὁ Μ. Κωνσταντῖνος.

Ὁ Ρωμαῖος αὐτὸς καὶ ὄχι Ἕλληναυτοκράτωρ Μέγας Κωνσταντῖνος, κατέλαβε θέσιν εἰς τὴν ψυχὴν μας, ὄχι μόνον τὴν τοῦ αὐτοκράτορος, ἀλλὰ καὶ τὴν τοῦ Μεγάλου Ἁγίου. Καὶ αὐτὸς κάμνει ἔναρξιν τοῦ λίαν μεγαλοπρεποῦς του ἔργου ἀπὸ τὴν θείαν ἐπίπνοιαν, ἀπὸ τὸ ὄνειρον καὶ πάλιν. Μήπως καὶ τὸ τόσον θανατιζόμενον ἔργον τοῦ Ὁμήρου δὲν ἀρχίζει μὲ τὴν ἐπίκλησιν πρὸς τὴν θείαν ἐπίπνοιαν; «Μήνιν ἄειδε θεά κ.λ.π.» Εἰς τὸν Μ. Κωνσταντῖνον, καθ' ἣν στ. γ.

μὴν ὑπονομεύετο κυριολεκτικῶς ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Μαξιμιανοῦ ἢ θέσις του καὶ καθ' ἣν στιγμὴν ἐπίσης ὁ ἀπαίσιος Γαλέριος καὶ μέγας τῶν χριστιανῶν διώκτης, συγχρόνως δὲ καὶ τοῦ Κωνσταντίνου διώκτης καὶ ἐχθρός, ἦτο ἐπικίνδυνος ἀνταγωνιστὴς του, τοῦ συνέβησαν τὰ κατωτέρω παραδόξα.

Πρῶτον ἀπηλλάγη τῶν ἀνωτέρω ἐχθρῶν του. Τὸν Μαξιμιανὸν τὸν ἐφόνευσεν ἰδιοχείρως. Ὁ δὲ Γαλέριος ἀπέθανεν ἀπὸ βαρυτάτην νόσον. Δὲν ἠδύνατο δὲ νὰ παραδώσῃ τὸ πνεῦμά του, ἐὰν δὲν ἀνεκάλει τὰ μαρτυρικὰ κατὰ τῶν χριστιανῶν διατάγματά του. Ἐπραξε τοῦτο καὶ ἐξέπνευσεν. Ἀκολουθεῖ ὡς ἐχθρός του ὁ υἱὸς τοῦ Μαξιμιανοῦ Μαξέντιος, ἀπειλῶν νὰ ἐκδικηθῇ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του. Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος εὕρισκετο τότε εἰς τὸν Ρῆνον. Ἀναγκάζεται ἐκεῖ νὰ ἀφήσῃ τὸ ἥμισυ τοῦ στρατοῦ του καὶ διὰ τοῦ ἄλλου ἡμίσεος, νὰ εἰσβάλλῃ εἰς τὴν Ἰταλίαν ἐναντίον τοῦ Μαξεντίου. Φθάσας ὅμως εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Ἀλπεων, εὐρέθη εἰς μεγάλην ἀπορίαν καὶ ἀμηχανίαν, ἢ ὅποια ἔμελλε νὰ ἀποβῇ πολλῶν καὶ μεγάλων πραγμάτων πρόξενος.

Ὁ στρατὸς τοῦ Μαξεντίου ἦτο ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ πολυαριθμότερος τοῦ στρατοῦ τοῦ Κων(ν)νου. Οἱ οἰωνοὶ ἦσαν ἀπαίσιοι. Οἱ δὲ στρατηγοὶ τοῦ Κων(ν)νου ἐδίσταζον νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν Ἰταλίαν σελ. 102. Οἱ στρατιῶταί του ἐπίσης ἐδίσταζον νὰ καταπατήσουν τὸ ἱερὸν ἔδαφος τῆς Ἰταλίας, δηλαδὴ τὸ Καπιτώλιον. Πρὸ ὀλίγον ἐτῶν ἄλλος αὐτοκράτωρ ὁ Σεβῆρος, θέλων νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῆς Ρώμης, ἐγκατελείφθη ὑπὸ τοῦ στρατοῦ του, δισταζόντος νὰ ἐπιτεθῇ κατ' αὐτῆς. Οἱ οἰωνοὶ λοιπὸν τῆς εἰδωλολατρείας τὸν ἐτάρασσον, ὡς ἀπαίσιοι· οἱ στρατηγοὶ του ἦσαν τεταραγμένοι. Φοβερὰ καὶ κρίσιμος ἡ στιγμή του αὕτη. Εἰς τὴν φοβερὰν του ὅμως αὐτὴν ἀδημονίαν εὕρισκόμενος, ὡς ἄλλος Παῦλος «τὴν κλῆσιν οὐκ ἐξ ἀνθρώπων δεξάμενος», πὸν λέγει καὶ τὸ τροπάριον τῆς Ἐκκλησίας, εὐρέθη πρὸ παραδόξου καὶ καταπληκτικοῦ φαινομένου. Τοῦ φαινομένου δηλ. καὶ πάλιν τῆς ἐπεμβάσεως τῆς Θείας Προνοίας κατὰ τὴν τρομερὰν καὶ λίαν κρίσιμον διὰ αὐτὸν στιγμὴν του.

Ἄς τὸ συναισθανθῶμεν βαθειά, μὰ πολὺ βαθειά, οἱ

Ἕλληνας αὐτό, διότι αὐτὸ εἶναι ἡ κεντρικὴ ἀλήθεια, τοῦ λίαν θεϊκοῦ αὐτοῦ φαινομένου τῆς ἐκδηλώσεως τῆς Θείας Προνοίας, ὅπως ἐξαγάγη αὐτόν, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀπὸ τὴν φρικτὴν αὐτὴν τῆς στιγμῆς τοῦ βίου του ἀγωνίαν καὶ ἀφ' ἑτέρου, ἀφοῦ ἦτο προκαθωρισμένον, νὰ τοῦ καθορίσῃ τὴν ἀπαρχὴν τοῦ μεγάλου του ἔργου. Ὁ μέγας ἐκκλησιαστικὸς συγγραφεὺς καὶ ἱστορικὸς Εὐσέβιος εἰς τὴν ἱστορίαν του περὶ Μ. Κων)νου, βεβαίωσι ὅτι παρὰ τοῦ ἰδίου Κων)νου ἀπ' εὐθείας ἤκουσεν, ὅτι τοῦ συνέβησαν κατὰ τὴν ἀγωνιώδη ἐκείνην στιγμὴν τοῦ βίου του παραδόξα.

«Προσευχομένου τοῦ Κων)νου καὶ λιπαρῶς — γαληνιαίως — ἰκετεύοντος τὸν πατρῶον Θεόν, ἵνα ἐπορέξῃ τὴν ἑαυτοῦ δεξιὰν εἰς τὴν προκειμένην δυσχέρειαν ἐν τῇ φοβερᾷ αὐτῇ ἀγωνίᾳ του, ἐπεράνη τότε «Θεοσημία» σημεῖον τί δηλ. ἐκ Θεοῦ παραδοξότατον! Ὁ ἥλιος ἦτο περὶ τὴν μεσημβρίαν. Ὁ Κων)νος ἐπορεύετο μετὰ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ, ὅτε αἴφνης εἶδεν ὀφθαλμοφανῶς ἐν τῷ οὐρανῷ ὑπερκείμενον τοῦ ἡλίου Σταυρὸν ἐκ φωτὸς συνιστάμενον καὶ φέροντα ἐπιγραφὴν «ἐν τούτῳ νίκα». Ὁ Εὐσέβιος λέγει τὸ ὄραμα γενόμενον ἀμφὶ μεσημβρινὰς ἡλίου ὥρας ἤδη τῆς ἡμέρας ἀποκλινοῦσης. Ὁ Ζωναρᾶς λέγει, μεσοῦσης ἡμέρας, καθὼς καὶ ὁ Θεοφάνης καὶ ὁ Κεδρηνὸς καὶ ὁ Ἐφραίμιος τὰ αὐτὰ βεβαίωσιν.

Ὁ Κων)νος ἔμεινε κατάπληκτος ἐπὶ τῷ θεάματι, τὸ ὁποῖον ἐπίσης εἶδεν καὶ ἐθαύμασεν ὄλος ὁ περὶ αὐτὸν στρατός. Καὶ ἐνῶ δὲν ἠδύνατο ὅπως δῆποτε ὁ Κων)νος νὰ ἐξηγήσῃ τὸ φαινόμενον αὐτό, ἐν τῇ νύκτι αὐτῇ ἀγωνίᾳ εὐρισκόμενος, εἶδε καθ' ἕνα τὸν Χριστὸν μαζὺν μετὰ τὸ φαινόμενον καὶ πάλιν, τὸ ὁποῖον εἶδε μετὰ τοῦ στρατοῦ του ἐν ἐρηγήσει δηλ. τὸν φωτεινὸν σταυρὸν καὶ τοῦ παρήγγειλεν νὰ κάμῃ μίμημα τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ, τὸ ὁποῖον εἶδε καὶ νὰ μεταχειρίζηται αὐτὸ τοῦ λοιποῦ ὡς ἀλέξημα ὡς σύμβολον δηλ. προστακτικὸν εἰς τὰς πρὸς τοὺς πολεμίους συγκρούσεις.

Τὴν πρωΐαν, ἅμα ἐξυπνήσας, διεκοίνωσεν εἰς τοὺς φίλους του τὸ ἀπόρητον, καὶ ἀμέσως καλέσας χρυσοχόους παρήγγειλεν εἰς αὐτοὺς ν' ἀπομιμηθῶν τὴν εἰκόνα τοῦ παραδόξου αὐτοῦ σημείου, στολίζοντας αὐτὸ διὰ χρυσοῦ

καὶ πολυτίμων λίθων. Καὶ ἔτσι κατεσκευάσθη, λέγει ὁ ἱστορικός, ἡ χριστιανικὴ, ἐγὼ δὲ προσθέτω ἡ Ἑλληνικὴ σημαία, ἀπὸ Ρωμαίων Αὐτοκράτορα!

Σταματήσατε ἐδῶ πάντες διὰ μίαν στιγμὴν καὶ ἠρεμίσατε καὶ διεισδύσατε εἰς τὸ μέγα αὐτὸ μυστήριον τῆς ἐκπορεύσεως καὶ τῆς ἐπιβολῆς τῶν ἱερῶν συμβόλων καὶ τῶν ἰδεῶν, ἐν τῶν ὁποίων εἶναι καὶ ἡ Ἑλληνικὴ σημαία μας. Καὶ μέχρι τῆς στιγμῆς αὐτῆς ἡ Ἑλληνικὴ σημαία ἔχει ὡς σύμβολόν της, τὸν Σταυρόν, ὡς ἐπεφάνη εἰς τὸν Κωνσταντῖνον. Τὸ γαλανὸν αὐτῆς συμβολίζει τὸν οὐρανόν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐπεφάνη ὁ σταυρός, τὸ δὲ λευκὸν τοῦ σταυροῦ τὸν ἐπιφανέντα εἰς τὸν οὐρανὸν φωτεινὸν τοιοῦτον, ἐν τῷ ὄραματι τοῦ Κωνσταντῖνου καὶ τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ. σελ. 103—104.

Τὸ νέον αὐτὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ, ἀποτελεῖ καὶ τὴν ἀπαρχήν, ὅχι μόνον ἑλληνικῆς, ἀλλὰ νέας περιόδου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἄς μὴ φαντασθῆ οὐδεὶς, ὅτι, παρὰ σκευθῆς ἀπὸ τὴν σειρὰν τῶν ἀναμφισβητήτων αὐτῶν ἱστορικῶν ἀληθειῶν, ὑπερβάλλω τὴν στιγμὴν αὐτὴν τὸ μέγα αὐτὸ γεγονὸς τῆς παραδόξου ἐμφανίσεως τοῦ σταυρικοῦ αὐτοῦ συμβόλου. Ὅ,τι λέγω ἔχει καὶ τὴν κατηγορηματικὴν του ἀπόδειξιν. Νεώτεροι ἀνακαλύψεις περὶ σταυροῦ, ἀποκαλύπτουν τὴν ἄπειρον αὐτοῦ σημασίαν. Τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ εἶναι ἐξωγραφισμένον καὶ εἰς ἀγγεῖα Ἑλληνικὰ τοῦ 12ου π. Χ. αἰῶνος. Ὅταν θὰ μάθῃ, συντόμως δὲ θὰ μάθῃ ὁ κόσμος τὴν ἄπειρον σημασίαν τοῦ σταυροῦ, διότι διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ ἔχει ἤδη δοθῆ, ὡς καὶ ἀνωτέρω λέγω, ἡ κολοσσιαία σημασία τοῦ Σταυροῦ, τότε, ὅταν θὰ ἀποκαλυφθῆ εἰς τὸν κόσμον τὸ μέγα τοῦτο μυστήριον, θὰ κλίνη πᾶς τις εὐλαβῶς τὸ γόνυ ἐνσυνειδήτως πλέον πρὸ τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ἱεροῦ συμβόλου. Πρωτίστως δὲ οἱ μεγάλοι διανοούμενοι. Ἐγγὺς ὁ καιρός.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἔγεινε καὶ ἡ σύλληψις εἰς τὴν φαντασίαν τῶν μεγάλων καλλιτεχνῶν τῶν ἀριστουργημάτων τῆς Ἀρχιπέλειος, κορυφωμα τῶν ὁποίων εἶναι ὁ ναὸς τῆς Παρθένου. Ἐπακόλουθον αὐτοῦ εἶναι ὁ Ναὸς τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας εἰς τὴν πόλιν τῶν ὀνείρων μας. Κατ' αὐτὸν δὲ τὸν μυστηριώδη τρόπον, θὰ γίνῃ ἡ σύλληψις εἰς τὸ μέλλον καὶ τοῦ κορυφώματος πάντων, ὡς ἐκπάγλου ὠραιό-

τητος κτηρίου τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀληθείας, ἵνα συμπληρωθῇ ἡ Τριὰς αὐτῆ τῆς μυστηριώδους ἐξωτερικῆς πνευματικῆς ὡραιότητος. Ὁ Ναὸς τῆς Παρθένου σύμβολον τῆς ἀγνότητος, ὁ Ναὸς τῆς Σοφίας συνώνυμος αὐτῆς καὶ ἡ πηγὴ καὶ τὸ ἐξάρτημα πάντων ὁ Ναὸς τῆς Ἀληθείας. Ἀγνότης, Σοφία, Ἀλήθεια.

Ὁ Κωνσταντῖνος διὰ τῆς κατὰ τόσον παράδοξον τρόπον ἐμφανισθείσης σημαίας ἢ λαβάρου, ὅπως ὠνομάσθη τότε, κáινει θρίαμβον πρωτοφανῆ. Ἐνῶ δὲ ὁ Αὐτοκράτωρ ἦτο Ρωμαῖος καὶ ἐνῶ μετεχειρίζετο τὴν λατινικὴν γλῶσσαν ὡς μητρικὴν, τὰ γράμματα, τὰ χαραχθέντα ὑπ' αὐτοῦ εἰθὺς ἐξ ἀρχῆς εἰς τὴν σημαίαν ἴσαν Ἑλληνικά. Ἀλλ' ἀφοῦ Ἑλληνικὰ τὰ εἶδεν εἰς τὸν Οὐρανόν; Θεωρεῖται τυχαῖον τοῦτο; Ὅχι. Δὲν εἶναι τυχαῖον τοῦτο. Εἶναι ἡ ἐναρξὶς τῆς μεταβολῆς τοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους εἰς Ἑλληνικόν. Εἶναι ἡ ἐναρξὶς τῆς πραγματοποιήσεως τῆς μυστηριώδους καὶ ἀκατανοήτου τοῦ Χριστοῦ φράσεως μέχρι τοῦ νῦν, τὴν ὁποίαν ἐξεστόμισεν ὁ Χριστός, ὅταν τοῦ ἀνήγγειλεν ὁ Φίλιππος, ὅτι «Ἑλληγες τὸν ζητοῦσαν» εἰπὼν τὸ περίφημον «Ἐλήλυθεν ἡ ὥρα, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου» διὰ τῶν Ἑλλήνων δηλ.

Τὸ σταυρικὸν αὐτὸ σύμβολον ὑψώσας ὁ Κων]νος καὶ προσκινήσας καὶ τὸ ὅποιον οἱ χριστιανοὶ στρατιῶταί του βλέποντες ἐπίστευον, ὅτι βαίνουν ἀδιστάκτως πρὸς τὴν νίκην, οἱ δὲ μὴ πιστεύσαντες εἰσέτι παρηκολούθουν μετ' εὐλογωτάτης ἀνησυχίας, τὴν ὁποίαν παράγει εἰς τοιαύτας στιγμὰς τὸ «μυστηριῶδες καὶ ἄδηλον», κατὰ τὸν ἱστορικὸν μας, ὠρμησεν ὁ Κων]νος μετὰ μεγίστου θάρρους, μετὰ τοσοῦτου θάρρους καὶ ταχύτητος, ὥστε ἐνῶ ὑπετίθετο, ὅτι εὗρισκετο ἀκόμη εἰς τὸν Ρῆνον, εὗρέθη αἰφνιδίως εἰς τὰ πεδία τῆς ἄνω Ἰταλίας, καὶ καταβαλὼν τὴν περὶ τὸ Τουρῖνον κατ' αὐτοῦ ἀντιταχθεῖσαν πρῶτην πολεμίων στρατιάν, προήλασεν ἀκολούθως μέχρι τοῦ Μιλάνου. Ἐπειτα δὲ νικήσας καὶ εἰς ἄλλην λαμπρὰν περὶ Οὐηρῶνα μάχην, ἤρχιζε νὰ πλησιάζῃ εἰς τὴν Ρώμην, ὅπου περιέμενεν αὐτὸν ὁ Μαξέντιος. Ἡ Ρώμη ἦτο τοσοῦτον ὄχυρά, ὥστε, ἐὰν ὁ Μαξέντιος ἠμύνετο ἐν αὐτῇ, ὁ Κων]νος ἤθελεν ἀναγκασθῆ εἰς πολιορκίαν μακράν. κατὰ τὴν ὁποίαν εὗρισκόμενος ἐν μέσφ χωρῶν καὶ κατοίκων

ἄλλοτρίως πρὸς αὐτὸν διακειμένων καὶ μὴ ἔχων ἄλλην ἐπι-
 κουρικὴν βοήθειαν, ἐκινδύνευεν νὰ ἴδῃ ματαιούμενον ὅλον
 αὐτοῦ τὸ ἔργον. Ὁ Μαξέντιος ὅμως χωρὶς νὰ γνωρίζῃ
 τί κάμνει, ἐξῆλθεν ἔξω τῆς Ρώμης, διὰ νὰ πολεμήσῃ. Ἐπο-
 λέμησε καὶ κατετροπώθη ὀλοσχερῶς καὶ ἔπεσε. Τὴν δὲ ἐπιού-
 σαν ὁ εὐτυχὴς νικητὴς εἰσῆλθεν ἐν θριάμβῳ εἰς τὴν Ρώμην,
 θαυμαζόμενος καὶ ἐπικροτούμενος ὑπὸ τοῦ πλήθους τῆς
 Ρώμης διὰ τὸ μέγα αὐτοῦ φρόνημα καὶ τὰ γενναῖα αὐτοῦ
 κατορθώματα καὶ τὴν ἀκατάσχετον δύναμιν, ἣν περιεποιεῖ
 αὐτῷ τὸ νέον τοῦ Σταυροῦ σύμβολον, ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ
 ὁποίου ἔπραξε τὰ ἐξαισία ἐκεῖνα ἔργα. Τελειώσας τὸν θρίαμ-
 βον αὐτοῦ, οὔτε εἰς τοὺς θεοὺς ἐδυσίασε πλέον, οὔτε ἀνέβη
 εἰς τὸ Καπιτώλιον, ὅπως ἦτο ἡ συνήθεια. Καὶ αὐτὴ ἡ Ρω-
 μαϊκὴ σύγκλητος, ὅτε ἤγειρεν τὴν θριαμβευτικὴν ἀψίδα
 εἰς τὸν Κωνῆνον, ἣ ὁποία ὑπάρχει μέχρι σήμερον εἰς τὴν
 Ρώμην, ἐπέγραψεν ἐπ' αὐτῆς ὅτι ὁ Βασιλεὺς κατ' ἐμπνευσιν
 τῆς Θεότητος κατετρόπωσεν τὸν τύραννον. Προσέτι ἔστησεν
 ὁ Κωνῆνος τὸν ἀνδριάντα του, κρατοῦντα εἰς τὴν χεῖρα δόρου
 ἐν σχήματι σταυροῦ, μετὰ τὴν ἐπιγραφὴν «τούτῳ τῷ σωτη-
 ριώδει σημεῖῳ, τῷ ἀληθεῖ ἐλέγχῳ τῆς ἀνδρείας, τὴν πόλιν
 ὑμῶν ζυγοῦ τυραννικοῦ διασωθεῖσαν, ἠλευθέρωσα· ἔτι μὴν
 καὶ τὴν σύγκλητον καὶ τὸν δῆμον Ρωμαίων τῇ ἀρχαίᾳ ἐπι-
 φανείᾳ καὶ λαμπρότητι ἐλευθέρωσας, ἀπεκατέστησα». Ἄλλ'
 εἰς τὰ λίαν αὐτὰ σοβαρὰ γεγονότα ἄς ἀναφέρωμεν καὶ μίαν
 μοιραίαν σύμπτωσιν, ἴσως ὄχι τυχαίαν ἐντελῶς. Ἡ κατα-
 τρόπως τοῦ Μαξιμίνου ἐγένετο τὴν 28 Ὀκτωβρίου 312.
 Ὁ Μουσολίνι, θέλων νὰ παίξῃ φαίνεται ὅλον μεγάλο
 Κωνῆνου, τὴν 28 Ὀκτωβρίου 1940 κηρύσσει τὸν πόλεμον
 τῆς Ἑλλάδος καὶ κατατροποῦται. Ἦδη δὲ 1944 ὁ υἱὸς τοῦ
 συγχρόνου Κωνῆνου, εἶναι ἤδη ἐγκατεστημένος εἰς τὴν Ρώ-
 μην, ὑπαγορεύων ἐκεῖθεν τὰ διὰ τὴν Ἑλλάδα παραγγέλ-
 ματά του!

* * *

Ἡ ἀνωτέρω σύντομος ἀνασκόπησις τῶν διαδοχικῶν
 φάσεων τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας ἀποδεικνύει, ὅτι τῶν μὲν
 μεγάλων ἱστορικῶν σταθμῶν πρωτοπόρον ὑπῆρξε πάντοτε
 τὸ Θεῖον Πνεῦμα, ὁμιλήσαν εἰς τὸν κόσμον διὰ τῶν μεγά-

λων ἀνδρῶν καὶ τῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας, τῆς δὲ κατα-
πτώσεως ὁ «ἱστορικὸς ὕλισμὸς» τῶν σοφιστῶν. Αἱ ἄυλοι
ἰδέαι εἶναι αὐταί, ποὺ διαλύουν τὰ σκότη, καὶ τούτων ἡ
παροδικὴ ἐκλείψις φέρει τὴν σύγχυσιν καὶ τὸ χάος ἀπὸ τὰ
τέλματα τοῦ (ποίου) προβάλλον ἐκάστοτε εἰδεχθῆ τὴν κε-
φαλήν των οἱ «Μπουζάοιν».

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Διάφοροι νοσηραὶ ἰδέαι, ἐκλόνησαν τὴν πεποίθησιν τῶν σημερινῶν ἀνθρώπων πρὸς τὴν κατευθύνουσαν θεϊαν Πρόνοιαν. Διὰ τὰ πιστεύουν εἰς αὐτὰ θέλουν, ὡς ἄλλοι Θωμαῖδες, τὰ θέσουν τὴν χειρὰ των εἰς τὸν τύπον τῶν ἡλῶν. Καὶ δι' αὐτὸ θὰ προσπαθῆσωμεν τὰ τοὺς βοηθήσωμεν.

Εἶδομεν σαφῶς, ὅτι τὰ πράγματα εἰς τὴν ἱστορίαν ἀκολουθοῦν μίαν σταθερῶς καθωρισμένην γραμμὴν. Εἶδομεν ὅτι κάθε μέγα ἔργον τῆς Ἑλλάδος, ἔχει ὡς ἀφετηρίαν τὴν Θεϊαν Πρόνοιαν, ἀπὸ τοῦ Ὁμήρου μέχρι σήμερον. Τὴν ἰδίαν σειρὰν πρέπει τὰ ἀκολουθῆναι τὸ γεγονός τοῦτο καὶ κατὰ τὴν στιγμὴν αὐτήν. Ἄλλως θὰ δικαιούμεθα τὰ ἀμφιβάλλωμεν εἰς τὴν Θεϊαν Πρόνοιαν. Ἄλλ' ὄχι! Εὐτυχῶς ἡ Θεία Πρόνοια ἐκδηλοῦται καὶ αὖθις καὶ μᾶς προαναγγέλλει Νέας Δόξας, Νέα Πνευματικὰ μεγαλεῖα.

Κατὰ τὰ ἔτη 1921—1922 ἐξεδίδετο ἐν Ἀθήναις μετὸν λίαν χαρακτηριστικὸν τίτλον Περιοδικὸν «Ἡ χαρὰνγὴ τοῦ Ἀνθρωπισμοῦ». Τὸ περιοδικὸν αὐτό, εἰς τὸ ἀποκαλέσῃ τις κεκρυμμένον θησαυρὸν, δὲν σφάλλει. Εἶναι ὄντως κεκρυμμένος θησαυρός. Διὰ τοῦ περιοδικοῦ ἐκείνου, προαναγγέλλεται ἡ νέα ἄφθιτος Δόξα τῆς Ἑλλάδος. Ἐπιτρέψατέ μοι ν' ἀναφέρω χρονολογικῶς τὰ κατωτέρω ἤδη πραγματοποιηθέντα κατὰ τὸ πλεῖστον. Τὰ δὲ μὴ πραγματοποιηθέντα εἰσέτι, καὶ τὰ ὅποια θὰ πραγματοποιηθοῦν, ἀφοῦ κατὰ τὸ πλεῖστον ἐπραγματοποιήθησαν, θὰ δημιουργήσουν ἐπαναλαμβάνω μίαν Ἑλλάδα ἀνωτέραν πάσης προηγουμένης, μετ' ἀφθαστον Δόξαν καὶ μεγαλεῖον.

Ἐκ τῶν μυστηριωδῶν τούτων ἐκδηλώσεων ἐμπνεόμενος καὶ καθοδηγούμενος, καὶ πιστεύων ταύτας ἀκραδάντως, εἶχον τὸ θάρρος τὰ γράψω εἰς τὰς 5 Ἀπριλίου 1940, 7

μῆνας δηλ. πρὸ τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου τῆς Ἀλβανίας τὰ ἐξῆς εἰς τὸν τότε Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος Ἰωάννην Μεταξᾶν, μὲ συστημένην ἐπιστολὴν μὲ τὸν ἀριθ. 360 τοῦ ταχυδρομείου Ν. Ἰωνίας.

«Διερχόμεθα τὴν χαλεπωτέραν ἐποχὴν τῆς ἱστορίας. Ἦδη εὗρισκόμεθα πρὸ τῶν ψεκάδων τοῦ ἐγκυμονουμένου κατακλισμοῦ. Τὸ ἠφαιστειοῦ θὰ ἐκραγῇ. Θὰ ἐκραγῇ κατὰ τρόπον ἀνυπολόγιστον. Αἰσθάνομαι ἐπιτακτικὴν ἀνάγκην ὡς εἰς ὑπεύθυνον Κυβερνήτην, ὅπου εἶσθε, νὰ διαβιβάσω ὑμῖν τὰ κατωτέρω.

Πρὸ ἐτῶν διεβεβαίουν κατηγορηματικῶς τὴν Γερμανορωσικὴν συμφωνίαν καὶ τὴν διάλυσιν τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλιῶν. Ἐν τῇ συνειδήσει οἱ ἀκούοντές με ταῦτα λέγοντα πρὸ τῆς «βόμβας» ταύτης—ἔτσι ἀνήγγειλον ὡς γνωστὸν αἱ Ἑλληνικαὶ ἐφημερίδες τὴν συμφωνίαν ταύτην—μὲ ἐθεώρουν τρελλόν. Συνέχεια τούτων. Ἀνέφερον τὸν πόλεμον τῆς Ἀλβανίας ὡς τὰς σταγόνας τοῦ ἐγκυμονουμένου κατακλισμοῦ. Τὴν κάθοδον τῆς Ρωσσίας εἰς τὴν Θράκην ὡς ἐξῆς: Ἡ Βουλγαρία, ὅποταν τὰ Ρωσικὰ στρατεύματα θὰ προελαύνουν εἰς Ρουμανίαν, θὰ ταχθῇ εἰς τὸ πλευρὸν τῶν Μπολσεβίκων. Ἡ Τουρκία ἐκβιαζομένη, θὰ προσχωρήσῃ εἰς τὴν Ρωσσίαν. Ἡ Ἑλλάς ὅπως δῆποτε θὰ ταχθῇ εἰς τὸ πλευρὸν τῆς Ἀγγλίας. Εἰς τὸ πλευρὸν τῆς Ἀγγλίας ὅπως δῆποτε θὰ ταχθῇ καὶ ἡ Ἀμερικὴ. Τὸ ἀποτέλεσμα ποταμοὶ αἱμάτων εἰς τὴν Ἀνατολήν, ναυάγιον τῶν Ρωσικῶν ἀποβλέψεων, θρίαμβος τῆς Ἑλλάδος...»

Εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μεταξᾶ εἰς τὰς 2 Φεβρουαρίου, ἐπανελάβον τὰ ἀνωτέρω εἰς τὸν τότε Κυβερνήτην κ. Ἀλέξανδρον Κορυζῆν, μὲ τὴν ἐξῆς προσθήκην.

«Ὁ ἐγκυμονούμενος κατακλισμὸς δὲν εἶναι ὁ πόλεμος, τὸν ὁποῖον διεξάγομεν κατὰ τὴν στιγμὴν αὐτήν, ἀλλ' αὐτὸς ἀποτελεῖ μόνον τὰς ψεκάδας του. Τὸν κατακλισμὸν τὸν πραγματικὸν θὰ τὸν ἀντιμετωπίσωμεν εἰς τὴν Θράκην καὶ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Τοῦ ἀνέφερον ἐπίσης ὅτι τὰς μυστηριώδεις αὐτὰς ἐπόψεις ἐνισχύει καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀγγλοῦ Ροναλσταίν ἀναφερόμενον εἰς τὴν βιογραφίαν τοῦ λόρδου Κόρζων γεγονός, ὅτι ἡ Τουρκία ἔχει μυστικὴν συμφωνίαν

μετὰ τῆς Ρωσσίας διὰ τὰ Στενὰ τῶν Λαρδαγγελίων κλπ. Ἡ διαθήκη τοῦ Μ. Πέτρου ἐπίσης αὐτὰ λέγει κατὰ γράμμα. Πρὸ τῆς Ρωσικῆς καθόδου μέχρι Κων|πόλεως, θὰ καταληφθῇ ἡ Κων|πολις ὑπὸ Ἀγγλοελληνικοῦ στρατοῦ, διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς καθόδου ταύτης. Ἡ Γερμανία κατὰ τὴν φοβερὰν αὐτὴν περίοδον εἰς τὰ Βαλκάνια «τεφροοοῦσα κατὰ τὴν πρόρρησιν» ἀπέρχεται τῆς Ἑλλάδος. Δὲν θὰ πραγματοποιηθῇ ἡ ἀπόβλεψις τῆς κατακτίσεως τῆς γοαμιῆς Κων|πόλεως—Βαγδάτης—Ἰνδιῶν καὶ τῆς καταλήψεως τῶν Στενῶν τῶν Λαρδαγγελλίων καὶ τοῦ Σουέζ. Ἀλλὰ θαρρεῖτε. Ἡ νίκη μεθ' ἡμῶν. Νίκη περίλαμπρος. Νίκη, ἣτις θὰ ἐπισκιάσῃ πᾶσαν ἄλλην ἱστορικὴν τῆς Ἑλλάδος νίκην. Νίκη προμηνύουσα Ἑλλάδα μεγάλην, μέλλουσαν νὰ φωτίσῃ ὡς ἄλλοτε τὴν Λύσιν, σύμπασαν τὴν Ἀνατολήν».

Τί ἐξ ὅλων τούτων ἤδη καταφαίνεται ; Τί ἦτο ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐνεθάρρουνεν ἡμᾶς κατὰ τοσοῦτον, ὥστε καὶ ἐπάνω στὴ φωτιά, στὴν ἀπόγνωσι, στὴν πλήρη καταστροφὴ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας νὰ δημοσιεύωμεν τὰ κατωτέρω εἰς τὴν «Χαραυγὴν τοῦ Ἀνθρωπισμοῦ» τὴν 24 Αὐγούστου 1922 σελ. 491, μίαν δηλαδὴ ἐβδομάδα μετὰ τὴν καταστροφὴν αὐτὴν ;

«Θαρρεῖτε καὶ πάλιν θαρρεῖτε. Ἴδου νῦν ἡ ὁδὸς ἀνοίγεται διμαλὴ καὶ ἀφήνει νὰ φαίνεται τὸ τέρας αὐτῆς», ἀφοῦ εἶχε τότε ἀποκλεισθῇ ἀγριώτατα πᾶσα ἐλπίς κατόπιν τῆς πρωτοφανοῦς καταστροφῆς μας ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ ; Πόθεν ἡ ἐλπίς, ἡ συνέχουσα τὴν ψυχὴν μας κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς στυγνῆς ἀπογνώσεως τοῦ Πανελληνίου νὰ τυπώνωμε καὶ μὲ κεφαλαῖα μάλιστα στοιχεῖα εἰς τὴν χαραυγὴν τοῦ Ἀνθρωπισμοῦ τὸ : «Ἡ Ἀγγλία, ἡ ὁποία καὶ αὐτὴ τότε μᾶς εἶχε παραγωνίσει, ταχθεῖσα ἐμφανῶς μετὰ τῆς Τουρκίας—προσέρχεται ἀρωγὸς τῆς Ἑλλάδος μένεα πνέουσα!... κατὰ τῆς Τουρκίας... καὶ οὕτω ἀναθαρρήσασα ἡ Ἑλλάς... συγκεντροῖ ὅλας τὰς δυνάμεις της καὶ ἐπιτιθεμένη συντρίβει τὸν ἀντίπαλον, καὶ ἄλλα πολλὰ ἀκόμη, διὰ τὰ ὁποῖα θὰ ἀσχοληθῶμεν εἰς ἄλλην μας μελέτην λεπτομερῶς. Τί ἦτο ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐχειραγώγει ἡμᾶς τὰ ἐρεῖπια τὰ ψυχικὰ καὶ μᾶς ἐνεθάρρουνεν τότε νὰ δημοσιεύωμεν τὸ «ἡ θάλασσα θέλει

σας χρησιμοποιήσει ὡς τὸ μέσον τῆς νίκης ὑμῶν» τὸ ν με ἕμιλον καὶ νὰ ἐπαναλαμβάνωμεν : «Θαορεῖτε. Ἐγγύς βλέπω ταῦτα», ἤδη δὲ νὰ εὐρισκώμεθα πρὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν αὐτῶν γεγονότων ; Εἶναι ναί, τοῦτο εὐτυχῶς, ἀγαπητοί μου, ἡ ἐπίσκεψις καὶ πάλιν τῆς Θείας Προνοίας, ἡ ὑπαγορεύουσα ταῦτα καὶ κατευθύνουσα, ὡς καὶ ἄλλοτε τὴν Ἑλλάδα, ὅπως καὶ ὁ μέγας ἐκεῖνος Σωκράτης βεβαιοῖ. Θαορεῖτε ἐπαναλαμβάνει ἡ θεία αὐτὴ κατὰ Σωκράτην φωνὴ κατὰ τὴν 8ην Σεπτεμβρίου 1922 σελ. 508. «Ἡ Ἀγγλία τότε καὶ μόνον θέλει προσφέρει τὴν ἀναμενομένην βοήθειαν, ὅταν ἀπειλητικὰ θέλουσι προβάλλει ἐκ τοῦ Βορρᾶ τὰ Ἐρυθρᾶ στρατεύματα. Αναμείνατε τότε τὴν οικονομικὴν ὑποστήριξιν... Σᾶς πλουτίζει διὰ πολλῶν πολεμικῶν ἔλικῶν... Μακάριον τὸ πνεῦμα τὸ ὄν ἐν σαρκὶ κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην, οὐαὶ δὲ τῇ σαρκί, ἣτις διαγράφει τὴν τραχιὰν τοῦ βίου της κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον τῶν δοκιμασιῶν... Τότε βλέπω ὀλοκλήρους μονάδας τοῦ Ἀγγλικοῦ στόλου νὰ διασχίζουσιν τὰς Ἑλληνικὰς θαλάσσας καὶ τὰ Ἀγγλικά τῶν συντάγματα νὰ τίθενται ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Ἑλληνος ἀρχιστρατήγου...

Ἄλλ' ἴδου ἡ τάλαινα Ρουμανία πρώτη θέλει πληρώσει τοῦ καρποῦ τῆς νίκης τὸ δῶρον...»

Μὰ ἐγράφοντο ταῦτα δύναται τις νὰ διερωτηθῇ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀπογνώσεως, ἢ κατ' αὐτὴν τὴν στιγμήν, ὑπὸ τὴν ἐπίρρειαν τῶν γεγονότων, τὰ ὁποῖα τόσον στυγνὰ ἐμφανίζονται ἤδη, ὡς τότε προσελέχθησαν ; Εἶναι προορήσεις πλέον ταῦτα, τὰ ὁποῖα κατὰ τὴν στιγμήν αὐτὴν ὁμιλοῦν πλέον ἀπ' εὐθείας εἰς τὴν ψυχὴν πάντων τῶν Ἑλλήνων ; Εἶναι προορήσεις ταῦτα ἢ συναγερομὸς πανελλήνιος ; Εἶναι προορήσεις πλέον ἢ εἶναι ἐνασχῆς ἤδη ἢ ἐμφάνισις τῆς Θείας Προνοίας ὡς προστατορίας καὶ πάλιν τῆς Ἑλλάδος ; Εἶναι προορήσεις αὐταὶ ἤδη ἢ σαλπιστήριοι σάλπισμα ἐγεῖρον τὴν ψυχὴν καὶ τὰ νεῦρα τῶν Ἑλλήνων πρὸς τὰ νέα πεπωμένα των πρὸς τὴν Νέαν Λόξαν των ; Ἐκεῖθεν ἐξηγγέλθη καὶ τὸ ἐγεροτήριο τοῦτο ἀκόμη, κατὰ τὴν στυγνὴν στιγμήν τῆς ἀπογνώσεως τοῦ 1922.

ΕΓΕΡΤΗΡΙΟΝ

Ἄρματώσου Ἑλλάς μας καὶ πάλι
Μὴ φοβᾶσαι τὸν ἄγριο Βοριά
Τὰ παιδιὰ σου γεννιῶνται θεριὰ
Μέσ' τὴν ἄγρια πάλι.

Τὰ παλιὰ ξαναζήτησε κάλλη
τὸ σπαθὶ σου ἄς λάμψη, ἔμπρός.
Τὸ περήφανο «τρέμ' ὁ ἔχθρὸς»
ἄς βογγίξῃ καὶ πάλιν.

Στὸ κλωβὶ σου κλεισμένη ὡς τώρα,
σὰν λιοντάρι τρανῆς ἐρημιᾶς,
λευτερώσου καὶ τρέξε μὲ μιᾶς
στὴ δική σου τὴ χώρα.

Σχίξε φύλακας, σίδερα σπάζε,
δρομὸ ἀνοιγε, ὅπου ἔχθροί.
Ξεπροβάλλουν καινούργιοι καιροὶ
εἰς τὰ πέρατα κράζε.

Μὴ φοβᾶσαι τὶς ἄγριες μπόρες,
Μὴ τρομάξεις τὸν κρῦο χιονιά,
Τί; φοβᾶσαι καινούργιο φρονιὰ
π' ἐρημώνει τὶς χῶρες;

Ἦορμα, βάδιζε μὲ ἐλπίδες, μὲ θάρρος
Στοὺς ἔχθρους ποὺ προβάλλουν ἔμπρός.
Γιὰ ν' ἀνάψῃ ἐγγίξ' ὁ καιρὸς
Τῆς Σοφίας καὶ πάλιν ὁ φάρος.

Διὰ τοῦ νέου αὐτοῦ λίαν μελλοντικοῦ τῆς Ἑλλάδος
θριάμβου, προώρισται νὰ γείνουν ἤδη ἀμέσως καταληπταὶ
αἱ βασικαὶ ἰδέαι τῆς ἀκαταλήπτου τοῦ Σωκράτους διδα-

οικαίας εἰς εὐρύτερον κύκλον. Αἱ κοινωνικαὶ ἀλήθειαι, αἱ ἀρχίσασαι ἀπὸ τοῦ Σόλωνος ἐν Ἑλλάδι, αἱ συνεχισθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Περικλέους, τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ Μ. Κων(νου) μὲ τὸ μέγα ἐπιστέγασμά των τοῦ Χριστοῦ, τοῦ κορυφώματος τούτου τῆς Ἀληθείας, θὰ φθάσουν εἰς τὴν μέλλουσαν ἀνθρωπότητα κατανοουμένων σαφῶς ὑπ' αὐτῆς τῶν ἀληθειῶν αὐτῶν, εἰς τὸν καταναγασμὸν τῆς ψυχῆς πάντων. ὄχι μόνον τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ τῆς ἀνθρωπότητος ὁλοκλήρου. Θὰ διανοιγοῦν τότε Νέοι Πνευματικοὶ ὁρίζοντες ἀκατάληπτοι μέχρι τοῦ νῦν ἀπὸ τὴν κοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων. Τότε θὰ ἐπικοινωνήσῃ ὄντως ἡ Γῆ μὲ τὸν Οὐρανόν. Ἡ Ἑλλὰς προῶρισται νὰ ζήσῃ καὶ θὰ ζήσῃ, διὰ νὰ βαδίσῃ ἀπροσκόπτως εἰς τὰ νέα περρωμένα της, τὰ ὁποῖα θὰ ἀποτελοῦν τὸ ἀσφαλὲς κορυφωμα τοῦ ὅλου μεγαλειώδους τῶν παρελθόντων αἰῶνων ἔργου της. Ἄς ἐκπέμψωμεν λοιπὸν πάντες ὀλοφύχως δέησιν ἀπὸ τὰ ἀπόρητα τῆς ψυχῆς μας ἔνδον, ὅπως ἡ ἐκδήλωσις τῆς Θείας Προνοίας εἶναι ἐναργαστέρα εἰς βοήθειαν διὰ τὴν προετοιμαζομένην νέαν τῆς Ἑλλάδος ἐξόρησιν.

*
* *

Ἴδου ἡ ὑγιὴς κατεύθυνσις, ἡ ὁποία εἶναι ζωτικωτάτη σήμερον ἀνάγκη νὰ δοθῇ εἰς τὴν ἐθνικὴν μας νεολαίαν. Καὶ μία νεολαία εὐπλαστος, αἰσθηματικὴ, ἐνθουσιώδης, ὅπως εἶναι ἐκ φύσεως ἡ Ἑλληνικὴ νεολαία, δὲν εἶναι δυνατὸν παρὰ νὰ ἀναβλέψῃ καὶ νὰ διακρίνῃ τὸ χάος, εἰς τὸ ὁποῖον περιάγεται σήμερον καὶ αὐτὴ καὶ τὸ ἔθνος ὁλοκλήρου, καὶ νὰ ὀρθωθῇ πρωτοπόρος τῆς νέας πνευματικῆς ἀναδημιουργίας. Ἄλλ' ἐν ἀρχῇ ἦν τὸ Φῶς, ἡ Διαφώτισις. Εἶναι ὁ πνευματικὸς ἄρτος, τοῦ ὁποίου ἔχομεν σήμερον τόσῃν ἀνάγκην, ὅσῃν καὶ τοῦ ὑλικοῦ ἄρτου. Ὁ πνευματικὸς οὗτος ἄρτος θὰ δώσῃ εἰς τὴν ἐθνικὴν νεολαίαν, διὰ τὴν ἀνάκτησιν τῆς ψυχικῆς ὑγείας της, νέα σύγχρονα, ὅλως καινουργῇ ἰδεολογικὰ ὄπλα, θανάσιμα ὄπλα, κατὰ τῶν φροσῶν τοῦ ἠθικοῦ καὶ πνευματικοῦ χάους τῆς πατρίδος. Καὶ ὡς τοιαῦτα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι ξένα ὄπλα, παρὰ σπαστά, ἀλλὰ γνησίως Ἑλληνικὰ ὄπλα, βγαλμένα ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν πραγματικότητα καὶ τὰς ἀνεξάντλητους πηγὰς τοῦ

ἀθανάτου Ἑλληνικοῦ πνεύματος. Διότι, κατὰ τὸν θεῖον Πλάτωνα, ἐκάστη πολιτεία ἔχει τὴν ἰδικήν της ξεχωριστὴν φωνήν, ὅπως ξεχωρίζει καὶ ἡ φωνὴ τῶν διαφόρων ζώων. Ἡ δὲ πολιτεία, πὺ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ὁμιλῇ μὲ ἰδικήν της φωνήν καὶ νὰ ἑναρμονίζῃ καὶ τὰς πράξεις της μὲ αὐτήν, ἀκμάζει πάντοτε. Ὅταν δὲ μιμῆται ἄλλην φωνήν, ἐκμηδενίζεται καὶ καταστρέφεται. Τοιοῦτον κίνδυνον διατρέχομεν ἀσφαλῶς σήμερον καὶ ἡμεῖς ὡς ἔθνος, ἐὰν ἀπαθῶς θεώμεθα νὰ βαδίζουν τὰ πράγματα ἡμῶν, ὅπως βαδίζουν.

Περὶ τῶν προγραμματικῶν τούτων ἀρχῶν τῆς Ἑλληνικῆς ἀναπλάσεως καὶ ἐθνικῆς ἀναδημιουργίας θὰ πραγματευθῶμεν εἰς προσεχεῖς ἡμῶν ἐκδόσεις.

ΤΕΛΟΣ ΚΑΙ ΤΩ ΘΕΩ ΔΟΞΑ

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ

Ὁ Νόμος τῆς Ἀντιθέσεως. Κλείς τοῦ προβλήματος
τῆς Ἀνθρωπίνης καὶ Κοινωνικῆς ὑποστάσεως.
Ἐξαντληθέν.

ΥΠΟ ΕΚΔΟΣΙΝ

Ἡ Ἐρησκέια τοῦ Μέλλοντος.

Προγραμματικαὶ Κοινωνικαὶ Ἀρχαί.

Ὁ Σύμμαχος τῶν Νέων.

Ὁ Θρίαμβος τοῦ Ἑλληνοχριστιανικοῦ Πνεύματος.

Ὁμιλῖαι μου πρὸς τοὺς στρατιώτας ἐν Μακρονήῳ.

Ἡ Μεταμόρφωσις.

Τὰ αἴτια τοῦ διχασμοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ ποῖον
δρόμον πρέπει ν' ἀκολουθήσῃ ἡ Ἑλλάς.

Ἡ Διαφώτισις.